

PRINTED AT THE
INDIA PRINTING WORKS,
MADRAS.

శ్రీరామనంద్రజాయంత్రము

విజ్ఞాపనము.

పాఠకమహాశయలారా ! నమస్కృతములు.

ఈ శ్రీబ్రహ్మేశ్వరపురాణము, శ్రీశైలపశ్చిమద్వాంమును, దక్షిణకాశి యని విఖ్యాతి నొందినదియును, నగు ఆలంపూరను మహాక్షేత్రముయొక్క స్థల పురాణము. ఈక్షేత్రరాజము మా జన్మస్థాన మయిన కర్నూలున కనతిదూరమున నుంటుండేసియును, మఱికొన్ని కారణములం జేసియును, నాకు భక్తిబాధమించి నది. ఆలంపూరఁ గల యొక్క మిత్రసత్తముఁడు నాకు సంస్కృతభాషలో నుండు ఆ ఆలంపూరి స్థలపురాణమూలము నొసంగెను. దానిని బట్టియే నే నీ తెలుంగుపద్యకావ్యము వ్రాసితి. అందునుండి ఈ తెలుగుపుస్తకమునందుఁ గొన్ని స్లోకముల నుదాహరించితి. అయ్యవి శిష్టాచారపరాయణులయిన కొందఱు తత్క్షేత్రభక్తి పరు లగు బ్రాహ్మణాదులచే పారంపర్యముగాఁ బరింపఁబడుచున్నవి. కనుక దిద్దుఁబాటులు చేయవలసినట్లు కనుపట్టినను, నే నా పని చేయలేదు— చేయింప లేదు. ఇందలి శైలి కొంత కఠినమయినదని పెద్దలు కొందఱు అనిరి. అది ప్రయత్నిసిద్ధము కాదు. అది శ్లేత్రపతి యగు శ్రీబ్రహ్మేశ్వరుని దయయో? లేక కృతిభర్త లయిన మత్పితరుల యాశీస్సో? ఏ మనఁగా ఇతఃపూర్వము మద్రచింతలు లయిన శ్రీపరకాలవిలాస ప్రేమాభిరా మాదికృతులును, ఇటీవల వ్రాయఁబడుచున్న శ్రీ బ్రహ్మవైవర్త పురాణమును మిక్కిలి సులభతరశైలిలో నున్నవి.

ఈ పుస్తకమూలమును నా కొసంగిన యాస్థికలకును, వ్రాయునప్పుడు విని ప్రోత్సహించిన యభిజ్ఞులకును, దీనికిఁ బీఠికాభిప్రాయాదులు వ్రాసి యిచ్చిన మాన్యులకును, పితన్ముద్రణార్థము ద్రవ్యసాహాయ్యము చేసిన దాతల కును గృతజ్ఞతాభివందనములు గావించుచున్నాను.

ఈ పాత్రమును, నాచే రచింపబడిన యితరగ్రంథములను, ఇతరులయిన యభిజ్ఞుల పాత్రములను బ్రచురించుటకై “శ్రీవాఙ్మయవినోదనీగ్రంథమాల” యను పేరితో నొక గ్రంథమాల నెలకొల్పితి. తా మఁడ టీ గ్రంథములను బోషించి నన్నుఁ బ్రోత్సహింప వలయు నని తేడెద. అజ్ఞుడను కాననా దొసంగులను మన్నింప వలయు నని పెద్దలను బ్రార్థించెద. సర్వదా సర్వథా నాయం దను గ్రహ ముంచే వలయును. నమస్కారములు.

క్రిష్టియన్ కాలేజి
జార్జిటౌన్
మదరాసు
అక్టోబరు 1931.

ఇట్లు
విధేయుఁడు
దోమ. వేంకటస్వామిగుప్త.

శ్రీః

కడప మునిసిపల్ హైస్కూలు పండితులును, శ్రీహాల్గూడూరుపాత్రులైన బ్రహ్మాండ బ్రహ్మపురాణ రామాయణాద్యనేత్రగ్రంథకర్తలును, అస్తికశిరోమణులను, శ్రీమదభినవాంధ్ర వాల్మీకి వ్యాస బిరుదాభిరాములను, కావ్యస్మృతి తీర్థులును అగు బ్రహ్మశ్రీ జనమంచి. శేషాద్రిశర్మగారు దయచేసిన

పీఠిక (1)

మాత ర్నాతః పర మనుచితం యత్థేలానాం పురస్తా !

దస్తాశంకం జరరపితరీ పూర్తయే నర్తితాసి ।

త త్క్షంతవ్యం సహజసరశే వత్సలే వాణి కుర్యాం ।

ప్రాయశ్చిత్తం గుణగణనయా గోపవేషస్య విష్ణోః॥ శ్రీకృష్ణకర్ణామృతము.
భాషాభిమానులారా ! సత్యసంధులారా !

మానవులయందుఁ బక్షపాతము భగవంతునకు మిక్కిలి నెక్కినియుండును. సర్వసముఁ డగు పరాత్పరున కీ పక్షపాతము సమకూరఁ దగునా యని కొందఁ జెందురు. ఈ పక్షపాతమే యా మహాత్ముని నేర్పును వేనోళ్లఁ గొని

యాడునట్లు చేయుచున్నది. సర్వప్రాణులు నా మహనీయుని బిడ్డ లనుట నిర్వివాదము. ఆ తత్త్వము సర్వసముదాని, నిర్లిప్తం డని కొనియాడబడును. జగపరిపాలనమున మిగుల సేర్ప గల పరతత్త్వ మనంబడు నా భగవంతుడే పరికర్షణీయులగు మానవులనే యెక్కుడుగఁ బ్రేమించునట్లు తోఁపఁజేయును. దానినే మనము పక్షపాత మందుము. ఆయన కట్టి పక్షపాతము కల దను నూహ కలిగించినది కర్మము. కర్మానుసారము కొన్ని ప్రాణికోటులు భగవత్కృపకుం బాత్రము లగును. మఱికొన్ని కారణాలక యుండును. ఈ రెండింటికీం గారణము కర్మము కర్మమార్గము నూహించఁ జాలని వారు భగవంతునిపైఁ బక్షపాతనిందను మోపుదురు. అంతియ కాని యతఁడు నిర్లిప్తఁడే. అద్వితీయుడే.

కర్మము భగవత్స్వరూపమే కాని వేఱు కాదు. పుణ్యపాపభేదముల నయ్యది మాఱుపేరుల నొందుచుండును. పుణ్యపాపములను జేయునట్లు చేసిన దెవ్వరు ? కర్మమే యన వలయు. ఆ దెట్లు? అన్న ప్రశ్నమునకు సమాధానము కుదురునట్లు చెప్పఁజాలకయే కర్మ మనాది యనిరి. అనాదిత్వము కర్మమునకు నీర్దిష్ఠంబఁగా, నా ప్రశ్నముకూడ నశించినది. ఇట్లు కాఁగా భగవంతుని నిర్లిప్తత్వము స్థిరపడినది. ఏది యెట్లు మార్పు నొందినను దుష్టులనుభవము తఱి నా పరాత్పరునకుఁ జీవాట్లు తప్పినవి కావు. నుఖానుభవకాలమున మెచ్చుకొను పాపమునఁ బోవు వారు మాత్రము కాన రారు. ఇట్టి యిక్కట్లైన నా పరాత్పరుఁడు మాత్రము మానవపక్షపాతమును పదలఁ డయ్యెను. ఆ మహాత్మునకుఁ గల యోగింత యని పరిగణించు వాఁ డెవ్వఁడు ?

భగవత్పక్షపాతఫలము ననుభవించు మానవుల సంఖ్య చాలఁ గొంచె మన పచ్చును. జ్ఞానప్రధానుల సంఖ్య మిగులఁ దక్కువ యని యెల్ల రుల్లముల విశ్వసింతురు యత్కించిజ్ఞానము పెక్కుండకుం గలదు. కాని భగవదనుగ్రహమునకుఁ బాత్రునిగ నొనరించునట్టి నిర్మలజ్ఞానము సాధారణముగా నలవడుట కష్టము. నీటి మట్టమువలె జ్ఞానము భేదమును మాన్చి సమదృష్టిని గల్గింప నల

యును. అది యనేక జన్మకృతసుకృతవిశేషఫలము గదా. అట్టి సమదృష్టి గల వారినే పెద్దలు సమదర్శను లని పిలుతురు. వారలే పండితులు.

విద్యావినయసంపన్నే బ్రాహ్మణే గవిహ స్తినీ ।

శుని ధైవ శ్వపాకే చ పండితా స్సమదర్శినః॥౧౮

తద్బుద్ధయ స్తదాత్మాన స్తన్నిష్ఠా స్తత్పరాయణాః ।

గచ్ఛం త్యపునరావృత్తిం జ్ఞాననిర్ధాతకల్మషాః॥౧౯ గీ. ౫ అ.

అను నీ గీతావాక్యములు మైని వ్రాసిన భావమును స్థిరీకరించుచున్నవి.

సుకృతము భగవదనుగ్రహపాత్రుని గా మానవుని జీయఁ జాలు ననుట సర్వసమృత మగు విషయము. సుకృతము లభించుట కనేకమార్గములు కల్పింపఁ బడినవి. అందు నూనృతము లోనగునవి ప్రధానస్థానము నాక్రమించినవి కావున దానిని సామాన్య లాభాధింపఁ జాలరు. మానవుల కెల్లరకు సుకృతము లభించు టకై పూర్వ లగు నార్యులు తీర్థయాత్రల నిర్మించిరి. యాగములు వ్రతములు లోనగు వాని నిర్మించిరి. ప్రతివిషయమునందు భగవద్బుద్ధి కలిగియుండవలయు నన్న మూలసూత్రమును పదలక నులభోపాయములను దెల్పిరి. తీర్థయాత్రయు యజ్ఞము సమానములా యన్న నా నవలయును. దీనికిఁ గొందఁ అంగీకరింపరు. కాని వివేకము గల వార లంగీకరింతురు. ఇం దొక్క రహస్యము కలదు. భక్తి శ్రద్ధలు గల్గినచే సమము లగును. అవివేకయజ్ఞము చేసినను దీర్థయాత్ర చేసినను ఫలము శ్రమరూపమున సమానమే యగును. తీర్థమును భగవద్రూపముగా భావించిన “భావనామాత్రసంతుప్తహృదయః పరమేశ్వరః” అన్న నూక్తి ప్రకారము తీర్థయాత్ర డగు భగవంతుఁడు భక్తులను గాఁపాడకుండునా ?

న హ్యమృత్యాని తీర్థాని నదే వా మృచ్ఛిలామయాః ।

తే పునం త్యురుకాలేన దర్శనా దేవ సాధవః.

అను భాగవతోక్తి వ్యర్థము కాదు గదా. “సర్వం పునంతు మా మాహః” అన్న శ్రుతియుఁ బై యర్థమునే తెల్పును. కావున శ్రద్ధాభక్తులు గలిగి మానవుల

దే రూపమున భగవంతు నారాధించినను గరుజానీరధి యగు నా పరమేశ్వరుడు వానిం గృతకృత్యునిగఁ జేయు ననుట నిక్కము.

అపిచేదపి పాపేభ్యః స్మర్యేభ్యః పాపకృత్తమః ।

సర్వం జ్ఞానప్రజ్ఞే నైవ వృజినం సంతరిష్యసి॥ ౩౬. గీ. ౪ అ

అన్న గీతోక్తి యెట్లు సార్థక మగు నని ప్రశ్నింప వచ్చును. తీర్థయాత్ర మనన్ను నిర్మలముగఁ జేయును. దాన భేదబుద్ధి నశించును. నూత్నరూపమున నున్న భక్తి వృద్ధి యగును. దానిచే భగవదనుగ్రహపాత్రుఁ డగును. కావునఁ బరంపరాసంబంధమున నీ తీర్థక్షయాత్రాదికము భగవత్సమీపమున నొంద సాధన మగును. కొందఱు “భక్తిమార్గము వేఱు జ్ఞానమార్గము” వేఱు, అని మధ్యలైష్ఠ్య పులులోనగు వారవ చింతురు. చంద్రచంద్రికాన్యాయము ననుసరించి జ్ఞానరహిత భక్తియు, భక్తిరహితజ్ఞానము నుండ నవకాశమే లేదు. జ్ఞానరహితభక్తి యనఁగా ఒకధ్యానాదికమే కాని వేఱు కాదు.

తీర్థములు పరమేశ్వరస్వరూపములు. వానిని భక్తిమెయి నేవించిన యెడల నవి మానవుల నుత్తమగతికిం దెచ్చును. ఆ భావము నిర్మలతమము గావలయును. లేకయున్న నిష్ఫలమే. ప్రాయశః మానవుల కందఱకు నీ తీర్థయాత్ర లుత్తమగతికి మార్గమును జూపునవి యన వచ్చును. తీర్థయాత్రయు నొక తపస్సే. ప్రథమసోపాన మనఁ దగిన తపస్సు. మనస్సును నిర్మలము చేయఁ దగిన సాధన మనుట సత్యము. తీర్థము జలరూపము స్థలరూపము నగును. స్థల రూపతీర్థమునకు తేత్ర మనియు నామాంతరము గలదు. నద నదీ ప్రాదాదుల విధిగా స్నాన మొనరించి యందుఁ గల భగవంతు నర్చారూపముల దర్శించి ధ్యానించినయెడలఁ గొన్ని పాపములు తొలంగును. అంతియ గాక మరలఁ బాప కార్యముల నొనరించు నూహ యడంగు. ఇట్టి మహోపకారము చేయు తీర్థ యాత్ర నెవ్వఁడు నిరర్థక మనును ?

కొందఱు విష్ణుస్థలము లుత్తమము లందురు. కొందఱు శివస్థలము లుత్తమము లందురు. కొందఱు శక్తిస్థలములు పూజ్యతమము లందురు. ఈ మూఁడు

నింక నిట్టివి డెబ్బదిపదునొకండును భగవచ్చిహ్నము లన్న వా రుండుట యరుదుగ నున్నది. ఈ భేదవాదము లంతరించినఁ గాని సాధువులకు మర్యాద రాదు. సర్వసమత్వ మలవడినఁ గాని యీ భేదము నశింపదు. అది నశించినఁ గాని యొక మత్యము కుదురదు. అట్టి కాల మెపుడు వచ్చునో తెలియక యున్నది. ఏది యెట్లున్నను శివకేశవాదిసకలనామములు పరమాత్మకుం జెల్లు ననుట నిక్కము. చెల్ల వన్నచో నతఁడు భగవంతుడే కాఁ డనవచ్చును. చెల్లునన్నయెడల భేదభావమున కవకాశమే లేదు. ఏ రూపమున నే నామధేయమున నే భక్తుడు తలంచునో యట్లే యాతని కా కరుణానీరధి పొడనూపును. అట్లు లండ ని భేదవాదము లేలాఁగో తెలిసికొనఁ జాలక యున్నాఁడను.

ఈ భరతఖండమున ననేకతీర్థములు త్రేత్రములును గలవు. ఆ వన్నియు సమానములే. ఏవాని కెందు భక్తి కుదురునో యది యాతనికి సేవ్యం బగును. త్రేత్రములు నట్టివే యన వలయు. “దేవాలయములు శివకేశవులవే మిక్కిలి కలవు. శక్తిదేవాలయములు తక్కువ” యని కొందఱు మతము. అది పొరపాటు. శక్తి లేని దేవాలయములే లేవనవచ్చును. కేవలపురుషవిగ్రహములే కలవి యే కొలదిలో యుండవచ్చును. ప్రకృతిపురుషులకుం గల యవినాభావసంబంధమును దెలుపుటకే యీ దేవాలయములు నిర్మింపఁబడిన వన వచ్చును. కావున శక్తి దేవాలయములే యన్నియు ననుటకు జంకుపడ నక్కఱ లేదు. విష్ణుదేవాలయ ములయందు విష్ణుమాయ యనియు, శంకరాలయములయందుఁ బరాశక్తి యనియు నా ప్రకృతి పిలువంబడును. ప్రకృతి యీయగుపురకు సమాన మగు నపుడు. శివకేశవులు సమానులు కావలదా. విష్ణ్వాలయములందుఁ బ్రకృతికిఁ జోటు లే దందుచేని,

దైవీ హ్యేగా గుణమయీ మమమాయా దురత్యయా ।

మా మేవ యే ప్రపద్యం తే మాయా మేతాం తరంతి తే॥ ౧౪ గీ. ౩ అ.

అను నీ భగవద్గీతావాక్యములు వృద్ధము లగును. శ్రీమహాభాగవతమునందుఁ గల

“గచ్చ దేవి వ్రజం భద్రే గోపగోభి రలంకృతం॥

అను నీ శ్రీకృష్ణవాక్యము వృద్ధ మగును. అంతియ గాక విష్ణునాయకు
నామధేయాని కుర్వంతి స్థానానిచ నరా భువి ।
గు న్నేతి భద్రకా శీతి విజయా వైష్ణవీతి చ ।
కుముదా చండికా కృష్ణా మాధవీ కన్య కేతి చ ॥
మాయా నారాయణీశానా శార దే త్యుంబి కేతి చ ॥

౧౩

అను నీనామములు కలవు వీనింబట్టి చూడఁగా మహాలక్ష్మికీ బార్వతికి భేదము లే దనియుఁ బురుషస్వాన్నిధ్యమున నుండి ప్రకృతి సర్వకార్యముల నిర్వహించు ననియుఁ బ్రకృతిసంబంధము లేక పూరుషుఁ డే కార్యమును జేయఁ జాలఁ డనియు స్పష్టము.

శివశృక్త్యా యుక్తో యది భవతి శక్తః ప్రభవితుం
న చే దేవం దేవో న ఖిలు కుశల స్పృందితు మః॥

అన్న శ్రీశంకరభగవత్పాదోక్తియు శ్రీకృష్ణ వాక్యము నేకార్థమునే బోధించు చున్న వని మన మెఱుంగ వలయును.

దేవాలయమునకుఁ బామరులు విశేషించి పోవుదురు. మూర్తి దర్శించు నపుడు పరాత్పరుడే యిందు నీ రూపమున వెలసె ననియుఁ బ్రకృతి యీ రూపమున నిలిచెననియుఁ దలపోసి ధ్యానింతురేని యా యాత్ర సార్థకమే యగును. వేఱుభంగిఁ దలంతు రేని వృద్ధమే యగును. కావుననే మహాత్ములగు మన పూర్వులు వ్యయప్రయాసములకు నోర్చి పామరజనుల నుద్ధరింపఁ గోరి దేవాలయములఁ గట్టించి యందు స్త్రీపురుష విగ్రహముల నెలకొలిపిరి. సకల విధోత్సవములందు సాగుచుండ నేర్పాటు చేసిరి. ఉత్సవ వ్యాజముననైనఁ బామరు లా భగవంతుని ధ్యానింతు రని యేకదా వా రిట్లు శ్రమఁపడిరి. లేకున్న నీ దేవాలయము లేల? జ్ఞానులే యైన సర్వంబును భగవన్మయముగాఁ దల పోయుదురు. ఆ స్థితియందుండు వారలకు దేవాలయము లక్కఱ లేదు. ఎన్ని భంగుల నాలోచించినను దేవాలయములు పామరజనులకు సన్మార్గమును జూప నిర్మింపఁ బడిన వని తోచును. అంతియ కాని జ్ఞానుల కొఱకుఁ గాదు.

తేత్రములయం దిట్టి మహిమము కల దని పురాణములు తెలుపును. ఇతిహాసములు కూడ నట్లే యెఱిగించును. ఫల మధికముగా వర్షించుట కలము కదా యని కొందఱుందురు, కాని వారికిఁ బురాణముల యాశయములు తెలియ వేమో ? పామరులు తఱచుగా ఫలాభిసంధిసహిత కర్మముల నాచరించు వారలు. మహాఫలము గల దని బోధించినఁ గాని వా రా యాత్రకుం బోవరు. యాత్రయైన నొనరించినఁ గాని భక్తి కుదురదు. కావున ఫలము నెక్కువగా వర్షించుట నుసంగతమే కాని యసంగతము కాదు. ఉద్దేశమే మని యూహింప వలయుఁ గాని యల్పము లగు విషయముల నెమకరాదు.

శ్రీరామ రామ రా మేతి రమే రామే మనో రమే ।

సహస్రనామత స్తుల్యం రామనామ పరాననే॥

అనునూక్తియు,

కోటయో బ్రహ్మహత్యానా మగమ్యాగమకోటయః ।

సద్యః ప్రళయ మాయాంతి మహాదే వేతికీర్తనాత్ ॥

అను నూక్తియు ఫలవృత్తులు గావా ? వీని సారము భగవన్నామము పాపహరమే కాని విష్ణుసహస్రనామ పారాయణము మాని యొక్క సారి రామాయన్నఁ జాలుననియు మహాపాపము లెన్నియో చేసి మహాదేవా యన్నఁ జాలుననియుఁ బెద్దల యభిప్రాయమా ? కానే కాదు. ఇంత ఫలము కల దని నిర్ణయించినఁ బామరులు భగవంతుని నామకీర్తనమున నాసక్తు లగుదు రనియే పూర్వలతాత్పర్యము.

మహానీయు లగు పెద్దలుకూడ నట్టి తేత్రములఁ గొంత కాలము నివసించురు తమ్ముం గాంచి పామరులు భక్తి సభ్యసింప వలయు ననియే వారి భావము. అట్టి పెద్దలుకూడ నం దుండుటం గాంచి మూఢజను లం దేమో విశేషము కల దని భక్తిగా నందు నెలకొల్పబడిన మూర్తి నారాధింతురు. వారిం గాంచి సజ్జనులు తమ ప్రయత్నము ఫలించిన దని మహానందము నొందుచుందురు. అట్టి తేత్రముల మాహాత్మ్యములు పురాణములయందుఁ గలవు. విశేషించి స్కాంద

మహాపురాణమునఁ గలవు. బ్రహ్మాండాది పురాణములయందును గొన్ని గలవు. కొన్ని శ్మేత్రమహత్త్వములు బ్రహ్మాండపురాణాంతర్గతము లని పేర్కొనఁ బడును. కాని యవి తఱచుగాఁ గల్పితములు నా యెఱింగినంతదనుక నట్టి కల్పిత స్థలపురాణము లెన్నియో గలవు శ్రమ లనేకములు బ్రహ్మాండాంతర్గతము లనియే వ్రాయఁబడినది. కాని యందొక్కటియు నందుఁ గానరాదు బ్రహ్మాండ మనఁ గాఁ గడుంగడుం బెద్దది యనుకొని యందుఁ జేర్చిన బాధ లే దని కల్పించిన వ్రతకథలను మెలమెల్లన నా పురాణమున నున్న యట్లు ప్రకాశిక నిర్ణయించి రని తోఁచెడు.

కొన్ని శ్మేత్రములలో నొక్క తాటియాకు పొత్తమున నా స్థల పురాణము వ్రాయఁబడి యుండును. పదిపదునొకండు పత్రములలో నది వ్రాయఁబడి సమయమునకుఁ దోచిన పురాణము పేరువ్రాసి యిది యిచ్చి యట్లు వ్రాయఁబడి యుండును. పెక్కింటి నట్టి వాని నేను గాంచితిని. వాని నాథారము చేసికొని కొందఱు కవిత్వశక్తిని గనఁబఱచుచుఁ దెనిగించి తమకుఁ దోచిన కొన్ని కథల నందుం గలిపి ప్రకటించిరి. దాని నమ్మి తన్మూల పురాణము చూడ నందీ ప్రస్తావమే యుండదు అపు డా శ్మేత్రమునఁ గల భక్తి యాతనికడ నుండక కాలికి బుద్ధి చెప్పును ఇట్లే కల్పించిలో తెలియక యున్నది. తఱచుగా నా శ్మేత్రవాసులే యిట్టి వానిం గల్పించియో యితరులఁ గల్పింపఁ బ్రోత్సహించియో యుండురు. మచ్చున కొక్క యుదాహరణముం జూపెద. “ఈ నది గంగాదేవికిం గూఁతురు. ఒకానొకప్పుడు తల్లితోఁ గలహించి యెచ్చటికో పోవుచుండెను. నారకుఁ డపుడే యీ దేవాలయముకడఁ గూరుచుండి పీఠాగానము చేయుచుండెను. తల యెత్తి చూచి యా నదిం గాంచి పిలిచి కూరుచుండఁ జేసి యామె యుదంతం బడిగి యాశ్వాసించి యందే ప్రవహించుచు నివసించు జేసెను. ఇందు మునింగిన గంగానాతిశయపుణ్యము లభించును. ఇందు మునింగి తన్ను నాయార్ద్రావస్థిములతో దర్శించు భక్తుల కీ మహావిష్ణువు ముక్తి నపుడే ప్రసాదించును.” అని యొక స్థలపురాణమున వ్రాయఁ

బడినది. ఇదియు బ్రహ్మాండపురాణాంతర్గతమే యట. అందు ను త్తరభాగమునఁ గల డట. రామరామ! దీని ప్రస్తావమే యం దుండ నవకాశము లేదు. ఇట్లే యన్నియు నుండు నని నా యాశయము కాదు. ప్రకృత మనుసరించెదను.

బ్రహ్మేశ్వరక్షేత్ర మాహాత్మ్యమును దెలుపు నీ బ్రహ్మేశ్వర పురాణము స్కాండపురాణాంతర్గత మని వ్రాయఁబడినది. బ్రహ్మేశ్వర క్షేత్రము నకు నలంపుర మని ప్రసిద్ధనామము గలదు. తఱచుగా నలంపుర రని పిలుతురు. ఇయ్యది కందనూరునకు (కర్నూలునకు) సార్ధగవ్యూతి మాత్రదూరమున నున్నది; బాలబ్రహ్మేశ్వరనామధేయమున శంకరుఁ డందు విజయంచేసిన యుండును. జోగులాంబ యనఁ బరఁగు యోగాంబిక యందుఁ గల శంకరునకు భర్తృపత్నిగ నుండును. ప్రకృతము కాకున్న నించుక యీదే వీ విషయమును వ్రాసెదను.

ఒకానొక కాలమున నీ దేవత పగ లెల్ల నాలయమున నుండి రాత్రి యందుఁ బ్రయాణ మై కనబడిన వారి నెల్ల భక్షించుచుండెను. ఎవ్వరును రాత్రియందు సంచరింప మానిరి. గృహములలోనికి మాత్ర మా యంబ రా నోడు చుండును. ఎంత కాలయో యిట్లు సాగెను. అవల నాదిశంకరాచార్యులవా రీ దేవత చేయు బాధలను గాంచి ప్రజల యార్తిఁ బాఁపనెంచి యామెను నిర్బంధించి సంచరింపఁజేసెను. నాడు మొదలుకొని సంచరింపక యోగాంబ యున్నది అను నొక కథను జెప్పుదురు. కాంచీనగరమున నిట్లే యాచార్యులవారు చేసి రని పుండుదురు. ఈ కథ కేవల మజ్ఞానులచేఁ గల్పింపఁబడినది ఈపాపాణములు పగ లూరక యుండి రాత్రి సమయమున సంచరించుట విశ్వాసపాత్రము కాదు. శ్రీశంకర భగవద్వాదులు పాపాణరూపమున నున్న వీని యుద్ధతి నాఁడఁ బూనె ననుటయు నసంగత ప్రసంగమే. పాపాణములయం దా మహానీయునకు భక్తి కుదిరె ననుట యంతకంటె నసంగతము.

సంద ర్శ్యధ శిలాం శిలామయగృహే సాక్షా దయం శ్రీహరి ।

ర్భక్తేభ్యో వివిదాన్ ప్రయచ్ఛతి వరాన్ సంస్మృమాన స్త్వితి ।

ఉక్తాం దేవలత్యస్యవాచ మధికం విశ్వస్య సంసేవతే ।

త్వర్ధం తత్త్వమ సీతి వేదగదితం నో విశ్వస్ త్వల్పధీః ॥

అని శ్రుతిపాదించిన మహాత్మునకు విగ్రహార్చనాన క్తి వాడమె నన రాదు. అందును బరదేవీభక్తు కాలశంకరభగవత్పాదుల కిట్టి జెట్టి నమ్మకము లుండునా.

అలంపూరున భక్తానుగ్రహార్థము వెలసియున్న పరాశక్తి యోగాంబ (జోగులాంబ) భీకరముగఁ గన్పడును. కాని భక్తానుగ్రహమున మాత్రము మంబయే యన వలయును. పెద్దలు పదునెనిమిది స్థలములయందు నీశక్తిపీఠముల నిలిపిరి. అం దే చోట వైన నిలిచి దృఢభక్తి గలిగి మంత్రోపాసన మొనరించిన మానవున కా యంబ సాక్షాత్కరించును. దుర్వాంఛలు గల వారల నిర్మాత్రులించును. సద్వాంఛలు గలిగినచో సందర్శించును. పూర్వమహర్షులు విగ్రహముల నెల కొల్పట పామర లవ్వానిని దర్శించి దర్శించి కొంతకాలమున కైన మానసికారాధనతత్పరు లగుదు రనియే కాని వేఱు కాదు.

శ్లో॥ ప్రవీణజ్వాలాభి ర్దీపసకరసీరాజన విధి ।

స్పృధానూతే శృంగోపలజలలవై ర్ఘ్న వైరచనా !

స్వకీయై రంభోభి స్సలిలనిధి సాహిత్యకరణం ।

త్వదియాభిర్వాగ్ని స్తన జనని వాచాంస్తుతి రియం ॥

అన్నభావము గల మహనీయు లేల పాషాణవిగ్రహములను స్థాపింతురు? అర్చారూపములు ధ్యానగమ్యములు గావలయును. లేకున్న వానివలన లాభము లేవియు నుండవు. ప్రకృతవిషయమున యోగాంబ మహిమమును గుఱించి పెంచి వ్రాయ నక్కఱ లేదు. జగత్ప్రసిద్ధవిషయము. ఈ యోగాంబ శాస్త్ర తంత్రోక్తపంచాశత్పిరదేవతలలో నొక పీఠదేవత కాదు. కాని లోకానుగ్రహార్థ మవతరించిన పరమేశ్వరి మూలప్రకృతియే యన వలయును. ఎందఱో భక్తు లిందు నివసించి సేవచేసి కృతార్థు లై రని వినికి గలదు.

ఈ బ్రహ్మేశ్వరపురాణము స్కాందపురాణాంతర్గత మని కవియే వ్రాసియున్న వారు. శ్రీశైలఖండము స్కాందార్గత మని విన్నాడను. కాని

నే నాభాగముఁ జదువ లేదు. శ్రీశైలమునకు నీశ్వేత్రము పశ్చిమద్వార మని యీపురాణమునఁ గలదు. (1) స్కాందమహాపురాణ మాఱు సంహితలుగను, వీరిబది ఖండములుగను విభజింపఁబడినది. అందు నీ ఖండ మొక్కఁడుగా నుండ వచ్చును. ఆ పురాణము నాధారము చేసికొని యి క్కవివర్యులే పుస్తకమును వ్రాసిరి. మూలమున కిది యెట్టి భాషాంతరీకరణమో నిర్ణయింప నవకాశము నాకు లేదు. (2) కావున నా బోలికిం బోవక “స్థితస్య గతి శ్చింతనీయా” అన్న న్యాయము నినుసరింతును.

భాషాంతరీకరణ మొనర్చిన వా రార్యవైశ్యులు. దోహస్వవాయులు. కండనూల్పురవాసులు. కోటాంబికాగోవిందార్య తనూభవజ్యేష్ఠులు. శ్రీరామ చంద్రపాదారవిందభక్తులు. నానాదేశబుధానీకప్రద త్తశ్రీమదాంధ్రవిద్యావాచ స్తుతి సాహిత్యసరస్వతీ, విద్యావినోద, కవిధూషణాదివిరుదాంచితులు. వేంకట స్వామినామధేయులు, ఇట్టి వీరు

కా. శ్రీరాముండు మదిష్టదైవతము, లక్ష్మీవేంకటేశుండు క
ల్యారంభాంతకుఁ డింటి వేల్పు, గిరిజాబ్రహ్మేశ్వరుం డీ కథా
ధారుం డెంతయుఁ గుందు నా దయన హృత్కంఠాతముం. బేర్ని వి
స్తారానందము నొందఁ జేసి ననుఁ గాంచం జేయుతఁ మోక్షమున్.

అని వ్రాసికొన్నందున భక్తిభావమున ముక్తిని గోరి యీ పురాణము వ్రాసినట్లు కనుపట్టు. ఈ వాంఛ గల్గుట మిగుల క్లాశ్చుము.

.....పాపవ్రాతదూరంబు, శాం

భవసంబంధము నీ ప్రబంధమును జల్పం బూను వాడం బురా

భవదుర్వారతరాఘవారణముగా బ్రహ్మేశ్వరాఖ్యానమున్.

అనియు వ్రాసియుండుటంబట్టియు నీ పురాణమాలమునఁ బరమేశ్వరు నారాధించి పురాకృతదుష్కృతము లున్న వానిని భస్మముచేయ వలయు నని ప్రయత్నించినట్లు స్పష్టము. ఇట్టి యూహలు సత్కృతులకే కలుగు ననుట రిద్వివాదాంశము.

“వ్రాసితి నెన్నియో కృతులు వ్రాయఁగ నుంటి నిఁ కెన్నియో దయా భానురరామచంద్రసదపారకృపాపరతంత్రసత్కృతి

త్వాసమధోరణీవిభవ మందముఁ జందము నొందునట్లు.”

అని యుండుటం బట్టి వీరి ప్రయత్న మెట్టిదో స్పష్ట మగును. ఇట్టి మంచి యభిప్రాయము గల మాన్యులకు స్వప్నమున బ్రహ్మేశ్వరస్వామిప్రత్యక్ష మై యీ పురాణము తెనిగించు మని పురికొలుపకపోవుట యచ్చెరువు గల్గిం పక నూనదు. ఈ విషయమున నా కించుక సంశయము కలదు. స్వప్నమునఁ దోచినను బయలుపడిన రా దను భావ మూని యుండురా ? లేక పరమేశ్వ రుఁడు ప్రత్యక్ష మే కా లేదా. ఈ సంశయ మెట్లునివ ర్తించునో తెలియదు. (3)

ఈ వేంకటస్వామిగుప్తగారి కవిత్వము మిగుల సొంపుగా నున్నది. పదములు కుదురక నిఘంటువులఁ ద్రిప్పిన ట్లగపడదు. భావము స్పష్టముగాఁ దోచుచుండును. కాని వెదక వలసిన యవసరము లేదు. దీర్ఘసమాసములయందు వీరికి మిగుల మక్కువ గలదని యీ పురాణమే తెల్పుచున్నది. కథ లన్నియు భక్తిరసప్రధానముల. హృదయంగమములు. కావున నీ పురాణము సర్వజనులకుఁ బరిపఁ దగినది. ఇట్టి యుత్తమపురాణమును రచించి యిక్కవిత్తల్లజుఁడు ధన్యుఁ డయ్యెను. ఇంక నిట్టి యుత్తమపురాణముల రచించి తెలుఁగుదేశవిఖ్యాతిని తెని పెంపొందఁ జేయుఁగాక. రాయలసీమ వీరిమూలమున విశేషించి విఖ్యాతిని గాంచుఁ గాక. భగవంతుఁడు వీరి కాయురాకోగ్యములు ప్రసాదించి కాపాడు చుండుఁగాక. ఈ పురాణమునుగూర్చి వ్రాయఁదగిన విశేషము లనేకము లున్నను గ్రంథవిస్తరభయమున విరమించుచు నీ ప్రబంధకర్తలను సత్కృతు లాశీర్వాదించి యీ గ్రంథము నెల్లయెడల వ్యాపింపఁ జేయుదురు గాక యని వారక కోరుచున్నాఁడను.

ఇట్లు విన్నవించు నుజనవిధేయుఁడు,

జనమంచి శేషాద్రి శర్మ.

శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

బ్ర॥ శర్మగారి పీఠికలోని విషయములలో గొన్నింటి కీష
ద్వీవరణము.

(1) శ్రీశైలమునకు నాలుగు ద్వారములు.

పూర్వద్వారము—త్రిపురాంతకము—కనూలుజిల్లా మార్కాపురము
తాలూకాలో నున్నది. దక్షిణద్వారము—సిద్ధవటము కడపజిల్లా పశ్చిమద్వారము
అలంపురి, నైజాంఇలాకా—కనూలునకు దగ్గర. ఉత్తరద్వారము—ఉమా
మహేశ్వరము—నైజాంఇలాకా—అచ్చేమ్రపేటకు సమీపము.

(2) బ్ర॥ శర్మగారికి మూలము పంప వీల్గ లేదు. దానిని నాకుఁ
గొన్ని సం॥లు ముందుగా నొసంగియుండిన మిత్రములు కోరినందున ఆపుస్తకము
వారి కప్పటికే పంపబడియుండెను. నేను కోరినను అయ్యది మరల నెందుకో
నాకడకు పంపబడ లేదు. ఈ కారణమున “పెంపులో కుంచిపులో యున్నను
విషయములమాత్రము మూలము ననుసరించియే వ్రాసితి”నని నే నీ మనవి చేసి
కొనుచున్నాను. మ॥ ప్రతాపరెడ్డిగారి యభిప్రాయమును అనియే.

(3) వితద్ధింధరచనకారణము నా కెట్టిదేనియు స్వప్నము గల్గటం గాదు.
ఆ తీర్థరాజులను నాకేర్పడిన మక్కువంజేసియే యీ స్థలపురాణమును వ్రాసితిని.
దో. వేం. గు॥

శ్రీ.

గ్రంథకర్తకు మిత్రములును, ప్రకృతముదక్కఁ హయిదరాబాదులో
న్యాయనాదులును, అభిజ్ఞులును, దేశభాషాభిమానులును, చరిత్రాంశపరిశోధ
కులును అయిన మ॥ నరహరము. ప్రతాపరెడ్డి బి. యె. బి. యల్ గారు దయ
చేసిన చరిత్రాంశయుక్తమయిన

పీఠిక (2)

శ్రీ బ్రహ్మేశ్వరపురాణమును సంస్కృతమునుండి యాంధ్రములోనికిఁ
బరివర్తనము చేయు నదృష్టము శ్రీ దోహ. వేంకటస్వామిగుప్తగారి కబ్బినది.

ఈ పురాణము అలంకారమును సుబంధించినది. అలాపూరు రాయచూరుజిల్లా లోనిది ఈయలంకారము ననేక నామములతో వ్యవహరించి యున్నారు. కాని కాసనములందు మాత్రము “హతంపుకను”నియే పేర్కొనబడినది. ఈ త్రేత్ర మాహాత్మ్యమును గుఱించి యస్మత్ప్రతి లగు శ్రీ వేంకటస్వామిగుప్తగా రాచ్రీకరించిన గ్రంథమునుండి పాఠక లోకము గుత్తెరుగఁగలదు.

సాధారణముగా నార్యావర్తమందలి యనేక పుణ్యత్రేత్రములకు నేదో యొక మాహాత్మ్యము భక్తుల దృష్టిలోఁ గల దనుట నిర్వివాదాంశము. అది సహజము. కాని యిన్ని త్రేత్రములనలె గాక యీ యలంపురీత్రేత్రము ప్రాచీనవైభవముఁ బట్టియు, త్రేత్రదేవాలయశిల్పసౌందర్యమును బట్టియు, బూర్వరాజుల శ్రద్ధానిశేషమును బట్టియు, నెక్కుడు గౌరవస్థానమున కర్హత పొందినట్టిది ఈ స్థలపురాణము సుందపురాణాంతర్గత మని వ్రాయబడినను గ్రంథమందలి యొకటి రెండు మాటలను బట్టి యీ మాహాత్మ్య మిట్లవల నెవ్వరో యొక భక్తునిచే వ్రాయబడినట్లు కనబడుచున్నది.

ఈ పురాణములో “ఎల్లమ్మ” “జోగులమ్మ” యను దేవతలను జేర్చుటయే నాయీ యను గానమునకుఁ గారణము. ఈ రెండును తెనుఁగు శబ్దములు. ఎల్లమ్మ రేణుకయే యని పురాణమునకుఁ బేర్కొనబడినది. ఈ ఎల్లమ్మ దేవత యొక నాటినుండి యీస్థలము ఎల్లమ్మపురమని వ్యవహరింపబడి దాని యప్రభంశముగాఁ దిర్వాత అలంపురమని యయ్యెనో యేమో ! ఈ ఎల్లమ్మనే సంస్కృతమున “హేమలా” దేవినిగాఁ జేసియుండురు. “జోగుళ”యను పద మును దెనుగుపదమే. ఈ జోగుగాంబ జోగులైన జైనభిక్షుకుల దేవతయై తర్వాత హిందూదేవత యై యుండును. జోగిణి యను నొక దేవత యుండినట్లు నాచనసోముఁడు “జోగిణి గొసరి బై నుకవెట్టి”యని వర్ణించినాఁడు.

ఏది యెట్లున్నను నీ త్రేత్రము శైవత్రేత్రములలోఁ బ్రధాన మైనది. ఇక ఈస్థలమందలి దేవాలయము లెప్పుడు కట్టబడెనో, యీ త్రేత్ర మెప్పుటి నుండి భక్తజనసంన్వేయమయ్యెనో యను వంశములఁ జారిత్రకముగా విచారించు

టకుఁ బూర్వము స్థలపురాణ మేమి చెప్పనో విచారితము. ఈ త్రేత్రమందలి దేవాలయములు ద్వాపరయుగాంతమందు రసాసిద్ధుఁడను నొక మహానుభావునిచే నిర్మింపఁబడినట్లు స్థలపురాణమందున్నది. ఈ రసాసిద్ధుని కాలముననే “విలసత్” అను దుష్టరాజుకొఁడు రసాసిద్ధునితోఁ బోరినందున రసాసిద్ధుఁడు శివసాయుజ్య మొందెననియు, దర్వాత విలసద్రాజు త్రేత్రము నంతయు నాశనము చేసెననియు నీపురాణము చెప్పుచున్నది. ఈ రాజు వివరము లేవియు మనకుఁ దెలియవు. ఈ త్రేత్రమందు రసాసిద్ధుని విగ్రహ మొకటి నేటికిని గలదు.

పురాణమందలి రసాసిద్ధునిలసద్రాజయుద్ధమువలన మన మింత గ్రహింప వచ్చును. రసాసిద్ధుఁడు అను మహాపురుషుఁ డీత్రేత్రదేవాలయములఁ గట్టించి యుండవచ్చును. విలసత్తుఅను వాఁడో మఱి యెవ్వరో యొక్క హిందూమతేరరా జీ త్రేత్రముపై విజయద్వజ మెత్తి రసాసిద్ధుని యుద్ధమందుఁ జంపి దేవాలయముల ధ్వంసము చేసి యుండును. మొత్తముపై నీ త్రేత్రము కైము విజృంభణకాలములో ననగా క్రీస్తుశకారంభము వఱకే ప్రసిద్ధిస్థలమై యభివృద్ధి నొందినట్టిది.

ఈ యలంపురిని శాసనములో “హతంపుర” మనియేల స్మవహరించినో స్థలపురాణమునుండి గాని స్థాపకులవలనఁ గాని యేమియు బోధ యగుట లేదు. బహుశః పై విలసత్తే యీపురిని “హతము” గావించిన దీనికిఁజేరు ఎచ్చెనో యేమో !

ఇంతవఱకీ స్థలచరిత్రావిషయమై మన మూహాప్రపంచమందే సంచరించుచున్నాము. ఇక చరిత్రను గొంత లేన నెత్తి విచారితము. ఈ స్థలచరిత్రమును నిర్ణయించుట కష్టమైన పని. విల యన నిం దనేకశాసనములు భూమిలో విశేషభాగము పూడియున్నవి. ఇచ్చటి దేవాలయములందును నదీతీరమందును నితరస్థలములందును నుమారు ౫౦ వఱకు శాసనము లున్నవి. దృష్టిగోచరముగాని విఠెన్ని యున్నవో యా బ్రహ్మేశ్వరునికే యెఱుక. ఒక శాసనము ఇటికేలపాడను గ్రామపుర బొలిమేరరాతిగాఁ బాతఁబడి యున్నది. అందుఁ గనఁబడు

భాగములోఁ బ్రోలరాజుపేరున్నది బహుశ యతఁడు ఓరుగల్లురాజులలోని వాఁడేమో ! అనేకశాసనములు బట్టిబయల వాతాతపముల పాలై మాసిపోవుట చేతను, నొకటి రెండు దేవాలయములు మసీదులుగా మార్పబడుటచే నందలి విగ్రహములతోఁబాటిగ శాసనములును మాయమై యుండుటచేతను, నీదేవాలయములు మారుమూలం దుండి పశిమలకుఁ బరిచితములు గానందునను, చరిత్రకారు లెవ్వరును నీవైపునం తమ దృష్టిని ప్రసరింపఁ జేయనందునను నిచ్చటి చరిత్రము నిదమిత్ర మని నిర్ణయించుట కష్టము.

మన కిచ్చట బభించుశాసనములలో శ్రీకృష్ణదేవరాయలయొక్కయు, ఓరుగల్లురాజులయొక్కయు, చాళుక్యులయొక్కయు శాసనములు గలవు. నేను జూచినంతవట్టు త్రోవోక్యముల్లేవర శాసనము కట్టకడపటిదిగాఁ దోచుచున్నది. ఇతఁడు శ్రీ. శ. ౧౬వ శతాబ్ది వాఁడు. శ్రీకృష్ణదేవరాయల దింతకన్న పూర్వశాసనము. ఈరెండును దానశాసనములు. ఇంతకన్నఁ బూర్వముది, ‘వేర్కాడిదేవమహారాజుల ప్రధాని అయితంరాజుగారు’ ‘కంచికామాక్షీ’ గుడిదగ్గఱ శా. శ. ౧౨౭౧ లో వ్రాయించిన శాసనము. దీనికన్నను పూర్వముది శా. శ. ౧౨౨౧ లో వ్రాయించబడినది. ఈ రెండును దెనుగుశాసనములు. అన్నిటిలో నీ కడపటిదే ముక్కు-మొగము గల్గి చదువ వీలుగలది. ఈ శాసనములో “హతంపుర”మనియు, “అలంపూరు” అనియు రెండుపేరులు కనఁబడుచున్నవి. ఇంతకుఁ బూర్వపు శాసనములో (౧౨౭౧ లో) ‘హతంపుర’మనియే యున్నది. ఇందుచే అలంపురమను పదము ౧౨౭౧ శా. శ. తర్వాతనే వాడుకలోనికి వచ్చిన దనియు, ఆ నాటినుండియే ‘ఎల్లమ్మ’దేవత ప్రాముఖ్యతఁ గన్నదనియు మూహింప వచ్చును.

తక్కిన శాసనములు విశేషముగాఁ జాళుక్యులవై యున్నవి. ఇం దొకటి చాళుక్యవిక్రమశక ౧౦ అనియు, ఒకటి చాళుక్యవిక్రమశక ౩౨ సర్వజిత్సంవత్సర ఉత్తరాయణసంక్రాంతి నాడు బాలబ్రహ్మేశ్వరునికి దాన మిచ్చినదనియు, నిం దొకటి చాళుక్యశక ౩౭ అనియు నున్నవి. చాళుక్యవిక్రమశకము

గ్రంథములో నిట్లు వ్రాసినారు. “ఒక కాలమందు హిందూస్థానమందు పురుషచిహ్న (Phallus) పూజ జరుగుచుండెను. ఈ లింగము తర్వాతికాలములో శివునియొక్క “అవ్యుక్తచిహ్నము”గా నేర్పడెను. గోపీనాథరావు గుడిమల్లములోఁ గనిపట్టిన లింగము ౫ అడుగుల యెత్తైనది. దీనిలో నొక (నగ్నమైన) యనార్య విగ్రహమున్నది ఇది బహుళః శ్రీ. పూ ౨ ఐ శతాబ్దముదో ప్రథమశతాబ్దముదో కావచ్చును.”

గుడిమల్లలింగమునకు, ఆలంపూరి లింగమునకు భేదము విశేషముగాఁ గాన రాదు. అందుచే ఆలంపూరి లింగముపై దానికి సమానకాలముదై యుండును. ఆలంపూరి విగ్రహములు చాల నుండర మైనవి. సాధారణముగా నాయా దేశములందలి దేవవిగ్రహము లాయా దేశముల యాకారములఁ బట్టి యుండును. వరాహమిహిరుఁడు తన బృహత్సంహితయందొట్లు వ్రాసినాడు. “దేశరూపభూషణవేషాలంకారమూర్తిభిః కార్యా ప్రతిమా లక్షణయంతా సన్నిహితా వృద్ధిదా భవతి” ఈ నియమములఁ బట్టి చూచినను నిచ్చటి విగ్రహములు ద్రావిడదేశవిగ్రహములవలెఁ గాన రావు.

ఇట్టి యపూర్వశిల్పరామణీయకము మహమ్మదీయరాజ్యాక్రమణకాలములో బహువిధముల నాశనముచేయఁ బడినట్లు నిదర్శనము లున్నవి. నవబ్రహ్మదేవాలయములలో నొకటి పూర్తిగా మసీదుగాఁ జేయబడినది. ఆ దేవాలయగోపుర మెగిరిపోయినది. దేవళముచుట్టు నుండిన (ఆత్మేపణీయములు గాన) విగ్రహములన్నియుఁ జెక్కివేయఁ బడినవి. ఈజాడ లన్నియుఁ జూచువారికిఁ గనబడుచున్నను ౧౯౨౭ సం॥పు నిజాంరాష్ట్రపు ఆర్ష శాఖానివేదికలు తెలిసియో తెలియకయో యట్లు వ్రాసినారు. “దేవాలయసమీపమున నొక మసీదున్నది.” విమర్శ అనవసరము. ఇదే నివేదికలో నింకొక పొరపాటు కలదు. “నవబ్రహ్మదేవాలయముల కట్టబడిన నొకగోరీకలదు. షా అలీ అను నొక ఘోరకంచీకామాక్షిని మోపించ నామెకు నతనికి యుద్ధము జరిగెను. కామాక్షి దేవి ఘోరతల నరికెను. ఘోరతలయే యిచ్చటిఁ గోరీలో నున్నది.” కాని యీకథ

సరియైనదిగాఁ దోచదు. ఫకీరేమి, కామాక్షివిగ్రహముతోఁ బోరాడు లేమి. అలంపూరుప్రదేశమందలి జనులు నేటికిని నొక గాథ యిట్లు చెప్పుదురు. “ఒక బ్రాహ్మణుడు డచ్చట సన్యసించి ముసల్మానుల భోజనముగూడ నంగీకరించుచుండెను. అందుచే హిందువు లతని దూషించిరి అవసానకాలమందతని మాహాత్మ్యములు కొన్ని చూచి యతని సమ్మతిచే హిందువు లతని కా దేవాలయమందు సమాధి చేయ మొదలిడిరి ముసల్మాను లతనిని తమ వాడని వాదించి నుదకు వాదయున కుపబలముగా నతని తలను గోసికొనిరి. అంత హిందువులు శవమును వదలిరి. తర్వాత ముసల్మాను లతని నచ్చటనే పాటి పెట్టి అతనికి షా అలీ నూననామక గణము చేసి యిప్పు డేఁపేట ఉరుసు చేయుచున్నారు.” ఇక్కడయే నిక్క ముండ నోవు.

నానా దోచినట్లు అలంపురీదేవాలయచరిత్రము నివేదించికొనినాడను. ఆరంభమునుండి నేటివఱకును వీని సంబంధ మగు విషయముల వ్రాసినాడను. ఇట్లు చూచిన నీ యలంపురీదేవాలయములు కనిష్ఠము క్రీస్తువనకుఁ బూర్వము ౨౦౦ సంవత్సరముల నాఁడు ప్రారంభమై జై నక్షైవమతసంఘర్షణమునకు లోనై క్రీ. శ. ౭-వ శతాబ్దమును ప్రాకారనిర్మాణమై తర్వాత చాళుక్యాంధ్ర రాజుల భక్త్యాదరయంతమై, క్రీ. శ. ద్వాదశపంచదశాబ్దముల మధ్య వీరశైవ మగ్రస్తుల దృష్టిలో నప్రాదశతీర్థరాజములలో గణనీయమై పంచదశాబ్దానంతరము మహమ్మదీయకల్లాలములకు లోనై నానాటి కీపవిత్రక్షేత్రము షీణదశ నొందుచు వచ్చిన సంగతి పాఠకులు నేను బై నుదహరించిన యంశములనుండి గ్రహించి యుందురు.

వీరశైవమతము హిందూమతములో నొక ముఖ్యశాఖ. వీరశైవులు హిందూమతములో నొక నూతన తేజమును గల్గించిన వారు. హిందూమతము బలహీనమై నానాదురాచారములకు లోనై షీణదశనొందుచుండిన కాలములో వీరశైవము విజృంభించి నూతనశక్తిని నావేశింపఁ జేసినట్టిది. సంఘసంస్కారమును బ్రచండముగాఁ జేసినట్టిది. హిందువులలోని మెతకతనమును హ్రస్వదృష్టిని

విభేదములను బరస్పరద్వేషబుద్ధులను బోనడచి సర్వవ్యాపక మై జాతిభేదములను బాటింపక సర్వజనాదరణీయమై యొప్పినట్టి దీ వీరశైవము. ఈయలంపురీప్రాంతము లన్నియు నుమారు ౧౦౦౦ సం॥ల క్రందట వీరశైవవ్యాప్తికి నాటపట్టులై యుండినట్టివి. బసవేశ్వరుడును బండితారాధ్యులును నీప్రాంతములందు సంచారము చేసిననారు చెన్నబసవేశ్వరుఁ డీప్రాంతములందే నివసించిన వాఁడు. సంగమేశ్వరము అలంపురికి ౫-౬ మైళ్ల దూరమున నున్నది. ఇచ్చటనే చెన్నబసవేశ్వరుఁ డుండినట్లు శైవపురాణములు తెలుపుచున్నవి సాధారణముగాఁ బ్రాచీనమందుఁ బురాణములు సంస్కృతమందుం డెడివి కాని వీరశైవులనలన నాంధ్రవాఙ్మయము వృద్ధినొందినది. బసవపురాణము పండితారాధ్యుఁడగు, చెన్నబసవపురాణము మున్నగు సుత్యుప్తగ్రంథము లాంధ్రవాఙ్మయమందుఁ బ్రథమస్థానము వహించినవై యున్నవి. అలంపురీమాహాత్మ్యము సంస్కృతమందింతవర కెందును బ్రచురింపబడలేదు. శ్రీయంతదీమావేంకటస్వామిగు ఘ్నగారొక వ్రాతప్రతిని సంపాదించికొని దాని నాంధ్రీకరించి దానికి “బ్రహ్మేశ్వర పురాణ”మని నామ మిడినారు. మూలగ్రంథమంగు అలంపురీమాహాత్మ్యమనియు, శ్రీశైలపశ్చిమాద్వారమాహాత్మ్యమనియుఁ బేర్కొని యున్నారు అలంపురీదేవస్థానములలో బాలబ్రహ్మేశ్వరదేవాలయప్రఖ్యాతి వహించినట్టిది. అందుచే మన కవిగారి నూతననామకరణము చేసియుండుగు విది యెట్లున్నను నేను మూలమును, వీరు వ్రాసిన యాంధ్రమును సరిపోల్చి చూచినాఁడను మూలగ్రంథములో నుండు విషయముల గ్రమపద్ధతివై తమ ప్రబంధమందు బాగుగాఁ బరివర్తనము చేసియున్నారు. అచ్చటచ్చట వర్ణనాశములందుఁ గొంత పెంచి తమభావనావైకద్యమును బ్రకటించి యున్నారు అయిదవ యాశ్వాసములో విలసద్రాజుకథ యున్నది. అది మూలమందుఁ జాల కొలఁదిగా నున్నను దానిని వీరు విపులముగా నాచిత్యభంగము గానట్లుగాఁ బెంచి శైలిమాధుర్యముచేత నేమి, షర్లనావిషముచేత నేమి, మనోహరతను సమకూర్చినారు. ఈ కథలోని రాజును, జింకయు నలంపూరులో స్తంభములపైఁ జీత్రింపఁబడినవి.

శ్రీయుత వేంకటస్వామిగు పైగారి యీ గ్రంథమందలి 'వైలిరమ్యముగను, బటుత్వముతోఁ గూడినదిగను, నున్నది' అనుభావములకున్న సంగ్రహములే యుంచుక హెచ్చుగాఁ బ్రయోగింపఁ బడిన వని అలక్షించునట్లుగా ఇందలి వైలి పుగాణరీతిగా నున్నది. అనగాఁ బ్రాచీనులు పురాణముల వ్రాయుట కేవిధమున వైలి నుపయోగించిలో యదే విధమున మన కవిగారును సులభ సాధ్య మగు రీతిన నినిగింపని వర్ణనలతోగూర్చి కబ్బము నట్లినారు. ఈ గ్రంథము వలన నాంధ్రలోకమునకు ముఖ్యముగా వైపులను, బార్హతృకపరిశోధకులను, భక్తులనును బాల నుపయోగముగా నుండఁ గలదు. శ్రీదోమావేంకటస్వామిగు పై గారు సుప్రసిద్ధులు, అనేక పథలందుఁ దమపాండితీప్రకర్షము జాటిన వారు. శతాపధానులు, హాజపాండితీనిరాజనానులు. ఈ యాంధ్రీకరణమువలన నాంధ్రులు చాల లాభముపొందఁ గల కరనుటలో సందేహము లేదు. అంధ్రులు వీరిని సదా యిట్టి గుండ్రనిధములను బ్రకటించి భాషాసేవ జేయుటకై ప్రోత్సహింతురు గాక

Reddy Hostel
2nd August, 1931
Hyderabad Dt.

సురవరము. ప్రతాపరెడ్డి.

పీరికారచయితలయెడఁ గృతజ్ఞత.

(1) బ్రహ్మ కార్య శ్రీకృష్ణార్థాభినవాంధ్రవాత్మీకివ్యా — జనమంచి శేషా శ్రీకృష్ణగారు, సుకేశులు, మునిసెట్ల హైస్కూలు, కడప.

(2) సురవరము. ప్రతాపరెడ్డిగారు, బి. యె. బి. యల్. హైకోర్టుకేలు, హయిదిరాబాదు, చక్కల్.

మ. కరముం బ్రహ్మమహేశ్వరకథ వీక్షించిత నైనంత నేను నిచింపం గనినట్టి యీ కృతిక నన్ను త్యాదృతిం గీరికల్ ! పగమోదాగని నాని యిన్ని మధి వంద్యుండు శేషాద్రి ! ద్వారకా, మేటి ప్రతాపరెడ్డియును నంగీకరియునుగొ మిక్కిలి.

దో. వేం. గు.

శ్రీరామచంద్రాయనమః.

కృతజ్ఞత

నైజాం ఇలాకా కొండంగల్లువాస్తవ్యులును, శ్రీమంతులును, విద్యార్థి
మలును, అయిన కీ॥ శే॥ కోటికె. పుల్లయ్యసెట్టిగారు కొన్నిసంవత్సరముల క్రింద
షికింద్రాబాదులో నాకు నవ్యాజముగా దరిసెనం బొసంగి యత్యంతాదృతితో
మాటలాడిరి. వారు స్వయము కవీశ్వరులును, గయోపాఖ్యానము మనోరంజన
జావల్లె మె॥ గ్రంథముల రచించిన వారును, కనుక నాపై బేర్మి జెంది, నా
పొత్తములలో నొకదానిని గృతి నైకొందు మని యుండిరి కతిపయన్నంబు
లకు ప్రమాద సం॥ ఫాల్గుణ బంధం తిథిని వారు దివంగతు లయిరి. అంతవఱకు
గృతిగ్రహణవిషయమై మాకుఁ గొన్నిజాబులు జరిగి యా ప్రస్తావన యాగి
యుండెను. వారి స్వర్గమనాంతరము నారికొమరులు శ్రీ భీక్షయ్యసెట్టిగారు
చరిపూర్ణ మనస్సతో నన్నుఁ దమ యూరు పిల్పించి, తమ తండ్రిగారి మనంబు
ననుసరించి నాపొత్తంబులలో నొకటియు, శ్రీ స్కందపురాణాంతర్గత శ్రీశైల
ఖండభాగాంధ్రకరణంబును, పుణ్యక్షేత్రరత్నంబును దక్షిణకాశీ విఖ్యాతంబును
నగు అలంపూరి స్థలపురాణమును, శివభక్తి విలసితంబును, అయిన శ్రీబ్రహ్మేశ్వర
పురాణము (ఈపొత్తము) నచ్చువేయించుటకుఁ దగు ద్రవ్యసాహాయ్యము
గావించిరి. తండ్రిగారిబాబతు జమపద్దయినదోఁ దయారయి, ఖర్చుపద్దయినదో
నాకుఁ దెలియదు పొమ్మనిపలుకు వారు విశేషముగాఁ గల యీ నాళ్లలో తండ్రి
గారి మనంబు ననుసరించి ద్రవ్యచిరాళం బొసంగు శ్రీభీక్షయ్యసెట్టిగారు
స్తవనీయులు. అందులో ఇయ్యది కపిత్థ్వశత్రురము. ఆదియు, అంధ్రకవి
త్వాభిమానమునకు శ్రీమంతులమనంబులకును ఆమడల దూరంబుపెరిగి పోవుచున్న
నేటి నాళ్లలో జరుగుట యింకను పొగడఁ దగినదియ కదా? శ్రీ కోటికెవారిని
గూర్చి యీశందర్భమున నేను రచించిన పద్యంబులును, ఒకటిరెండు ప్రాస్తావిక
పద్యంబులును, ఇందు పొందుపఱుపఁ బడుచున్నవి.

శ్రీరామచంద్రాయనమః.

శ్రీకొండంగల్లు కోటికెవంశమువారితో నాకు గల్గిన
స్నేహప్రకారము.

ఈ శ్రీమద్వేంకటేశ్వరనాథపదరాజీవభ్రమద్భంభరప్రామాణ్యాత్మకడు,
వైదుషీయుతకళాప్రాసంగసంభంభుడు, దుద్దామస్థైర్యుడు, కోటికాన్వయుడు,
శ్రీనన్యండు, పుష్టాఖ్యుడు, డీ. త్వామాన్యోరుజవంశగత్తుము కొండంగల్పూర్నివాసుం
డొగి. మ. ఒకట స్నేను సికింద్రబాద కవధానోద్యోగినై యేగి, యం । ద
కలంకాత్మకు లైన మిత్రు లవధానాదుల్ వొనర్పించి, మచ్చికఁ జూపకొ ఁహి
నుంటి, నష్ట మన నుశ్రీయుక్తుఁ డౌ పుట్టినా । మమఁ డవ్యాజయదంబున న్నును
గనక మర్యాదమై వచ్చినన్. మ. రసికుల్ విష్ణుపదారవిందములుగా రాజిల్లు
వైశ్యాళి నీ । యసమానాత్మ్యవివంటి నారలు కరం బన్మాద్యుత సంతసంబు
నసిం జెందు కలంబులం చేరితిక; బూర్ణాదృతిన్నాకృతిక । వెను నొక్కం
డుధంబు మదీయ మచ్చు సలుపం బ్రేహ్మక్తి నిచ్చెందగక. ఈ. పుట్టనునాముఁ,
దాతఁడు ప్రపుల్లమననుఁడు, దైవభక్తుఁ డ । త్యుల్లసితప్రకారకవనోల్పణ
వైఖరి గల్గు నాఁడు, తా । నెల్ల హితుల్ నుతింప గయి నూర్జితగాధ మనః
ప్రమోదిజాగ్రత్తు రచించె, మత్స్యతులు భవ్యుఁడు తాదృశుఁడొప్పు టొప్పుదో?
చ. అపుల పికింద్రబాద విడి, యాదటఁ జెన్నపురంబుఁ జేరినాఁడ, విశదరీతి
నాతఁడు కడంగు జుబులు కొన్నివ్రాసె నా । కెమిని; నందు మత్స్యతి
వరింపఁ డతండు; మ తొలఁ గొన్ని నాగ్లు వెనఁ జనం జనెం గ్రిదశలోకము
నాతఁడు పుల్లయాఖ్యుఁడుకా కా. ఆతం డమ్మెయి నుర్వి వీడఁ, దదుదారాత్మా
త్మజం దైన సం । పూతాత్మం డగు భిక్షయార్యుఁడు పితృస్సూర్యసృహోభక్తి
విస్ఫీతి న్నున్ను “గోడుగల్” పిలిచి, నే వేసందుఁ బోవంగ, నానాతాత్పర్య
మదీయసత్కృతుల విన్నాణంబుగాఁ గాంచియుక. మ అం దస్మజ్జనకాంకి
తంబా, మహనీయశ్రీక్షమాభృత్కథా । నందశ్రీవరమాధ్యుదిక్కథను నొయ్యం

దెల్పు బ్రహ్మేశ్వరా । పుంధాఖ్యానము నచ్చు వేయుటకు శ్రీసాహాయ్యముం
జేల్పెఁ గ్ర । న్నం దాంబూలమనోజ్ఞ పుష్పబహుమానం బెంతయుం డంబుగఁజ్.
ఉత్సా॥ శ్రీకొండంగలాఖ్యనగరిఁ జెలగి యొప్పు కోటికఁగ్రీకపలపు గత్తుగరిమఁ
జెందు పుల్లయాఖ్యుఁ డ । స్తోత్రకీర్తి నఁగి, యల్ల నుక్కుతవంశ మెప్పుడున్ ।
వీఁక సకలశుభము లెఁగ వెలయుఁ గాత మిక్కిలిన్. మత్తకోకిల. భిక్ష
యార్యుఁడు పుల్లయార్యుని బిడ్డఁ, డాదిమభిక్షుకుం । డక్షయం బగు పేర్పొ
గాంచి, యుదారసంపద లెప్పుడున్ । లక్షలెచ్చెఁగ నిచ్చి ప్రోచు విలాస
సౌఖ్యము లెచ్చఁగా । నీక్షణంబుల నింపు నింప మహీష్టలిన్ గహి సంకుతన్.
మ. తెలుఁగుం బల్కు వెలంది కాభరణమై దీపించి, నా కై తలో । సలి మే లం
దము గాంచి, యీ సునికేదాఁ బ్రారంభ మై, నా కిటుల్ । సలిపెన్ గోటిక
భిక్షయాభిధుఁడు సన్మానంబు, వైశ్యాళిలో । పల నైజాయన నిట్టిఁ డుండుట
కడుం బా గంచుఁ దోఁపన్ రహిన్. ఉ. ఎఁడఱు లక్ష లాది గల యీశ్వరు
లుండిరి వైశ్యుత్తులం । బందు ? నహించితంబుగనె, యత్ను మఱున్నది
లేకె, సక్కువిం । డెందముతోడఁ బిచ్చియుం, గడిందిగ నుండిన శక్తిగోన, నీ
చేందముగాఁగ సత్కృతిని జేసిన వా రసదే కదా? కనన్??

వతద్విషయానుమోదకులు—శ్రీగంతల. మల్లపగారును,

శ్రీవకీలు గౌళప్పగారును, కొండంగల్లు.

ఉ. గంతల మల్లపాఖ్యుఁడును, గౌళపసామకవావమాకుఁ, ఏ । త్యంతముగంబు
తోడ సుందారముబ్రహ్మసహేశ్వరామలో । దంతము నాలకించి, తిరమై
తగు రక్తి ఘటించి, చేల ను । స్వాంతము భిక్షయార్యునకుఁ బర్వఁగఁ జేసిరి;
వారి కిం పగున్.

గ్రంథముయొక్క సంస్కృతమూలము నొసంగినవారు,

బ్ర॥ టి. కృష్ణశర్మగారు, అలంపూరు.

ఉత్ప. ఎలమిఁ బురోహితో శ్రమఁడు, కృష్ణనుధీమణి, పాణ్యమన్వయం / డలఁ
ఘుఁ, డలంపురాలఁడు డుదారముదంబున బ్రహ్మశంకర / స్థలకథ కాంగ్ర మేఁ
జేలుపు చేందము వీచుల నాలఁచి, య / స్పృలుపున కొద్దనున్న యల మూలపుఁ
బుద్ధక మిచ్చె నా కొగిన్.

శా. ఆ మూలఁబున్నగాంచి, యందుకు పవోవ్యాపారరీతిం గరం / బామూలా
గ్రమఁ దొల్లి వ్రాసితిఁ, బయిన్ బద్యాకృతిక వ్రాయుకో / రేగ మై డెంద
మునం దెసంగినఁ, గడున్ హృద్యానవద్యంబుశ్రీ / రామానూనకృపన్ లిఖింప
నెసగెన్ బ్రహ్మేశ్వరాఖ్యానమున్.

శ్రీరామచంద్రాయనమః

శ్రీ కోటిక. పుల్లయార్యావతంస వంశావశ్యభివర్ణనము

క. శ్రీకలితుఁడు పుల్లసమా / ఖ్యాకునకుం జెందినట్టి యన్వయరీతిన్ / శ్రీకల్యా
ణగుణాధ్యుఁడు / కాకుత్స్థ కృపన్ రచింపఁ గడఁగెద నిఁదున్. (1) గీ. అంబు
జాననోదయనుండి తనరించి / నిష్కారముం దుత్తరవర్ణవృత్త మని / ధనదగౌరవముం
గాంచుచు నిల వై శ్య / కుల మెఁగఁగ, బుధసంతతి వెలయునందు లఘుటికః—
ఉత్తర—మిక్కిలి మంచి, ఉత్తరదిక్కు ; ధనద—కుజేరుఁడు, ధన మిచ్చు
వాఁడు ; బుధసంతతి—పెద్దల సమూహము—బుధుఁడు వైశ్యగ్రహము. (2)
గీ. విధినలె యధిపాకవివేకనిగుణ తనరి / హరిఁ బలె నమితసత్ప్రపాకరులు వా
నరి / హరుని బోలె నఖిలపాపకారులు మెఱసి / సురవసుని లీల వై భవస్ఫుతురి
లాలసి. (3) గీ. సంప్రదంధికాసాంధ్రయశంబు మించి / బలిజలదకర్ణదాన
వ్రథాన మెఁగి / కోటికాన్వయ మను మేలి కొలము గలదు (4) గీ. విబుధ
మోడకగం బయి వెఱసి. యాధి / కోటి క్షిప్రాధముల నిచ్చు కూర్మి నెంది / సకల
లోకపరిహ్యాస్తకాఖి లెఁగి / కోటికకులం బొనరుఁ గల్గుకుజమువోలె (లఘు
టికః—విబుధ-పెద్దలు, దేవతలు; సకల-సమస్త, విద్యతోఁ గూడిన;) (5)
మ. వరశ్రీవత్సపవిత్రగోత్రులు, శుభాపస్తంబసత్సూత్రు, లు / ర్వరలో మింతురు
కోటికాన్వయంబు రేచెన్ వెంకటేశాంఘ్రిశం / బరజాతద్వయ కర్ణికాంశరగళ

న్మారందధారా నిరం । తరసంతోషితబంభరాయితమనస్తాత్పర్య, లార్వామ
నో । హరపందారుపు, లార్వమిత్రములు, నార్వ శేణికా రత్నముల్. (6) శా.
ఆనంద్యంశనుధా సముద్రమున ముక్తానీకరీతిం గడుక । భాసిల్లం గల యోగ్యు
లొప్పి, రిల నా ఫక్కిక మహాకీర్తిరేఖా సంయుక్తలతోడఁ దత్కులనుశాఖా
బృందమం వొండు విశ్వాగ్రశ్రీనిధి భాగ్యపూర్వమిని బెంపందుక, గొడం
గల్పరిక. (7) ఉ. అల్ల కొడంగలఖ్యనగరాంబురుహాక్షికి నిందుఁ గోటిక ।
ప్రోల్లసితార్థవైశ్యమనపుణ్యనవంశమునందుఁ బుట్టు పుణ్య ల్లలి వాడు నేడు
దగి యొప్పిరి మేనఁ జెలంగునట్టి హా । రోల్లసనంబుతోడ యశఃకర్మి
వినిజిత మాక్షికంబులై. (8) గీ. పోలఁ గలకాల్మిఁ జంద్రుఁడు వొడమినట్లు ।
జగతిఁ బొందెడు వాఁ డను సద్యశమున । నల్ల గోవిందుఁ డే యన నలరు వాఁడు
పానరెఁ బెద్ద గోవిందుఁడు ముదము నిడుచు. ల. టీ. అఖిలలోకానందుఁ । డగు
చంద్రుఁడు...నృసింహపురా.; గోవిందుఁడు-భూమిని బొందు వాఁడు). (9)
మ. చిన గోవిందుఁడు, తత్సహోదరుఁడు, వాసిక రాఘవుఁడ లక్ష్మణుం ।
దొనరంగాఁ బరునాలు గేడులె నుభక్తుల్లాస మొప్పంగఁ గొల్చెను, నే నె
వ్వడు గొల్తు." నం చే నెడు సల్లీలక గడుక మించి, భూ । మిని మల్లోకము
వొందఁ బొల్చెఁ గడునెమ్మిక వాగ్విలాసప్రభన్. (లక్ష్మణుఁడు - ఆదిశేషుని
యవతారము - లక్ష్మణుఁడు సోదరభక్తికీఁ బ్రసిద్ధి, ఆదిశే. వాగ్విలాసమునకుఁ
బ్రసిద్ధి.) (10) శా. వీనుల్ విందుగఁ గీర్తి నెందు పెదగోవిందాఖ్యు పుత్రుల్
శుభ । శ్రీ నల్వా తెడు యోగ్యు, లెంతయును వాసిక వన్నెఁ గన్నారు ల ।
క్షీప్తనారాయణ లింగయార్యు; లిడ నెమ్మిక లింగయార్యాత్మజుల్ । వే నిం
పుం గనినారు వేంకయయు గోవిందాఖ్యుఁ డుర్విధులిన్. (11) శా. పుల్లాంబా
మణి వేంకయాఖ్యు సతి యె, భూమి న్నృసింహాఖ్యు, ధా । కోల్లాసాభిధ, లింగ
యార్యులఁ గనెక బుత్రత్రయిన్, భవ్యధీ । వేల్లద్వై పరాక్రమక్రమ జగద్వి
ఖ్యాత నీరంధ్రసం । పల్లాస్యంబునఁ బొల్పు వారి; నరసిం హుం డందు నందంబు
గన్. (12) శా. గౌరాంబాపతి యె కనెక నుతుల రంగదీతి, నెల్లాఖ్యు, సిం

పాఠా రామయనేకయాభిధుల, నుద్యత్వార్థ ధర్మాతిగం । భీరత్వామలవిక్ర
మాధ్యుల; నటా వే శేషమాశేషమా । నారీభవ్యలు, నాయమాంబ, క్రమతక్
దరాభ్యులై మించేగ్గ. (కుంతీపుత్రు లగు ధర్మభీమాజ్ఞానుల గుణముల
యొక్కక్రమము) (13) కా. ఆ పుత్రత్రయిలో నిరామయ యశోవ్యాపారపా
రీణుఁ, డం । బాపత్యంచిత భక్తియుత్తుడు, జనవాతామితానందదుం । డేపా
రంగను రామయాఖ్యుఁ డల నీతేదత్వయుక్తాత్మ, శే । పాపరాముల నామ
ధేయ యగు భార్యం గూడి, యింపుం గనెన్. (14) ఉ. “భూమిని బొల్చు
కామినులు భూమిని బోలెనె యొర్పునెంతో యు । ద్దామముగాఁగఁ బూన
వలెఁ దద్దయు” నందును పెద్ద; లింక, శ్రీ । రామయభార్య భూమిని నిరంతర
ముం ధరియించు శేషస । న్నామము పెంపుఁ జేసి తదనంతపుఁ దాల్చి తెఱం
గు నఁచెడిన్. (15) కా ఆ రామాంబిక గగ్గవాద్ధిక దగి, పుల్లాఖ్యుండు, పుల్లా
జ్జనే । త్రారూఢామలమాననుండు, కివితావ్యాపారనీహారధా । రారంగ నృతి,
గీనమానపవిత్రతాజైకచారిత్రమం । డా రాకాశశిబింబసామ్యమునఁ బుత్రాకార
మొందెం ధరగ్. (16) నీ. కొమరుఁ డై కొమరుగాఁ గొమరుసామిని బోలె
బ్రముఖకళలతోడఁ బటిమఁగాంచె । నవయశావనం బందిన వయశ్రవసక్తి మార
ప్రతిష్ఠర్థి నుప్రభను జెందె । సాయమాంబాభిధ సతి నొంది సాయమ సాయమై
సిరి యాసుపాయ మొందె । కనియెఁ బుత్రకుని భిక్షయను, సంపదఁ దన కిచ్చిన
శివు మతి నెరఁగఁ జేయ । గీ. దానధర్మపరోపకృత్యాదిరీతు । లం దయాచిత
కృతకృత్యుఁ డై చెలంగెఁ । గవనరాసికృమండును గాంచె నింపు । నెల్లర
మేటి; పుల్లయ్య కెవరుసాటి ? (ల. టీ.—కొమరుఁడు బాలుడు; ప్రముఖ
కళలు—ముఖ్యవిద్యలు అని పుల్లయ్యపర్యాయము.—ప్రముఖ—హెచ్చగు
ముఖములు, కళలతో - విద్యలును (వీనితోడను), పటిమగ్ - బలమును” అని
కుమారస్వామి పర్యాయము; మార్గప్రతిష్ఠి—మన్మథునిగేరు—శంకరుఁడు.)
సాయమ - పేరు, స+అయము - లాభముతోఁగూడినది - సాహాయ్యము;
శివుడు సంపద నిచ్చుట శాస్త్రసమ్మతము,) (17) మ. ధనముం గల్గియు గర్వ

మొందెడు, సదా ధర్మంబు వేదాంతసా । ధనమై గాలము పుష్ప, భిన్నావి
తాతాత్మ్య మేహార నాజ్ఞానశ్రీకృష్ణనివాదమున్, గంధర్భా సాంసారందగా
వ్రాసి, పిన్నని నాడే ప్రకటించె ; సామ్యసమం జెన్నారన్ గడున్, నా
యికా । ఘనభావంబులు, జావిశీల్, రసికహృత్కంజాతంతోషమిం । పాన
రన్ వ్రాసియు, నచ్చు సల్పిన కవీంద్రోత్తంమ, డే వేళ న । జ్ఞనవాక్యామృత
పూరచారికలహంసం; బల్ల పుల్లఘ్నం డొ । పైను హంసీఘనసారచంద్రశివచ్చి
ఖ్యాతియు క్తప్రభన్. (18)

కందగర్భిత చంపకమాలావృత్తిము

చ ధర సిరి గల్లు వాడు, కవితాదరణాంబితమాననుండు, త । త్సృతి
మెయిన్ సుధీజులందెడయు సంతసపెట్టు భవ్యుడున్ । మురహరిపాదశం
కరుహమోదరమాధ్యుండు, పుల్లయాఖ్యుదానరతుండనన్, జగంబున ననారత
మున్ సుజనస్తుతుం డగున్. (19) గర్భితకందము॥ సిరి గల్లు వాడు, కవితా ।
దరణాంబిత మాననుండు, తత్సృత మెయిన్ । హరిపాదపంకరుహమో । దిగహ
ధ్యుండు పుల్లయాఖ్యుదానరతుండనన్. సీ. శ్రీకొండంగల్లుపురీ నాచుకామరసగరిని
దసరి చెన్నారినాడు । శేషానాంబాగర్భచిదనంతకలకాల్లి సిరి తోడుగా జనిం
జెందినాడు । సకలవిశావకాశకపరీమళ పారిజాతప్రసవద్యశశ్రవభుండు । విబు
ధరత్నపటలీవిష్ణు రదాకావితతపూగణామలమతియుతుండు గీ. ఇటుల గల్లు
వృత్తం బన నెనగు నీతల, డయిన, డద్దానిన్న నె చ్చా నితల డెన । నెవరి
నూచన లేక రహించు సత్కృతినితతిని మేటి; పుల్లయ్య కెవరు సాటి?? (20)
క. భిక్షయ యాతని కొమరుం । డక్షయముగ హనుని పేరు నందెన్
నిరతంబక్షయముగ భిక్షువితతి । కక్షీణముదంబు నిచ్చు ననగా నవనిన్. (21)
మ. పారి నా భిక్షయ్య లక్ష్యమాఖ్యువిలసత్పూజ్యాధ్యం బెండ్లాడి, యీధరణిన్
సర్వసుఖంబు లందుచును, సంతానంబు సంతానభానురహృత్పద్మలంబుత్రులం
గనె నుదంశున్ రంగనాథు, స్మృసింహు రమామానితుం, జంద్రశేఖరుని

సంహోదారు, నీ మూగురక. (22) చ. ఇటు లల పుల్లయార్వండు రహించు
గొడంగలు నామఁతురక. | బటుతరవై భవుం డయి, యనారతమానసభక్తి
పూజ్యవేంకటవరుఁ డై, కవిత్వరసికత్వవిద్యానృత లొప్పి, యెట్టి సంకటములు
లేక, కీర్తినువికాస మఖండముగాఁ దగుక భువిక. (23) గీ విత్త ముండెడు
వారలు వెలయుచుండు | విద్య యుండెడు వారు దీపించుచుండు | కవిత
యుండెడు వారలు క్రాలుచుండు | దానగుణముండు వారలు తనరుచుండు |
శ్రీయు, విద్యయు, గవిత, దాతృత్వము, నొగి | మనుఁ గొడంగలు పురి మను
మహితనుగుణి | యయిన కోటిక పుల్లయోదారు నింట. (24)

పండితాభిప్రాయములు.

1. చెన్న పురి ముత్యాలపేట హైస్కూలులో ప్రధానాంధ్ర పండితు
లయిన, శ్రీమదాశుకవి శిఖామణి, పోకల వేంకట నరసింహారావు నాయుడు
గారి యభిప్రాయము.

శ్రీగురవేనమః.

పంచరత్నములు.

శా. శ్రీమద్విష్ణు పురాణరాజములలోఁ జెన్నొందు బ్రహ్మేశ్వరా | ఖ్యా
మూల్యం బగు చిద్ది లోకమున విఖ్యాతంబుగాఁ జేసె శ్రీ | రామబ్రహ్మము
ప్రార్థనాదిగను బో రానట్టి చుట్టంబుగా | దోహ. వేంకటసామి గుప్తకవి
యెంతో ప్రీతి నాంధ్రంబునక. చ. ఇదియుఁ బురాణ మిందుఁ గల యిద్ద చరి
త్రము లింపుతో వినక | సదమలభక్తితోఁ జదువ సద్గతి గల్గు నటంచు నార్యు
లిం | పాదవఁగఁ దెల్పినారు ముద మొప్పుఁగ దీనఁ గలట్టి సంగతుల్ | విదితము
పుణ్యభోజ్య మయి విశ్రుతి కెక్కుట ధారుణీధర్మిక. క. ఈ యుద్ధంధము సం
దఱుఁ | బాయక పరియింపఁ దగు తుభంబు లొసఁగి ను | శ్రీయతులం జేయు
చుఁ మో | త్నాయత్తులు గా నొనర్చుఁ జదివిన వినక. ఉ. శైలియుఁ బాక
ముక రసము చక్కన యై కరివంబు గాక లో | కాళికి బంధు వై చెలఁగఁగా

రచించిన గ్రంథరాజముఁ | బాలఁ బరీక్ష నేసి బుధసంఘము పాత్యముగాఁగ
సత్కృతా | కాలల నుంపఁగాఁ దగుఁ బ్రశస్తకపీఠుని నుత్సహించుచుఁ
గీ. ఆంధ్రలోకంబునకు నిట్టి యభినవ మగు | సత్పురాణంబుఁ దెనిగించి సంత
రించె | నార్యవై శ్యుండు దోమాకులాభిపూర్ణ | చంద్రుఁడైనట్టి వేంకటస్వామి
గుప్త గీ. ఆకవిశిఖామణి యను నట్టి బిరుదు | గల్గి పోకలాస్వయుండఁ, వేంకట
నృసింహ | నామధేయుండఁ బంచరత్నములతోడ | నా యభిప్రాయమును
గూర్చినాడ (నిందు)

(2) బ్ర|| కావ్యస్మృతితీర్థ.....జనమంచి. శేషాద్రిశర్మగారు ఈ
పాత్రమును గుఱించి తెల్పిన యభిప్రాయము.

కడప 20-9-1931.

ఆర్యా!.....తమ గ్రంథము సర్వతోభద్రము—ఇట్లు, మిత్రము.

జ|| శేషాద్రి శర్మ.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ.

(3) అశ్రద్ధురవరేణ్యులయిన బ్ర|| కింకపీఠధ్రుటాపంచానన, బాల
సర్వస్వతీ, బాలకళానిధి, విద్వత్కవి, శతావధానులు, చెళ్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రిలు
గారు తెల్పిన యభిప్రాయము.—

జేనుము—కడియము. తూ. గో. డి.

12-9-1931.

అశీర్వచభనోయకుశలోపరి. నీవఁపిన శ్రీశైలవశ్యమద్వారమాహాత్మ్యము
నకు సంబంధించిన పాత్రమును బ్రత్యక్షురమును చేదివినాను. తెలుఁగువద్యములు
నిదుఁజ్జములు. వ్యాసశ్లోకములలోఁ గొన్నింటి సందేహము కలదు. అది ముద్రణ
ప్రయోక్తమో యేమో? కలిసికొన్నప్పుడుఁ గాని చెప్పఁ జాలను.

వేం. కా. శతావధాని.

(4) సంస్కృతాంధ్రభాషలయందును, కవిత్వవైద్యజ్యోతిషములయందును కృతపరిశ్రమ లయిన మిత్రములు బ్ర॥ ఛేద్యబోలు చంద్రశేఖరశర్మ గారి యభిప్రాయము

మ. పదలాలిత్యము, నర్థగౌరవము, భావప్రాధి, శయ్యారసా । స్పద మర్యాద, అనర్థభామలనువేగాడంబరన్పూర్తి, శాస్త్రదకార్యముజేసి పెంపలర శ్రీబ్రహ్మేశ్వరాఖ్యాన, మ । య్యదిరా! వేంకటస్వామిగుప్తకవి! వ్రాయం గంటి వీ వెంతయున్. ఉ. మంగలి రంగనిం గుఱిచి, మాంసము వండుటఁ గూర్చి, యింక, నీ । రంగు చెలంగు పాఠము తెఱంగు లెసంగెడి బళ్ల యందు వేదాంగవినుత్యవైభవమహానటసత్కథనంబు వొల్చు భా । వంగమ మైన నీదు కృతి పార్వము గా దని యేడు పల్కెడిన్?? మ. ఒకటే చెప్పును రెండు పత్తులను నీ యుద్ధిం బహంజేయు బో । యకు దీతైతివి, వేంకటాఖ్యమకవీ! సాంబోల్లనత్సత్కథానకమున్ వ్రాసితి వీవునుం, బరిత లన్నా! యైహికా ముష్మిక । ప్రకటామోదపరంపరల్ గనెడు మార్గం బిట్లు సంభిల్లగన్.

ఇట్లు, విధేయుడు

ఛేద్యబోలు. చంద్రశేఖరశర్మ.

(5) బ్రహ్మశ్రీ కావ్యపురాణతీర్థ, విద్వాన్. జనమంచి. వేంకటసుబ్రహ్మణ్యశర్మ, పండితులుగారు. కడపనుండి పంపిన యభిప్రాయము—

ఆర్యమహాశయా !

తమరు దయతోఁ బంపిన శ్రీబ్రహ్మేశ్వరపురాణమును సాదరంబుగఁ గైకొంటిని. కథ యంతయు సావధానముగఁ జదివెతిని పద్యము లన్నియుఁ గడుంగడు హద్యములై యలరారుచున్నయవి. సంస్కృతమునందలి భావంబులు సుంతయేని లోపంబు నొందకయుండునట్లు కావించబడిన మీ తెలుగుకైత యెంతయు సంతసంబు గొల్పుచున్నయది. కవిత్వమును గుఱించి శతావధాను లగు తమకుఁ చెలుపుట చర్చితచర్చణ మగును. శైలి యనర్గళమై ఝరీవేగంబు

ననుకరించుచు సలితగతి మనోహరం బై సరళమై యున్న దని చెప్పట కేను సాహసించు చున్నవాడను. కమ్మియచ్చునఁ దీసిన స్వర్ణతంత్రీవిధంబున నెచ్చు తగ్గులు లేక స్నిగ్ధ మయి పాతకులకు హృద్యమై యెసఁగు. తమ శైలి యత్యుత్తమము. అం దం దచ్చతెనుంగు నుడుల కూర్చును, గీర్వాణవాణీపదఘటితసమా గంబులును మృదుమధురంబు లై కనంబడుచున్నవి. పారకులకు నందు మిక్కిలి యాస్తికులగు వారికి బరనంబున కుపయోగింప నను వగునట్లు సంస్కృతభాష యందలి స్తోత్రములను, వాని యర్థంబుఁ జక్కగఁ దెలియునట్లు వెంటనే వ్రాయఁబడియుండు తెలుఁగురచనయుఁ గొనియాడఁ దగినవి యైయున్నవి.

తెలుఁగుదేశమునం దందును రాయలసీమయందుఁ గడు వాసి గాంచిన ‘అలంపురీక్షేత్రమహాత్మ్యము’ నుగమముగఁ దెలుఁగువారికిఁ దెలిపిన తమకృషి యంతయుఁ బొగడఁ దగినది ఈ కార్యము తెలుంగుసీమవారితే కాక రాయల సీమవారికి వచ్చె వెట్టునదిగా నున్నయది. ఇట్లే తమ రీ రాయల సీమయం దున్న శ్లోత్రపురాణములఁ దెలుంగుఁ గావించి కీర్తి సముపార్జింతురు గాక యని కోరు చున్నాను.

ఈ గ్రంథము పారిశాలయందలి విద్యార్థులకుఁ బఠనీయముగాఁ గావించిన రాయలసీమయందలి పుణ్యక్షేత్రమహినూదికము నెఱుంగుట యొక్కటియే గాక భాషాభివృద్ధియుఁ దప్పక కలుగఁగల దను నమ్మకము నా కెక్కుడు గాఁ గలదు. భక్తిజ్ఞానవైరాగ్యముల నొసంగఁ జాలు నీ పుస్తకమును భావిభాగ్యాభీలాషు లగు బాలురు విద్యార్థిగణము పఠించిన నుభయలోకశర్మము నందఁగలరు.

భాషాభిమానులు తెలుఁగుబాఁను బఠనీయగ్రంథములుగా నిర్ణయించు విద్యాకాఖాధికారులు నీ గ్రంథరాజమును బాఞ్చగ్రంథముగా ననుమతించి యీ కవితెల్లజునిఁ బ్రోత్సహింతు రని మఱిమఱి ప్రార్థించుచున్నాను.

తమ రిట్లు నిరంతరము భాషాసేవ గావించుచు నిరతశయ యశంబు సంపాదించి తెలుంగుదేశమునకు నలంకారముఁ గావించ నాయురారోహైశ్వర్య

ర్యంబుల శ్రీజోగులాంబా బ్రహ్మేశ్వరులు ప్రసాదించురు గాక యని వేడు చున్నాడను —

కడప } పండితపాదసేవకుడు
20-9-1931 } జనమంచి. వేంకటసుబ్రహ్మణ్యశర్మ.

(6) చెన్నపురి శ్రీపచ్చయప్పకళాశాలాంధ్రోపన్యాసకు లయిన బ్ర|| విద్యార్థి, గంటి. జోగిసోమయాజులు యం ఏ., యల్. టి. గారి యభిప్రాయము:—

శ్రీ శతావధాని దోమావేంకటస్వామిగుప్తగారిచే నాంధ్రీకరింపబడిన బ్రహ్మేశ్వరపురాణమును స్థాలీపులాక న్యాయముగాఁ జదివితిని.

కవిత్వము ధారావాహికముగా నిర్వర్తకతరచి బ్రవహించుచున్నది భాష యు 'గలక్షణ మై గ్రామ్యప్రయోగదూరమై యొప్పుచున్న దనుటకు సంతస మగుచున్నది. ఈ గ్రంథమును దెనిగించుటచే వారికిఁ గల యా స్త్రీకబుద్ధియును నీశ్వరభక్తియుఁ దేటతెల్లము లగుచున్నవి. ఇట్టి సత్కవిత్వమును వ్రాయంగల గుప్తగారు మిక్కిలియుఁ బ్రశంసార్హులు.

గంటి. జోగి. సోమయాజి.

శ్రీరామచంద్రదాయనమః.

(7) శ్రీదత్తమండలకళాశాలాంధ్రపండితు లయిన బ్ర|| ప్రయాగ. వేంకటరామకాన్తలుగారు శ్రీ గుప్తగారి యవధానమును గూర్చి యొసంగిన యభిప్రాయము:—

క. శ్రీమానినీమనోహరుఁ | దోమతఁ గామితము లొసఁగి, యరుగుణ భుని, శ్రీ | దోమాన్వయమణి, వేంకటస్వామినుధీమణిని సారెసారెకుఁ గరుణార్చి. చ. సదమలశేషమవీవిభవసంప్రవనీయఁ డతండు, సత్కలా | విదులు, నుధుల్, బుధుల్, కవులు, వేపు రెలర్పఁగ, దత్తభూకలా | సదనమనం దుదారనిజచాతురి పెంపెసలారఁగా, సభా | సదు లహహ! బలీ!" యనఁగ సత్పై వధానము సద్విధాన

మున్. ఉ శ్లిష్టపదాశువర్ణనము, చిత్రతరార్థవిమర్శమున్, సమా / శ్లిష్టపదార్థ
వృత్తకృతి, శేషితవర్ణసమీహితోక్తి, నిర్దాప్తపురాణగోష్ఠి, బహుదేశవిశేష వినోద
గోష్ఠియుం | శ్లిష్టసమస్యపూర్తి యవలీల నొనర్చె నతం డతంద్రుడై. క. కల
రవధాను లెల్లెడ నఖండలసత్ప్రతిభావిశారదుల్ | కలరు కపీంద్రులున్, సరస
కావ్యకళాచణు లెందఱోయిలం | బాలుపుగ నాశుధార రసపూరితమా మృదు
వైలి నీతనిం | బలెఁ గయితం బొనర్చు గల వా రరు దంచుఁ దలంతు నెమ్మ
దిన్. క. నురుచిరపదలసితము, రస | భరితము, గంభీరభావభానురమును, మా |
ధురికలిత మితని కవితా | ధురి కవుల నెల్లఁ బోరిఁ బ్రసాదయుతంబై.

అనంతపురము.

దుధిరోద్ధారి—మహాశివరాత్రి. } ప్రయాగ. వేంకటరామశాస్త్రి.
దత్తమండలకళాశాలాంధ్రపండితుఁడు

(8) మదగాను క్రీష్టియన్ కాలేజి దేశభాషాధ్యాపకాధ్యక్షులును, చెన్న
పురాంధ్ర విశ్వవిద్యాలయ సభాసభ్యులును, పుస్తకపరిక్షాధికారులును, అనేక
గ్రంథకర్తలును, పరిశోధకులును, అయిన మ|| తేకుమళ్ల. రాజగోపాలరావు,
బి. యె., యల్. టి., యం. ఆర్. పి. యస్., పి. ఎచ్. డి. గారి యభిప్రాయము:—
గీ. సరసకవితావితానవిస్తారం, డార్శ. సమ్మతుం డగు వేంకటస్వామిగుప్త |
యమల దోమాన్వయాంభోధి మముదబాంధ | వుండు రచించు బ్రహ్మేశ్వర
పుణ్యకథను | జేదివి, కాంచితి నెంతేని ముదము నిపుడు. (1) గీ. పండితాదర
ణీయమై, పారకాల | లందుఁ బార్శ్వమై యీ కృతి యలరుం గాక | దేవదేవుని
కృపను నీ ధీవికాలం | డింకను రచించుఁ గాత మెన్నేనిఁ గృతుల. (2)
గీ. పోతనాయుని, నల భట్టుబూర్తి. నల్ల | సాని పెద్దనామాత్యు, ధూర్జటి,
సకలకళా సనాథు శ్రీనాథుఁ దలంప వచ్చు | బద్ధధోరణి నీటఁ గొన్ని పట్టు
లందు. (3) క. తన నైజ మైన కవితా | భినివేశత నితండు నవ్యవిధన మెలర్పం |
గను శ్రీగిరి పడమటి వై | పునఁ గల ద్వారంపుం గథను బొసరిచె నిందున్.

తే. రాజగోపాలరావు.

(9) బ్రహ్మశ్రీ కర్నూలు శ్రీకొండ, శంకరశాస్త్రిలు గారు దయచేసిన యభిప్రాయములోని పద్యములు:—

ఉ. ఈ క్షీతి మోక్షదంబు లనియెన్నిక కెక్కిన శ్రేత్రరాజిలో । దక్షిణ కాశీ తాఁ బరఁగుఁ, దన్వహిమంబుఁ బురాణఫక్కికన్ । దక్షత మీఱఁ జేసి తలిఁ దండ్రుల కంకిత మిచ్చి, యా విరూ । పాక్షకటాక్షవీక్షణకుఁ బాత్రుడ వై తివి గాదె ? సత్కవీ! గీ. వ్యానుఁ డాదిమభావను భానురముగఁ । దెల్పియున్న పురాణంబుఁ దెనుగునందు । మార్చి, భూతలమునఁ గడు మాన్యతఁ గనఁ । బోలి తివి; దోమ, వేంకటస్వామిగుప్త! నీ. ఒక్కచో నొ పుగు నుపమాద్యలంకార వితతిచే వీనుల విం దొనర్చు । నొక చోట నీ కైత యజ్ఞస్థలసంస్కృతపదసమా సంబులన్ భానుర మగు । నరుదుగా నొక్కచో నాంధ్రపదంబుల సర్వజనాష్టాద సరణి మించు । వాసిగా నాంధ్రగీర్వాణంబు లొక్కచో మణిక నకంబుల మాడ్కిఁ గ్రాలు । గీ. పదిలముగ నొక్కచో ననుప్రాస మొప్పఁ । గానఁ, బూ ర్వకవీంద్రుల కవితఁ బోలి । లలితగతి మించె దోమ కులాబ్ధిచంద్ర! వేంకటస్వామి నుకవీంద్ర! వినయసాంద్ర!

శ్రీ

(10) బి. యం. స్కూలు, పత్తికొండ 22-10-31.

అయ్యా ! మీరు పంపిన బ్రహ్మేశ్వరపురాణము నామూలగ్రముగాఁ జేదివెతిని. కైలి సరళముగా నున్నది. అస్తీకుల కిది ముఖ్యపతనీయము. ఇంకను నిందలి రేణుకాదేవీ శీలవతీ రసాసిద్ధుల చరిత్రములు పాఠశాలాబాలరతుఁ బరన యోగ్యములుగాఁ గూడ నున్నవి. విద్యాశాఖవారు దీని ననుమతించి, పార్వ్య గ్రంథముగా నుండఁ గల రని తలంచెదను.

టి. రామశర్మ,

తెలుగు పండితుఁడు.

శ్రీ విషయసూచిక.

విషయములు.

పుట.

ప్రథమాశ్వాసము:—

ప్రార్థనాదికము	1
షష్ఠ్యంతములు	5
శ్రీమదలంపురీమాహాత్మ్యమ్—మొదలయిన	}	6
పారాయణార్హాక్షోకములు వానికిఁ దెల్లించులు				
కథాప్రారంభము—శ్రీకృష్ణానది	12
శ్రీతుంగభద్రానది	14
శివపురవై భవము	15
అలంపురి	17
శ్రీ బ్రహ్మేశ్వర ష్టేత్రము	18
హోమకుండము, శ్రీ బ్రహ్మేశ్వరావిర్భావము	19
అష్టాదశతీర్థరాజములు, అంతర్దంగ	20
కటకమాసపుర దుంగభద్రానది, శ్రీమణిక్కర్ణికాతీర్థము	21
అష్టాదశ తీర్థాదులు...	22
శ్రీహాటకేశ్వరుఁడు, శ్రీ మార్కండేయై కామేశ్వరులు, దేవద్రోణీ తీర్థము	23
ఆత్వాసాంతపద్యములు	24

ద్వితీయాశ్వాసము:—

భూదేవి చరిత్రము (రేణుకాదేవి కథ)	26
సృపదర్శనము	27
రేణుకామనశ్చాంచల్యఫలము	29
యవనువర్ణతులాభారము	31

రేణుకాశిక్ష	33
పరశురామవర్షదానము - ఎల్లమ్మ దేవత	34
భూదేవి	35
పాపనాశనతీర్థ మహాత్మ్యకథనము	37
శీలవతీ చరిత్రము, మైత్రేయమహాముని శీలవతికిఁ బాపనాశన తత్త్వము జెప్పట	39
ఆత్వాసాంతపద్యములు	42
తృతీయాశ్వాసము:—			

తీర్థ సేవన పద్ధతులు, శనివారము - వాపనాశనతీర్థము 44, ఆదివారము - కలకలేశ్వరతీ - 45, సోమవారము - సోమసిద్ధేశ్వరతీ - 46, బుధవారము - భుజంగేశ్వరతీ, గురువారము - బ్రహ్మనారాయణతీ - 44, శుక్రవారము - శుక్రేశ్వరతీ, శనివారము - పాపనాశనతీ - 48, అష్టాదశ తీర్థములు - వాని పేర్లు - వివరణములు ప్రారం. 49, ఆత్వాసాంతపద్యములు 58.

చతురాశ్వాసము:—

శ్రీమద్రుక్మహేశ్వరలింగము	60
నవబ్రహ్మలింగములు - జోగుళాంబిక	61
వీరభద్రుఁడు - ఇతర దైవతములు	62
శ్రీ లక్ష్మీ నారసింహులు	63
తుంగభద్రా మాహాత్మ్యము	64
తీర్థమాహాత్మ్యము	66
దుర్గాదేవి	67
శ్రీ జోగులాంబ	68
శ్రీ బ్రహ్మేశ్వరతీర్థ మాహాత్మ్యము ఆత్వాసాంతపద్యములు...	69

పంచమాశ్వాసము:—

రసాసిద్ధ చరిత్రము - 71, రఘుభి - 78, దేవాలనియర్మాణములు-ఆకాశ వాణి - 79, విలసదాఖ్య నృపాలుని చరిత్రము - విలసన్నృపాల రసాసిద్ధుల యుద్ధము, ఆత్వాసాంత పద్యములు - 94.

శోధనపత్రము.

(ఈ పాత్రము ముద్రింపబడుచేన్న సమయమున నాకు నితరములయిన యవసరకార్యము లుండుటంజేసి కొన్ని చుద్రణదోషము లిందు దొరలినవి. అయ్యది వీ లయినంతవఱకీ క్రిందఁ గనుఁపఱుపబడుచేన్నవి. పాఠక మహాశయులు వాని ప్రకారముగా మున్నుండ పాత్రములో సవరణలు చేసికొని పాత్రముఁ జేసి వినదో సనుకూలతరముగా నుండు నని మనవి మఱియు నేను జూడక మిగిలిన యచ్చపాఠపాటులును, వానికిఁ దోడు నాబుద్ధిపారపాటులును ఉన్నచో వానిని పై రించి మన్నింప వలయునని యభిజ్ఞులను వేడు విధేయుఁడు, దో. వేం. గు.)

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
1	15	“ఓవిఘ్నేశ్వర !” యన్న, “నో” యనియు,	‘ఓమాన్యాత్మక !’ విఘ్నరాజ !”యన,
„	18	బ్రోవని	బ్రోవకి
6	24	కుర్వతా	కుర్వక్
7	9	జోగులాయాస్థలే	జోగులాయాస్థలే
8	2	శ్రుతజా	శ్రుతజా
„	3	జోగుళా	జోగుళా
„	„	నాదావతీ	నాదావతీ
9	20	ప్రద్యాస్కర	ప్రద్యాస్కర
10	16	సంస్తుతంతీం	సంస్తుతాంతాం
13	17	ప్రాయయక్	ప్రాయముక్
18	15	బ్రహ్మత్వంబు	బ్రహ్మత్వంబు
„	20	దాతంతంబు	దవ్వంతంబు
22	7	మార్కంజైకామే శ్వరులు	మార్కంజేయై కామేశ్వరులు

పుట.	పంక్తి.	తప్ప.	ఓప్పు.
22	15	శ్రద్ధమ	శ్రద్ధమ
24	5	కనుకృతంబు	నుకృతంబు
26	18	పుత్తు వెలలారి	పుత్తు లెసలారి
27	14	యుగనూనా	యుగనూనా
„	20	తత్తత్తత్తత్త	తత్తత్తత్తత్త
28	11	గుంభంబు	గుంభంబుం
29	20	కారుణ్యనాగర	కారుణ్యసాగర
31	14	నిని మఱి	నినిమఱి
32	9	కాంతామణి	కాంతామణి
„	16	దాకెటింగి	గానెటింగి
33	18	ద్వితీయుడౌ	ద్వితీయుడౌ
37	3	మునిలాడిరి	మును లాడిరి
39	10	లింప	లింప
40	10	ద్వారము	ద్వారము
„	13	బోరిక	బోరిక
41	15	యుండుటక	యుండుటక
43	8	న్నిటలాలోకన	న్నిటలాలోకన
„	9	గాపాడదీవింపుడి	గాపాడదీవింపుడి
48	6	కుక్తేశ్వర	కుక్తేశ్వర
48	23	విడిన	నిడిన
53	14	భక్తిమై నప్పర	భక్తియుక్తాప్పర
„	15	(స్త్రి)	స్త్రీ)
54	7	నుర	నుర
63	5	నాది	నల్లయాది
63	7	నల్ల	సర్వ

శ్రీ వేంకటేశ్వర స్తుతి.

మ. ఇలువేల్పితగి, వేల్పుడెట్టులులె నెంతే నిష్టలభంబు సం
 ధిలఁ జేయఁ దనరారి, సంపదను నిజింద్రంబుగాఁ గూర్చు నా
 వలనం జోతల నందు దైవము, కల్పిపాంచత్సుగ్గీసంఘమం
 గళదుక్ వేంకట శైలనాయకుని వీరం భక్తిమై మ్రొక్కెదన్.

3

శ్రీ మహాలక్ష్మీ స్తుతి.

మ. విరనుం డౌసరనుండు, నీచుండు గుణస్థితాత్ముడౌ, దుర్యో
 భరతుండు ఘనకీర్తియుక్తుడు, మహా పాపాత్ముఁ డత్యంతపు
 ణ్ణురుచిం జెందు యదంచితామల కృపాప్రాప్తిం, గరం బట్టి యిం
 దిర, నా కా యరవిందమందిర యిడు నిర్మిద్ర సంపన్నుతన్.

4

శంకరస్తుతి.

మ. తలపూ నైయరచందురుం డలర, సుగ్రాహక భాస్వజ్జటా
 వలియందున్ మిరువాఁక వీర నెరంగన్, వహ్నిస్ఫుగనే ప్రతమం
 దిలకంబై నొసటం జెలంగ, నురగాధీశోరుభూపావళీ
 కలితాత్యమృత రూపుడైన యభవుం గౌరీశ్వరుం గొల్చెదన్.

5

శ్రీ జోగులూబా స్తుతి.

చ. ఒడయండు దండకాటవుల నొప్పుగఁ బున్నెముఁ బెంప బ్రహ్మశం
 భుఁడన నలంపురీక్షితిని బొందఁగఁ, దానును జోగులూబయై
 తడయక య యెండం గనదుదారతరాఘనిదాసువారణం
 బడర దమారసోల్లసదపాంగతఁ బొల్పు భవాని నెంచెదన్.

6

సరస్వతీస్తుతి.

మ. శరదంభోదవిభా విభాసి దరహాసంబుల్ విడంబించు మో
 మరవిందారిని గేరఁగా నజముఖోద్యన్నాట్టరంగఘలాం

తరమం దాడు నుడుంగులమ్మ రహి మించక స్వీయపాదాబ్జనూ
పురశంజానరుశంరుశారవయతోఁ బోలిండు నా కై తమున్.

వివిధదేవతా ప్రార్థనము.

శా. ఆయుర్దాయ, మరోగభావము, సమస్తైశ్వర్యధుర్యత్వ, మి
చ్చాయుక్తిం, గరముక్ రహిం గొలి పి రాజభ్రాజదాస్థానరా
జీయోగ్యముగ నాకృతుల్ తనరఁగాఁ జేయింతు గాఢానుకం
పాయ త్తమ్ముగ ధాతృ భాస్కర వనేజా రాతికోటిరలున్.

8

శ్రీమదాంజనేయస్తుతి.

మ. పరమామ్నాయకలాకలాపగుణభౌస్వన్మాన్యతం బొల్పి, శం
కరజూటాటవికాతటాంతరలు రద్దం గాఢ్రవంతీ నిరం
తరభంగోరు ఘమంఘుమారవ లసత్కావ్యక్రియా దక్షతక్
బరఁగం జెంచెడు పొంపె నెంతు నయశోఁపంతున్, హనూమంతునిన్.

9

మహాకవిస్తుతి.

శా. లోకంబం దతిలోకమోద మిడ, నుల్లోకంబు వీపింప, న
స్తాక శ్లోక మహాకవిత్వవిలసచ్చంభద్యశం బందు నా
త్రికి వ్యాస ముఖామరామలవనో లీలావతీలాలితుల్
ప్రాకట్యం బగు మానమస్యకు సమర్థత్వంబు గాఢ్రతెంతయున్.

10

శా. వారక రామసచ్చరిత భారత భాగవ తాది సత్కృతి
శ్రీరమణీయరీతి నధరీకృతసారనుభోరుభోరణీ
సారము నాంధ్రభూమికి నెసంగఁ బొనర్చు త్రిలింగనూరిరా
డ్వారము నెంచు వార మను వార మొగిమ్మచు వారమై తగన్.

11

గురుస్తుతులు.

శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వర మహాకవులు.

మ. సరసానేక మహాప్రబంధపటలీ సారస్వతప్రక్షీయా
ధరితో దారకవిత్వతత్త్వవిజితప్రాంచత్సరాధీష్ఠనాం

తరభర్మాంబుజ కర్ణికాప్రవిశన్మాండ భారాయశో
భరులం ద్వితివేంకటేశకవలక భావించు నశ్రాంతముకా.

12

శ్రీమదింద్రకంటి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రులు గారు.

నీ. నిగమామజ్ఞుఁడై నెగడె నాతం డన - రహి నాతని సదాచరణము సాక్షి
వేదాంతమందును విజ్ఞుఁడాతం డన - నతని నిస్సృహతయే యలరు సాక్షి
సంస్కృతాంధ్రములకు సాగరం బతఁడన-నతఁడు సల్పిన గ్రంథతతులు సాక్షి
ఓజ్జ్వలకంబున నొప్పె నతం డన - నతని యంతేవాసివితతి సాక్షి.

గీ. కరము బ్రహ్మణ్యుఁడతఁడనగా, నతని య
జాతశత్రువిఖ్యాతి మించే దగు సాక్షి
అట్టి యింద్రకంటికులార్జు వామృతాంకుఁ
గొలుచు వాడె, సుబ్రహ్మణ్యగురుని నెలమి.

13

శ్రీమదనుముల విశ్వనాథ శాస్త్రులుగారు.

శా. గంగం దాల్పని విశ్వనాథుఁడయి, తద్గంగాధరోద్యజ్ఞటా
రంగద్ధాంగర్పురానుకారి కవితాప్రాంచన్మహా వైఖరి
భంగీసంగతుఁ, డాంగలాంధ్రసురవాగ్వాల్లి భృదీన్యత్క-వి
త్వాంగీకుర్వదశేషతజ్ఞుఁడగు విశ్వాధీష్ఠురం గొల్చెనన్

14

లోక విషయము.

ఉ. విద్వియగల్గనేమి? మఱి విస్తము గల్గిననేమి? యింక నీ
వృద్ధశ నొప్పు సత్కవితి హర్షు చెంగిననేమి? వెల్గొనం
బొద్దను లేని య క్కుజను నొద్దకుఁ బోరు, ఫణాపడివిరా
జద్విగనీకముం దొరయఁ బోలుదు లే రల దండశూకముకొ? 9

15

ఏతద్గ్రంథరచనోద్దేశ కారణాదికము.

మ. ఇటు శిష్టాచరణంబులం జరిపి, యెంతే మత్పురం చాచు, మి
క్కుటమా నా రహి కాస్పదంబుగ నెండు గండ నొల్పెంత ను

తక్కుటనుశ్రీఁ దగు మల్లికేశ్వర కుభృదా ట్పశ్చిమ ద్వారహా
నటువుణ్యంబు నలంపురిం బొగడు భావం బూనియు న్నైపుడిన్. 16

చు. భవరోగంబుల కాషధంబు, శుభముల్ ప్రాపించు మార్గంబు, వై
భవముల్ గల్గఁగఁ జేయు సాధనము, పాపవ్రాతదూరంబు, శాం
భవసంబంధము నీచబంధమును జేల్పం బూను వాడం, బురా
భవ దుర్వారత రాఘ వారణముగా బ్రహ్మశ్రవరాఖ్యానమున్. 17

కృతినమర్పణము.

ఉ. వ్రాసితి నెన్నియొకృతులు ; వ్రాయఁగనుంటినిఁ కెన్నియో, దయా
భానుర రామచంద్ర సదపార కృపాపర తంత్ర సత్కవి
త్వా సమధోరణీ విభవ మందముఁ జేందము నొందునట్లు ; కా
నీ, సరిగా ధరం గనఁగ నెక్కిను వేల్పులు తల్లిదండ్రు లై
వానిని గాంతు ; గావునఁ, బ్రబంధము చీనిని నంకితంబుగాఁ
జేసియు వారి, కిచ్చెదను జిత్రము బత్తిని హత్త నిష్పడున్. 18

శా. శ్రీగోవిందయశోటమాంబికల కీ శ్రీకైలపూర్వేతరా
శాగిర్యంచితతత్త్వవర్ణనకథా సద్బంధ, మత్యంతదూ
రోగాకారమడాద్యజన్మదురఘార్తుల్ వమ్ముగా, లోకర
క్షాగుర్వగ్రసరుండు శంకరుని దౌ సంప్రీతిగా నిచ్చెదన్. 19

షష్ఠ్యంతములు.

క. ఆగిరసగోత్రయుతులకు - నంగీకృత వేదకటేశ్వ రాసమచలకున్
రంగత్కారుణ్యశుభా - పాంగాభంగుల, కపత్య వరద మతులకున్. 20

క. మంగళతర విగ్రహాల, క - నంగరిపుషవితులకు, నుదారచరితభూ
రంగస్థలరంగత్కీ - ర్త్వంగీకృత చరితులకు, బి తరు లమబులకున్. 21

క. కడు మంచి తలఁపు, లటులే కడు మంచివి మాట లమరి - కడుమంచివి యై
యడరెడి పసులను గల గౌర్యుడుపతిధర సమనకుల-కురుభక్తి మెయిన్. 22

- ప. సత్కీర్త్యభివృద్ధి వంశాభివృద్ధి పుణ్యాభివృద్ధి ముక్తిలాభాభివృద్ధులు గా నా
వక్కాణింపం బూనిన శ్రీస్కందపురాణాంతర్గతంబును, శ్రీకైలపశ్చిమద్వార
మాహాత్మ్య వర్ణనంబును, శ్రీమదలంపురీమాహాత్మ్య నామాంతరంబును నగు
శ్రీమద్బ్రహ్మేశ్వర పురాణంబునకుం గ్రమంబెట్లనిన, 23
- క. శ్రీమద్బ్రహ్మేశ్వర కరు - జామంద మరందబిందు హర్ష యుతమిలిం
దామేయాశయులారా ! నామవ్వంపు జననీజ-నక మణులారా !! 24
- ప. అవధరింపుఁ డత్సంతకరుణా తరంగితాంతరంగంబున, మీపిల్లఁడు నుడువు
నుడుంగులను; సమస్తకలికల్మషాపనోదన పటుతరప్రఖ్యా విజృంభమాణ
శ్రీమ దుచూమహేశ్వర కథానకవితానంబులం జెన్నెందు శ్రీమానితంబు
శ్రీస్కందపురాణ కథాబృందంబు, నందు నందంబునఁబొందు శిఖరమాత్రా
లోక నాదగ్ధకిల్బిషజాలంబగు శ్రీకైలంబు గొప్పతనంబుఁ దెల్పు డం దిం
పొందుం, దాని పడమటి దెస కవాటంపు వాటంపుఁ బాపాటవీరురారాయిత
చరిత్రంబు డంబొరయుం; దానికిఁ దెలుంగు నేయం బూన్కి నా కెసంగి,
తత్పూర్వము తదుద్దేశజనకం బయిన తన్మహాపుణ్యక్షేత్ర సందర్శనం బాచ
రించిన సమయంబున నే నందలి యయ్యయ్యెడలం దరిసించి కొన్ని పదైంబులఁ
జెప్పితి, వాని నిందుఁ దొల్దొల్తం జొప్పింతుఁ, బిదపఁ గతం జెప్పుదు. 25

శ్రీ రామచంద్రాయ నమః.

శ్రీ జోగులాంబా బ్రహ్మేశ్వరాభ్యాం నమః

శ్రీమదలంపురీ మాహాత్మ్యమ్.

పారాయణార్హములు.

శ్లో. బ్రహ్మబ్రహ్మక్షయై ద్వివైర్వి మృత్యావై దివ్య యుగేపురా
తపః కుర్వతా నుఘోరంచ - బ్రహ్మత్వం ప్రాప్తవా నసా.

శ్లో. బ్రహ్మేశ్వర మహాలింగం - జ్యోతిర్వాల్మీకా మయం శుభం
పశ్యంతి తాపసా సిద్ధా - నపశ్యంతీతరేజనాః.

2

శ్లో. యః పూర్వం పరమేష్ఠినా శ్రుతివిదా సాంగతపశుర్వతా
స్తోత్రై రాకలితైః ప్రసన్నవదన, స్సాంబ, స్వయం శంకరః
సాక్షా దావిరభూ దృశేషజగతా మాద్యుః, పుమాన్, శ్రీగిరి
ద్వారే, పశ్చిమదిబ్బుభే, సదయద్భ గ్భ్రహ్మేశ్వరః పాతుః.

3

శ్లో. శ్రీకృష్ణాశ్రుతసంభవోభయనదీమధ్యే, మహాపట్టణే
శ్రీశైలస్యజలాధినాథహరితి, శ్రీజ్యోగులాయాస్థనే
వేదానాడవతీపరిష్కృత పదే, బ్రహ్మేశదేవాలయే
యే ధన్యా నివంతి పుణ్యపురుషా, స్తేభ్యో నమ స్సర్వదా.

4

వయిని శ్లోకంబులకు ఛాయగాఁ దెల్లు.

గీ. బ్రహ్మ దివ్యమా బ్రహ్మాక్షరములతోడఁ
బూర్వయుగమునందున స్తోత్రముం బొనర్చి
ఘోరతరతపం బొనరించి, కూర్మిఁ దత్తు
రారి కృపను బ్రహ్మత్వంబు నంది మించె.

1

గీ. కరము శుభము, జ్యోతిర్వాల్మీకా మయంబు,
నయిన బ్రహ్మేశలింగంబు నరయుటకును
ననువు పడుఁ దపస్సిద్ధుల, కన్య లయిన
జనుల కారీతిఁగాంచేఁగ శక్యపడదు.

2

ఉ. అగమవేది, బ్రహ్మ, తొలి సాంగతపం బొనరించి, సన్నతుల్
బాగుగఁ జేయఁగా, రహి చెలంగఁగ దర్శన మిడ్డ శూలి, లో
కాగణితాకరాధ్యుడు, స్వయంబుగ సాంబుడు, శ్రీగిరిప్రతీ
చీగృహమార్గవర్తి మముఁ జెల్వంగ బ్రహ్మమహేశుఁ డేలుతఁ.

3

కా. శ్రీకృష్ణాశ్రుతజౌప్రమన్వధరణిఁ, శ్రీశైలపుం బడ్డటం
 బ్రాకట్టంబగు జొగుళా స్థలమున, న్నాదావతీ వేదలుఁ
 శ్రీకృచ్ఛభ నెసంగు చోఁ, దిగు పురిఁ జెల్వారు బ్రహ్మేశ్వర
 శ్రీకళ్యాణ గృహంబునం దగు ఘనశ్రేణిఁ సదా మొక్కెదన్. 4

ఇంకను గొన్నిశ్లోకములు పారాయణ యోగ్యములు:—

నవబ్రహ్మ స్థలములు.

శ్లో. బాలబ్రహ్మ కుమారోఽర్క - వీరో విశ్వ శ్చ తారకః
 గరుడ స్వర్ధః పద్మశ్చ - నవబ్రహ్మ ప్రకీర్తితాః. 1

శ్లో. బ్రహ్మశోఽయం స విశ్వేశః - సా కా శీతి వ్యాలంపురీ
 సా గంగా తుంగభ ద్రేయం - సత్యమేత న్న సంశయః. 2

శ్లో. కేదారే జలపాన, మార్ద్య! మరణం వారాణసీ చట్టణే
 రామగ్రస్త దివాకరే కురుమహాక్షేత్రే చ దానం మహత్
 శ్రీశైలే శిఖిరావళోకన మిదం సంసారిణాం దుర్లభం
 లోకేఽస్మి న్నవలింగ దివ్య భవనే వాసో మహానర్లభః. 3

శ్రీజోగుళాంబాస్తుతి.

శ్లో. లక్ష్మీ స్వరూపాఽఖిల పుణదాత్రీ - పుత్రప్రదాత్రీ, శుభదృష్టియుక్తా
 కరాళవక్త్రా, కరుణాలవాలా - నమామి తాం జోగుళనామధేయాం. 4

వయిని శ్లోకములకు తెల్పింపు.

గీ. బాలబ్రహ్మ, కుమారుండు, పరంగ నర్మ-
 డింకను వీరుండు, విశ్వతారకులు, గరుడకు
 డింక స్వర్ధుండు, బద్ముండు నెలమి, నిటు ల
 లంపురిని నవబ్రహ్మలు సొంపు గాంతు. 1

గీ. పానర నల కాశి యీ యలఁపురియు, నందు
నెసఁగు విశ్వేశ్వరుండె బ్రహ్మేశుఁ డితడు,
తోడిరి యల్ల జాహ్నువియె యీ తుంగభద్ర
సత్య మిది, యిందు లే దెట్టి సందియంబు.

2

ఉ. గౌరిలో! కాశియందు మృతి గాంచుటయున్, గురుభూమి దానముల్
సారస బాంధవగ్రహణసన్నమయంబునఁ జేయు, టింకఁగే
దారమునందు నీరమును ద్రావుట, శ్రీగిరిశృంగదర్శనో
దారమహంబు, లింగవకాలయ వాసము, దుర్లభం బిలన్.

శ్రీజోగుళాంబాస్తుతి.

గీ. శ్రీస్వరూపిణీ, బుణ్యదాత్రీమతల్లిఁ
బుత్రసందాయినిఁ, గరాళముఖిఁ, గృపాల
వాల, శుభదృష్టి యుక్త, నంబసు నమస్కు
రింతు జోగుళాంబికనె దనెసంగుభక్తి.

4

భాస్కరక్షేత్ర లక్షణము.

(శ్రీగోకర్ణ మాహాత్యములో 38 వ. అధ్యాయము.)

శ్లో. పశ్చిమాంబుధి తీర్థమ - గోకర్ణం క్షేత్ర ముత్తమమ్
రుద్రే జాధిస్థితం పుణ్యమ్ - భాస్కరక్షేత్ర ముచ్యతే.

1

శ్లో. పర్వతాగ్రే నదీతీరే - బ్రహ్మ విష్ణు శివైశ్చితే
దుర్గాది బాహులే యాదైవ్య - స్వద్యాస్కర మి తీర్యతే.

2

శ్లో. కాశీ పుష్పగిరిః కాంచీ - నిమృత్యైఖ్యా హృలంపురీ
శ్రీశైల శ్రీవిరూపాక్ష - స్సేతుః కేదార పవన
గోకర్ణం దక్షిణాని భాస్కరా న్యామౌ రుత్తమాః.

8

శ్రీజోగుళాం బాష్టకమ్.

శ్లో. మహాయోగపీఠ స్థితే తుంగభద్రా-తటే నూత్నకాశ్యాం సదా సంవసంతీం
మహాయోగి బ్రహ్మేశవామాంకసంస్థామ్ - శరచ్చంద్రబింబాం భజే జోగు
లాంబామ్. 1

శ్లో. జ్వలదత్న వైదూర్య ముక్తావ్రవాళ - ప్రవిన్యస్త గాంగేయ కోటిరశోభాం
నుకాశ్మీరలేఖావభాభాం స్వఫాలే - శరచ్చంద్ర. 2

శ్లో. స్వసౌందర్యమంద స్థితా మిందు వక్త్రాం-లసత్కజ్జలాలిప్తపద్మాభనేత్రాం
పరాం పార్వతీం విద్యుదాభాస గాత్రాం - శరచ్చంద్ర. 3

శ్లో. ఘనశ్యామ లాపాదసంతోల వేణీం - మనశ్శంకరామోదపీయూషవాణీం
శుకాశ్లిష్ట నుల్లాఘ్న పద్మా భపాణీం - శరచ్చంద్ర. 4

శ్లో. సుధాపూర్ణ గాంగేయకుంభస్తనాధ్యం - లస త్పీతకాశేయ వస్త్రాం స్వ
కట్యాం । గళేరత్నముక్తావళీ పుష్పహారాం - శరచ్చంద్ర 5

శ్లో. శివాం శాంకరీం సర్వకల్యాణశీలాం - భవానీం భవాంభోనిధేదీవ్యనాకాం
కుమరీం కులీత్తారిణీ మాది విద్వాం - శరచ్చంద్ర. 6

శ్లో. చలత్కింకిణీనూపురా పాదపద్మాం - సురేంద్రై న్నగేంద్రై గృహాయోగి
సదాసంస్తవంతీం పరంవేద విద్భిః - శరచ్చంద్ర. [బృందైః

శ్లో. హరేస్సదరీం హవ్యవాహ స్వరూపాం-ప్రసన్నాం ప్రపన్నార్తి హంత్రిం
ప్రసిద్ధాం । - మహాసిద్ధి బుద్ధ్యాది వంద్యాం పరేశీం - శరచ్చంద్ర. 8

శ్లో. ఇదం జోగుళాం బాష్టకం యః పఠేద్వా
ప్రభాతే నిశాధేఽథవా చిత్తశుద్ధిః
పృథివ్యాం పరం సర్వభోగాంశ్చ ఘృత్వా
క్రియం ముక్తి మాహ్నితి దివ్యాం ప్రసిద్ధిః. 9

ఇతి శ్రీమత్పురమహంస పరివ్రాజకాచార్య శంకరాచార్య విరచితమ్ శ్రీ
జోగుళాం బాష్టకమ్ సంపూర్ణమ్. 10

పయిని శ్రీజోగుళాంబాష్టకమునకు తెలుగు.

- గీ. తుంగభద్రాతటమున నెసంగు నూత్తు - కాశి బ్రహ్మేశ వామాంక
[కలితయై మ
హత్వయుత యోగపీఠస్థ యైన జోగు - శాంబ, దేవి శరచ్చంద్ర బింబఁ
[గొల్తు.
- గీ. గణ్యరత్న వైడూర్య ముక్తా ప్రవాళ- ఖచిత గాంగేయ కోటిర కాంతికలిత
ఫాల, కాశ్మీర లేఖాప్రభాఢ్య, జోగు - శాంబ, దేవి శరచ్చంద్ర. 2
- గీ. నుందరత్న మందస్మిత శోభిచంద్ర - వదనఁ గజ్జలాంచితనేత్రఁ, బరను, విద్యు
దతులశోభాయుతాంగిఁ, బార్వతిని, జోగు - శాంబ, దేవి. 3
- గీ. నిజపదాలాల నీరద నీలవేణి - నభవ హృదయ ప్రమోదృదమృతవాణి
వరశుకీయుక్తఁ, బద్మాభిషాణి, జోగు - శాంబ, దేవి 4
- గీ. అమృతపూర్ణ నువర్ణ కుంభాభకుచసు - వీతకాశేయవస్త్రను విలసితకటి
లలిత మణిమాక్తి కావళీగళను, జోగు-శాంబ, దేవి. 5
- గీ. సర్వకల్యాణశీలయు, శాంకరి, శివ, భవమహాభి సన్నాక. భవాని, యాది,
విద్యయు గుమారి కులకరి విమల జోగు - శాంబ, దేవి. 6
- గీ. చలితకింకిణీ నూపుర చరణపద్మ - కేదవేత్తృ సురేంద్ర సగాధినాథ
మానినాయక ప్రస్తుతమాస, జోగు - శాంబ, దేవి. 7
- గీ. హరికిసోదరి, హవ్యవాహననురూప - అతిప్రసిద్ధ, ప్రపన్నార్తిహంత్రి, సుప్ర
సన్న, సిద్ధి బుద్ధినత, యీశ్వరియు, జోగు - శాంబ, దేవి. 8
- గీ. ఇద్ది జోగుళాంబాష్టక, మెవఁడు పగలూ ?
నడికిరేయో? మనశ్శుద్ధి తొడరఁ జేదువు
వాని కిల సర్వభోగముల్ పరఁగియును, బ్ర
సిద్ధుడై శ్రీలఁ దగి, ముక్తిఁ జెందుఁ దుదని. 9

ఇది శ్రీమత్పరమహంస పరివాజకాచార్య శంకరాచార్య విరచిత జోగు
భాంబాప్రకమును, దానికి శ్రీకవిభూషణ శతావధాని దోమా వేంకటస్వామి గుప్త
సలిపిన తెలిగింపును—సంపూర్ణములు.

కథా ప్రారంభము.

- శా. పుణ్యక్షేత్రము నైమిశాఖ్యపనికాప్రోద్ధ్య స్తునీంద్రాశ్రమా
గ్రణ్యస్థానమునందు నూతమునిరాక్షబ్బుం డిలకొ డండకా
రణ్యక్షేత్రవరేణ్యమై, శిఖరమాత్రాలోకము క్తిప్ర దా
గణ్య శ్రీయుత మైన శ్రీగిరిశుభాఖ్యానంబు వాక్రమ్యచున్. 1
- క. తెలిపెకొ శ్రీగిరివారుణ - విలంబిద్దెవ్వరమహిమ విషయము, దేవా
వలివినుతనయముఁ, బరిహృత - ఖిలపాపనయము, సాధుగణ్యాభయమున్. 2

శ్రీకృష్ణానది

- శా. అం దండంబునఁ బొందు వార్లహరికాపాంచన్మనోజ్ఞత్వ మిం
పొందం బొలిన నాహినీమణి, యతీవోదార పాపాటవీ
సందోహాంతక, మంతకాంతికహరస్ఫాప్రచకారంబు, ము
క్షీందూద్యస్మృఖిం జేర్చు దూతి యయి శ్రీకృష్ణాసమాఖ్యాన్ దగ్గ. 3
- సీ. జలజాక్షియై, చక్రలలిత స్తనియునై, మహానైకతశ్రోణియై, సోదిని
జక్రాంగగమనయై, జలమయవసనయై, మందానిలశ్వాసమానితయయి,
దిండిరమాలికాదివ్యహారయయి, యావర్తనాభియయి, గచ్ఛపముఖినీర
జంతుకాంచీ విలసత్కటియై, నీరఖగరవాలాపయై, కరము సార
- గీ. సోత్పలాదిక సౌభయతతనువయి - బేడిన తగుమ బెగుమలకొ వెలసి, నైక
శోభనంబులఁ బొల్చియు, పరంగగన్నె-మిన్న పగిదిఁ గృష్ణానది చెన్నమీఱు.
- వ. మఱియు సత్యశుభ్రతవికాసయుక్త గాత్రంబులును, ద్విజ సమాకర్ణనంబులును
నానా కుజాత్మాకుల భావంబును, బుప్పొళ్ల పసపుంబూతయును దంతి

దంతాఽఽనుజ్ఞితృ రటముగినాబంగుసు జేలంగి యొక పుణ్యాంగన వడువు
నను దత్తప్రసవంతి దైవాతడిని.

5

ఉ. కిందశబ్దజ్ఞానాపనిజ కై రవజాత కదంబకేతకీ
బృంద రసాలసాల తతి విస్తృత పుష్పఫలప్రమాదిలేం
దిండిగర్భంక్రియాలపన దివ్యమహావిభవాభిరామమై
పొందెడి నమ్మహానది సుపుష్క మగణ్యతర గొల్పు సంకదర్.

నీ. పారి ద్వైజాకర్ణన పుష్పరజోలేప - నమనః బుజ్జ్యోంగన నలుపు గాంచు,
 నైకాకశ్యంగ నిర్వద్వాఃప్రవాహశో-భను జంద్రరేఖికాప్రభను దనరు,
 గందరాబ్జందవేగక్రియా మందమందగతి రత్తిశ్రాంత సాగను నొందు
 వాసుకీకన్యకావాస యా యే ర్మైత్రికల నడందగు నాగకన్యరీతి.

గీ. చాచాపుండు శ్రీకృష్ణు డిప్పువతిని - బాడమి భారత దక్షిణభువిని సకల
 తీర్గరాజ విరాజమానార్థమెఱుగు - సాగరపుర గొమ్మ యైవ కృష్ణావ్రవంతి. 7

శా. ఆ కృష్ణానది కృష్ణజీవీయను నన్యరైలు చేరొందు; నం
దా కృష్ణాఖ్యు హరివ్రహాపమును, వేణ్యాఖ్యాక తత్పర్వతీ
శాకారం, బల రెంటి సంఘ మహాస్థానం బనూనాఘరే
ఖాకీలకమున్, విముక్తిపదవీ ఘంటాపథ ప్రాయయన్.

శా. యోగీశానులు, సూర్యరేతులు, దవఃప్రోల్లాసు, లే ముక్తి స
దోభిగంబుం గను వాఁ, లాపదనిని బొందం దగుం జూచె? కృ
ష్ణాగజ్యాసగ పుష్కరిముల వాఁం బాక్రిముల్, కీటకాల్
డేగల్, కుక్కలు ; మాట లెల? సకలార్థిజంతు సంతానముల్? 9

క. అక్కష్టవేణికాలహ - రీకలతజలవరముల రేతి నన బనే
 మీ¹ కృష్ణానీలవిత్తుల్ - సాగేన జంతులకె ముక్తి చొప్పున చేడన్. 10

శ్రీ తుంగభద్రానది.

క. ఆకృష్టవేణియామ్య - ప్రాకటదిశయందుఁ దనరి బాగొందెడు న
స్తోకగతిఁ దుంగభద్రా-శ్రీకళ్యాణద, నదీవరేణ్యం బొనరన్. 11

క. అందుం దానం బాడిన - డిందుం ఘోరాఘ తతి, కడిందిం ద్వరం బొ
ల్పొందున్ మోక్షనివాసా-నందం బందము శ్రీతుల మనంబుల నొందన్. 12

గీ. ఆఖిలభూతంబుల, కల పుణ్యాపగ సక
లప్రమోదముల్ గూర్చు, శైలాసపదవి
కరతలామలకంబుగాఁ గ్రాలఁ జేయఁ,
దనరు, నిం దెందు సందియం బొనరఁ బోదు. 13

గీ. అందుఁ దుంగయున్ భద్రయు నలమిఁకొనియు
దుంగభద్ర నా నేకమై తొడిర, నటసు
దుంగహరిరూపు, భద్ర యిందుధరు రూపు ;
నగును; రెంటి సంగము మోక్షాకరంబు. 14

శా. “గంగాస్నానముఁ దుంగఁబాస” మని వాక్యం బొప్పు విజ్ఞాళిలో
నం ; గళ్యాణద తుంగభద్ర యల కృష్ణావాహినిం బోలుచున్
రంగారుం ; గర మా నదీద్వయము నారం గొల్చువా ర్యజ్ఞముల్
సాంగంబై తగ సర్వముల్ సబుపు మే లందం గగుం దక్షతక్. 15

గీ. మోక్షసామ్రాజ్య పదవి నే పొందఁ జేయు
నేవఁజేయు వారి కల సుశ్రీతరంగి
ణల నన, వాజపేయాశ్వమేధల సమాన
ఫలము లవి కూర్పు నని పల్క వలయునొక్కొ?? 16

శా. ఆ రెండేరుల సంగమస్థాని దైవాఙంగ నా సంగమే
శారూఢాభిధశంకరుం గొలుచు పుణ్యాత్ముల్ సమస్తోపయా

గారంభంబులఁ జేయు పున్నెములఁ బొల్పారంగనై, సర్వభో
గారూఢిం గని, రుద్రగౌరవము నంత్యంబందుఁ గాంత్రేతయున్. 17

గీ. ఇంక, నల తుంగభద్రాఖ్య కృష్ణవేణి
సంగమించువో సంగమేశ్వరుని గొల్వఁ
బుత్రపౌత్రాభివృద్ధి పెంపొందుఁ దనకుఁ,
దన హితుల్ బందుగుల్ ధన్యతను గడింతు. 18

క. ఈ విధిఁ దెల్పెం గిరిజా-దేవికి శంభుం; డటులనె తెల్వెన్ నూతుం
డా విమలధీ సమేతుం - డా వనమున నైమిశమున నలమానులకున్. 19

శివపుర వైభవము.

క. అవల, శివపుర మ్మనఁగా-భువిదగు శ్రీశైలపు రహి భూధరనుతకున్
శివుఁ డవిరళకృపఁ దెలిపెన్-భువిని జనులు పుణ్యమర్గముం దెలియంగన్. 20

శా. ఆశైవోరుపురాఽపరాఽఽశ వరుణం డత్యంతవిక్రాంతిమైఁ
బాశం బూనియుం బ్రోచుచుండు, మఱి సర్వస్వర్ణమై యొప్పి యా
శ్రీశైలాపరదిక్కిగోపురము వాసిం బొల్చు దీప్య ప్రభౌ
లేశాత్యద్భుతమగ్నశౌరిముఖిబర్హిర్వక్త్ర సంఘాతమై. 21

ఉ. భూతము లెల్లఁ గొల్ప, నల పుణ్యగణాకర మైన గోపురం
బాతతసూర్యమండలము నంటుచు, సూర్యవిభావిభావళీ
ద్యోతితమై, యధూమశిఖియో యనఁగాఁ దపనీయపూర్ణమై
భాతి చలంగు శ్రీగిరికి వారుణ దిక్కున మోనివంద్యమై. 22

ఉ. ఆ వరగోపురామల విభావళి దేవతలున్ మునీంద్ర సి
ద్ధావళులే కనుంగొనఁగ నర్హులు, ప్రాకృతమానవాళి కా
శ్రీవిధికానరా, దొగి విరించి సురేంద్ర సురోరగావళుల్
భావ మెసంగు భక్తిఁ గొలువం జేయఁదెంతురు నిత్యమయ్యెడన్. 23

- ఉ. వినుతలల్, సహస్రఫణ, లేబదిశీర్షములకొ, జేలంగు నా
నానిలభిజ్ఞేకాయము కనద్యుయదం బగఁ గాలకుట ఘో
రానలసామ్యదుర్విష విరాజితమై, సముదీర్ఘ దృష్టి మా
త్రాన వినంబు గొల్పించుఁ డెఱంగు లెంగి యనేకరీతులకొ. 24
- ఉ. పన్నగపాళి శ్రీకథరపశ్చిమసి కృత్తిహారమందునకొ
పన్నగశేషాడొకొ, విఘ్నపావకులకొ, ధృతరాష్ట్రకోపకుల్
మున్నగఁ జేరియొకొ, ఎరుణు పొంతనె, యుండలచోటిచుట్టు మూఁ
డెన్నగయోజనాల్దనుక, నెండటొడవతలుందు రిమ్ముగకొ. 25
- గీ. ఇట్టి మహిమాన్విత మృగు నట్టి తీర్థ - రాజమందు నే పుణ్యకార్యంబయెని
చేయఁబడఁగేని నది సహస్రీభవత్ఫలప్రదంబగు, నిజము; పర్యతకుమారి! 26
- కా. ఓ కల్యాణీ! నగేంద్ర నందినియో! యం దొప్పెరు తీర్థావశుల్
ప్రాకట్యంబుగ నాజవంజన మహాపాపాటపీ కీలికీ
లాకారంబులు, మోక్షదాయకము, లద్యుల్లోక యగ్రోరు ల
శ్రీకల్యాణకంబు, లల్లి మహిమల్ చెల్వొర నాలింపుమా!! 27
- నీ. మొగిఁ బాపనాశిని, మోక్షేశ్వరమ్మ, వేదావతీతుంగ భద్రదాసమాగ
మము, స్వర్భుననకవాటము, బ్రహ్మతీర్థమ్మ, గణికాంగనాసిద్ధిగణ్యతలము,
తనరంగ రుద్రపాదము, బ్రహ్మనారాయణమును, జనార్దనేశమును, నార
దేశ్వరమ్మ, మలక్షయేశ్వరమ్మను, దక్షిణేశ్వర, మృకను రామేశ్వరమ్మ,
- అ-వె. పయఁ దెలిపినయెడల పాటమబెంతయు - నొప్పు నందు రాఘవోరుధాధ
ణీంద్ర నిర్మితమయి నెగడి రామేశ్వర - శ్మేత్ర మొప్పుముక్తి చెలఁగ నిడఁగ.
- నీ. లక్ష్మణేశ్వరనుతీర్థము, వారణేశ్వరము, నిత నంత గంగ పొందుఁ బాటు,
లోకత్రయాఘముల్ పోఁగొట్టును, బ్రయాగమాధవంబును, శుభమహితమయిన
సప్తకోటిశంకును. సరగను రాజరాజేశంబు, నింద్రసిద్ధేశ్వరములు
కంఠేశ్వరమ్మ, వాఙ్మోగేశ్వరంబులు, భోకేశ నాదావత్సీగునిక

గీ. రాపగాఢ్యలములను, సో-మాఖ్య మిక్క - కలకలేశ్వరమును, నవ-కంజగర్భ
తలము, పంచరామేశ్వర-స్థలము, సోమ - సిద్ధశివము, దేవద్రోణి-కేధతలము.

వ. మఱియు, నగ్నేశ్వరంబు, శుక్లేశ్వరంబు, త్రిజలేశ్వరంబు, జలలింగేశ్వరంబు,
కపాలేశ్వరంబు, ప్రథమబ్రహ్మేశ్వరంబు, మల్లికార్జునంబు, చండికేశమహా
తీర్థంబు, సాక్షేశ్వరంబు, ఆదిదుర్గా మహాతీర్థంబు, మయాశ్వరంబు, మాధ
వ సిద్ధేశ్వరంబు, త్రిపురాంతకంబు, దైవతంబు, లోనయిన మోక్షలక్ష్మీ
సంధాయకంబు లయిన యక్షిణ పుణ్యతీర్థంబు లక్షయంబుగాఁ గలవు.
మఱియు, నోశుభాంగీ! శర్వాణిరో! తత్తత్ఫల మహత్త్వంబుల నిదె
నీకు వక్కాణింతు నాలకింపు' మని నెలవొసంగె; నట్లు నైమిశకాంతారంబు
నందు నూతపౌరాణికుండును శౌనకాదిముసీంద్రులకు వాక్రుచ్చుచు. 30

అలంపురి.

గీ. పానర నల కాశి యా యలం-పురియు, నందు
నెసఁగు విశ్వేశ్వరుండె బ్రహ్మేశ్వర డితఁడు,
తొడరి యల్ల జాహ్నువియె యీ-తుంగభద్ర,
సత్య మిది, యిందులే దెట్టి - సందియంబు. 31

ఉ. ఆగమవేది బ్రహ్మ తొలి సాంగతపం బొనరించి సన్నతుల్
బాగుగఁ జేయ, మోదము చెలంగఁగ దర్శన మిట్లఁ జూలి, లో
కాగణితాకరాధ్యుడు, స్వయంబుగ సాంబుఁడు, శ్రీగిరిప్రతీ
చీగృహమార్గవర్తి మముఁ జెల్వంగ బ్రహ్మమహేశ్వర డోముతక. 32

క. ఘనభక్తి ని మృహత్వము - వినువా, ర్పరియించువారు, వెసను సకలపా
వనిబర్హణమును గని, ము - క్తినిగాంతురు, తుదిని దీనికీ లేవెమ్మెల్. 33
(ఇక్కడికి సంస్కృతగ్రంథమునందలి మొదటి యధ్యాయము ముగిసినది.)

వ. తదనంతరంబా.

34

శ్రీబ్రహ్మేశ్వర ష్టోత్రము.

శా.కింకుర్వాణపురందరాదికమహా గీర్వాణః, డా శంకరుం

డంకం బొందనిపేర్ని బల్కె హిమశైలాపత్యముం గాంచి:—యో

పంకేజాక్షిరో! దేవమానిగణసంభావ్యంబు, సప్తర్షి శో

భాంకస్థానము వొల్చు భూస్థలి నొగిన్ బ్రహ్మేశ్వర ష్టోత్రమున్. 35

ప. అయ్యది ముల్లోకంబున నస్తోకంబుగా వాసిం గన్నదియు, నెల్ల పాపంబులను

బాంపునదియు, ననుడు, బార్వతీదేవి పరమేశ్వరుని గాంచి రచితాంజలి

బంధంబుతో, 36

గీ. ఓ మహేశ్వర! విశ్వేశ! యుర్వి నల్ల - తీర్థమునకు బ్రహ్మేశ్వర-తీర్థ మనెడి

పేరు గల్గిన వితమును వినఁగ నాకు-వేడుకగు దెబ్బఁగాఁ; మిమ్ము-వేడుదాన.

ప. అనవుడు సర్వలోకవశంకరుం డయిన శంకరుండు శాంకరితో నిట్లు పల్కె .

గీ. బ్రహ్మ దివ్యమా బ్రహ్మోక్ష-రమలచేతఁ

బూర్వాయుగమునందున స్తోత్ర-ముం బొనర్చి

ఘోరతరతపం బొనరించి-కూర్చి దత్తు

రారికృపను బ్రహ్మత్వంబు-నంది మించె. 39

గీ. కనుక నితీర్థ మా కంజ-గర్భపేరఁ

బరఁగె బ్రహ్మేశ్వరమనఁ; - భక్తితోడ

నిటఁ జెలంగు బ్రహ్మేశు ర-హిన్ సతంబు

పూజ నేయ, సర్వార్థముల్ - పొందు; నిజము. 40

శా.అ దివ్యస్థలిచుట్ట యోజనము దాఁ కంతంబు నే జంతువేన్

బ్రోదిం గాంచిన, దాని కోటి తరముల్ పొల్పొంద వంశంబు, బ్ర

హ్మోదారస్థల మొంది, యవ్వలఁ, గడున్ బ్రోల్లస మేపార నా

నాదేవేద్యత సత్సత్తకుల ధన్యాత్ముల్ తనుం జేట్టఁగన్

తా.చేలం గోటిరవిప్రభాయుతము లై, సర్వత్రసంచారకో
 ద్వేల్లశీఁ దగి దేవతాంబుజముఖీ దేదీప్యమానంబు లై,
 భూలోకాతిగ పుష్పకోభఁ గని, సాంపుక్ వేణువీణావినో
 దాలిం జెందు విమానయానములతో నందున్ శివాఽఽలోకమున్. 42

హోమ కుండము.

తా.ప్రొదిల్ దత్నుఖ మంది, జంతు పది భూలోకంబునం, బుట్టి నా
 నాదిబృండలమండితక్షితి నోగిన్ బాలించు, బ్రహ్మేశ్వర
 శ్రీదక్షేత్రమహత్త్వ మిద్ది ; యచటం జెన్నారి బ్రహ్మేశు నెం
 తోదాపించియుఁ దూర్పునం దొకటి పొందున్ హోమకుండం బోగిన్. 43

శ్రీ బ్రహ్మేశ్వరావిర్భావము.

తా.ఆ కుండంబున, హోమకాలమున, మున్నావిష్టవం బందె లిం
 గాకారంబున బ్రహ్మశంకరుఁడు ; దివ్యంబైన తల్లింగ ము
 స్తోకజ్యోతిరనూనభా క్కిరణతేజోవంతమై కన్పడున్ ;
 వీరకమానుల కట్లు, ప్రాకృతుల కెంతే గాన రా దిద్దియున్. 44

చ. మతీయు, నాబ్రహ్మేశ్వరు నాశ్రయించి యనేకులు సిద్ధి నుదుటంచేసి
 యీశ్వ్రంబు సిద్ధేశ్వరంబనం బరఁగెడిని. 45

గీ త్రిపురనుందరీ ! పార్వతీ-దేవి ! యిఁకను
 దేనిఁగూర్చి యడిగెదో? యర్థిక్వచింత
 ననుడు, శంభుని గాంచియు-నగజ వల్కె-
 మందమందమృదూక్తుల-నందమెనఁగ. 46

క. దేవా! యచ్చేట బహుతీ, ర్థావళి గల దంచు నాకు నానతి యిడినా,
 రా విమలతీర్థ మాహా, తామ్రనళి వివ వలతు డెద మందం బొందన్. 47

ఉ. అందుల కానతిచ్చె హరుఁ, “డంగన! నాదవతీసమాఖ్య సౌ
పొందెడి, వేదయుం దనరు, నల్లఘనీద్వయంబు మ
ధ్యం దగు దేశమెల్లను శివావని నాఁగఁ జెలంగు; నందుఁ బెం
పందెడి జంతుపక్షీకృము లందెడు నా భవు సన్నిధిం దుడికొ.

48

అష్టాదశ తీర్థ రాజములు.

మ. అటఁ దీర్థంబులయందునుం దగుఁ గరం బష్టాదశక్షేత్రముల్
వటునైర్మల్యముతోడ మోక్షపదవీ ద్వారాకృతిం బొల్పి; యు
త్కటపుణ్యం బల నేవనికమము వక్కాణింతు, నాలింపు వి
స్మృతునుశ్రద్ధమెయిక్ మనోఽంబుజము సంపూర్ణ ప్రమోదంబుగఁ.

49

ఉ. ఆ పదునెన్ని దైన నుకృతాంబితతీర్థము లెల్లనే నరం
డోషిక భార్యతోడ రహి నొక్కదినంబునఁ గొల్పి, యశాల దు
ష్పపహరు స్మృసింహుఁ, బిదపకొ రహి బ్రహ్మశివుఁ, మ తొల భూ
మిపటుదేవినిం గొలువ మేకొను నేనియు భక్తిమీఱగఁ.

50

ఉ. తానికి సంపదల్ దనరు, వానికిఁ గల్గెడు నెల్లకోర్కెలుకొ,
వానికి నెల్లచోవిజయ వైభవమొప్పును, వాని కెప్పుడుకొ
మానితకై నలొక బహుమానము గల్గును, శంభుమన్నవల్
వానికిఁ జెందు, నింక నలవానికిఁవాఁడె సమానుఁ డారయకొ.

51

అంతర్గంగ

మ. తొలిఁ గంజాసనుఁ డంత రిక్షమున నెంతో ఘోర మా మేల్తప
మొలయం జేయఁగ, నాతనిం దరిసి దేవోత్తంసుల్లిట్లాడి; “ఁ
నలువా! భూతలమందు మంగళ మిడం బొల్పొందు తీర్థంబు సం
ధిలఁగాఁ జేయవె?” యంచు వేవితములకొ వేడంగ వాగీశుఁడుకొ.

52

గీ. అల్ల దేవతల్ కొరిస-యట్టు లాతఁ, డెడెటఁ దీర్థంబు నిర్మించె; నటనుదనరు,
మండునట్టి యంతర్గంగ-సారిడిదాన, మాడువారు చెందుదురు స-ర్వార్థములను.

గీ. పాండుగ నల యంతర్దంగ - యందుగ్గుసుంకు
నరుడు గో బ్రాహ్మణ వధాది - దురితములును
మాతృపితృవధపాపముల్ - మాసి, మరలఁ
బుట్టా వొందని కైలాస - మును గడించు.

54

కటకమానవుఁ దుంగభద్రదానది.

గీ. పరగఁగటకపు నెల దుంగ-భద్రకరము,
తనరు భాగీరథినిగూడి; పానర నద్ది
యెసఁగెడిఁ బునరావృత్తిర-హితవిముక్తి,
కర మగుచు నష్ట సకలార్థ - కరము నగుచు.

55

శ్రీమణిక్కర్ణికా తీర్థరాజము.

మ. అగపుత్రీ! మణిక్కర్ణికాశ్శ్యా గొన బానా తీర్థరాజంబునం
దగ భాగీరథి నేరినప్పు డెలమిం దానంబు లాడంగ నా
సుగమశ్రీకు లెవారు గాని సతమున్ బొల్పొందుమేల్ యావనా
నఁ గరం బొప్పి, జరామృతుల్ విడిచి, యొగిన్ వజ్రాంగముల్ గాంత్రిన్.

56

చ. అల మణిక్కర్ణికం జలక మాడు జనుల్ మఱి నెన్నియేని రీ
తుల రహి గాంత్రి భాస్కరునితోఁ దులయాఁగెడిమేని తేజతో,
విలసిలు మంచి ముత్తైముల పేరులతో; నట గోవుమున్నుగా
నొలనెడి దానముల్ జరపు యోగ్యులు గాంతురు దేవతాప్రభక్.

57

ఉ. అక్కడ యాత్రికుండు బహుశామలమానసుఁ డై చెలంగి, బల్
మక్కువ శంకరుం గొలిచి, బ్రాఁతిని గాంస్యపుదాన మిచ్చియున్
బెక్కువ నెల్లగర్భముల వేడ్కను జేసెయు, నిల్లునేరి, యా
యిక్కను విప్రభుత్తు లొనరింపఁగఁ జేసిన ముక్తి నొందెడిన్.

58

ఏ. మగడును గొడుకులు గల పడఁతి యటను బానుసదానంబు గావించి
దేవత్వం బొందును.

59

గీ. దాని మహిమంబు సంతాన-దంబు ; కాంత !

సంతులేని యింతి శుచిగా-స్నాన మాడి
గౌరి గొల్చి, ముత్తైదువం-గడంగి యర్చ
సల్పి వాయన మిచ్చినన్-సంతు గల్లు.

60

క. అని సంక్షేపతః చెల్విన, విని పార్వతి హరునిగాంచి, - వినయంబున పం
దనమొనరించియు “దేవా ! వినిపించుము మఱొక తీర్థ-విమలత” ననుడున్ 61

మ. అందులకు శంకరుం డిట్లు.

62

చ. ప్రియతమరో ! వినం గదవో పృథ్విని బుత్రు లెసంగునట్టి దో
మయంతజనాభిక్షి రహిని జేల్పెడి కోసము తీర్థమందు ము
న్న యొగిని జేత పెప్పబడు గావొకొ ? నే నిపు డా విధాన మెం
తయుం గడుం దేట తెల్లముగఁ దార్కొనఁ చెల్పెద నాలకింపుమా!! 63

ఉ. సం తెసలారనట్టి యల సారసనేత్రలు భక్తి మీఱగన్
గాంతులఁ గూడి, మంగళవికాసముతోఁ దగు వస్త్రభూషణ్
మంతుగఁ దాల్చియున్, నది నమందపు శ్రద్ధమ దాన మాడి య
త్యంతనుభక్తి సాంధ్యకృతి యా వెనుకన్ హరుఁ గొల్వఁగా వలెన్. 64

అష్టాదశతీర్థాదులు.

సీ. ఆవుల నీ సత్కథ యాలించి యష్టాద-శము లైన భవ్యతీర్థముల కథల
నాలింపఁ గా వలె, నలదానములు ధ-ర్మములు లో నా సుకర్మములు సల్పి
పురవై వివరసింహపూజల నొనరించి - మంభిసీదేవిని గొల్చి, పిదప
అభవచిదాకార మగు వైద్యనాథలింగముఁ జూచి, తాఁకి, చెన్నారబత్తిఁ

గీ. గొల్వి వలెఁ ద్రవ్వంబకత్రిశూ-లలితుని ను
మాధినాథు సాక్షేశ్వరు - మహితభక్తి,
నవులఁ బూజింప వలె, దదనంతరంబు
సలుపఁ దగు రీతి వినఁగదే? - సన్నతాంగి.

66

శ్రీహటకేశ్వరుఁడు.

చ. అలరెడి మంచి ముత్తైముల హారములం దగు ముక్తిశంకరుం
గొలిచి, త్రిశుద్ధిమై రజతసుధ్రవరు న్నుగజామనోహరుఁ
విలసితశూలపాణి శుభవేష జటామకుటాభిశోభితుఁ
గొలువఁగఁ జెల్లుఁ బాపహృతికోవిదుడై తగు హటకేశ్వరుఁ.

67

శ్రీమార్కండే కామేశ్వరులు.

మ. అటకుం దూరుపుదిక్కునందునఁ గరం బందంబుఁ జేందంబు పి
క్కట మై పొల్పెడి ముక్తిదాయకుని మార్కండేశ్వరుం గొల్చి, య
య్యట నాజ్ఞం గొని, భక్తలోకనతుఁ డేకామేశుఁ బూజించి, యో
నిటలాఱు! వృషభధ్వజా! యనుచు నెంతే భక్తిమై మ్రొక్కియుం.

68

గీ. ఇల్లు నేరి భక్తుల భుక్తు - లెసఁగఁ జేసి,
తాము భుజించునెడ, నల వ్యోమకేశు
దయను, బుత్రలభి చెలంగుఁ - దప్పకుండ
మఱియు నైశ్వర్యమును ముక్తి - పరఁగు నిజము.

69

గీ. ఇది పరమదుర్లభం బయియెనయు ష్టేత్ర, మహిమవర్ధన, మిద్దాని-మహితభక్తి
వినినఁ, జేదివిన, దేవతా-వినుత మయిన, శంభులోకసంప్రాప్తి గాం-చేంగఁగల్గు.

శా. ఓ కాంతామణి! శ్రీమహాగిరి కపూర్వోదారదేశంబునం
దాకల్పప్రభ నొప్పుష్టేత్రము లిఁకఁ హర్షోదెడికొ, వాని య
స్తోత్రశీకతఁ గొంత తెల్పెద, మహాశుంభత్రృకారాఘముల్
చీకాకై పరుగెత్తు వేగ నల నుజ్జేత్రప్రభాపంబునఁ.

71

దేవ ద్రోణీ తీర్థము.

మ. నిఖిలాజాడకటాహవ ర్తిమరమానివ్రాత గంధర్వబృం
ద ఖిగానీక ఘణ్డింద్రవారనతమై, తానంబు లాడంగనై
న ఖిలగామణికేని ముక్తివనితం దార్చుక సమస్తోరుపా
పఖరత్వాపహమంత్రరాజ మయి, దేవద్రోణికాతీర్థముఁ.

72

చ. ఒక పరి నెవ్వడేని నల యత్తమతీర్థము నాడు మానవుం
డకలువశంభులోక పద మందెడి, నాశ్వికవాజపేయనా
మకమఖికోటిసామ్యఫలమాన్యత నొందెడి, సర్వతీర్థరా
జకకనుకృతంబు నల్ల ఘనసన్మహిమంపు లవంబుఁ బోలునే?? 73

శా. దేవద్రోణికి సాటి యె తనరు సత్తీర్థంబు తా నెందు లే ;
దే వాఁ డందునఁ దాన మాడి యభవుక్ హృద్యప్రకారంబుగా
నేమించుం, దగ నానికీక్ శివపదశ్రీస్థాన మేఁపొంది, వాఁ
డే వేళం జననంబుఁ గల్బములకే నేదేని గాంచేం డిలక. 74

ఉ. దేవతలేని దాని మగతి న్నుతియింపఁగ శక్తులొక్కొ? నా
నావిమల్ప్రకారకకనన్మహిమం బగు నీమతీర్థస
ద్భావ మెసంగ వాకొనెడివారు, పరించెడి వా, ర్లిఖించు వా
రే విషమత్వ మొప్పని యహీనవిముక్తిపదంబు గాం త్రొగిక్. 75

క. దేవద్రోణీతీర్థము, దేవశ్రేణీసత మయి - దీపించుటచే
నా విఖ్యాతిని జెందెను, భూవలయంబందు నతుల-పుణ్యప్రదమై. 76

శా. శ్రీకృష్ణాశ్రుతజాప్రమధ్యధరణీక్, శ్రీకైలపుం బహ్మటక్,
బ్రాకట్యం బగు బోగుశాస్థలమునక్, నాదావతీవేదలుక్
శ్రీకృచ్ఛభ నెసంగు చోఁ, దగు పురిం జెన్నారు బ్రహ్మేశ్వర
శ్రీకల్యాణగృహంబునం దగు ఘనశ్రేణీక్ సదా మ్రొక్కెదక్. 77

క. ఇది స్కందపురాణంబునఁ, బొదలెడి శ్రీగిర్భూపార్వ-పుంద్రార్ప మే
లాదపు కతక రెండవ దై, పొదలుక్ బాల్ తీర్థమతిగఁ-బారి మరభావక్.

క. అని గిరిజకు శంకరుఁ డను, ననువున నూతుఁ డన, శౌన-కాదిమహర్షుల్
ఘను లాతనితో నీ కుం, భిని మహిమక్ వినెడి కోర్కె-వేఁ దెల్పి రటన్.

ఆశ్వాశాంతపద్యములు

ఉ. ఓ జననాధికారణము ! లుర్విని నాకును గోరడగ్గ వే
వే జతనంబు గావు ; పరమేశ్వరు ప్రీతిగఁగొన్ని గ్రంథము ల్

భ్రాజితరాసువేశ్వరకృపా బాడఁగాంచిన కైత సాంపుచే
నోజను వ్రాయువాడ ; దయ నొయ్యు గనుం , డిదె మీకు మ్రొక్కెదన్ .

ఈ మీ పదయుగ్మ మాన, నిజ మే వచియించెదఁ ; గవ్వకోటి తం
డోపరి తండమై, శ్రమమహోదధి మున్నులఁ గొల్పుచేండ్ల ; న
న్నీపిన పేర్మిఁ గాంచే రెవ రుద్విని ; నింక మనంగ నాకు నే
దే పని కాన రా ; దిది యొకింత ప్రయత్నము ముక్తికోసమై. 81

శా. శ్రీరాముండు మదిష్టదైవతము, లక్ష్మీ వేంకటేశుండు క
ల్యారంభాంతకుఁ డిటి వేల్పు, గిరిజాబ్రహ్మేశ్వరుం డీ కథా
ధారుం డెంతయుఁ గుంగు నా దయిన హృత్కంజాతముం బేర్చి వి
స్తారానందము నొందఁ జేసి, నను గాంచేం జేయుతఁ మోక్షమున్ . 82

గ ద్య ము.

ఇది శ్రీతుంగభద్రదానదీతీర విరాజమాన కందనవోల్నుగరమందిరండును, శ్రీమ
ద్వేంకటేశ్వర కరుణాకటాక్ష వీక్షణానందిత హృదయారవిం దార్చ్య వైశ్య
రత్న దోమా న్వయి పయః పారావారి రాకానుధాకరి-గోవిందార్చ్య
తత్సహస్రచారిణీ కోటాంబికామణీ నందనాగ్రజుండును, శ్రీ
రామచంద్ర పాదారవింద మరందపానేందిదిరాయమాన
మానసుండును, సరసకవితా రచనాభిప్రాయుండును,
సకలసుధీజన విధేయుండును, నానాదేశ బుధానీక
ప్రదత్త శ్రీమదాంద్ర విద్యావాచస్పతి, సాహిత్య
సరస్వతీ, విద్యావినోద, కవిభూషణాది
చిరుదాద్యతుండును, నగు వేంకట
స్వామిగుప్తచే రిచింపఁబడిన
శ్రీమద్రుహ్యేశ్వరపురా
ణంబునందుఁ బ్రథమా
శ్వాసంబు సంపూర్ణము.

శ్రీరామచంద్రాయనమః
శ్రీజోగులాంబా బ్రహ్మేశ్వరాభ్యాన్నమః
శ్రీబ్రహ్మేశ్వర పురాణము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

- క. శ్రీజోగులాంబికాకృత, రాజోపవరణవిధాన - రంజితమతివి
భ్రాజీశభక్తులారా !, యో జననీజననమలార ! యుయమతులారా ! 1
- వ. అవధరింపుఁ డనంతర కథాక్రమంబు , 2
- భూదేవిచరిత్రము (అనఁగా రేణుకాదేవి కథ).
- మ. అపు డా సూతుఁడు, ధీనమేతుఁ, డతివిఖ్యాతుఁడు, పూతుఁడు ని
క్కపు మేల్పేర్నిని శౌనకాదులకు వక్కాణించెఁ, గై లాసముం
దపవర్తాధిపుఁ డైన శంకరుఁడు లోకాంబు శివం గాంచి, “యో
చపలాక్షీ ! వినుమా ! యటంచుఁ దెలిపెన్ త్నాదేవి మాహాత్మ్యమున్. 3
- చ. ఆమలమునీశ్వరుండు జనుదగ్గి సతీమణి రేణుకాఖ్య, ని
త్యముఁ బతిపాదనేవన విధానమునం దనరారు యోగ్యుర,
లమితశుచివ్రతంబున నిజాధిపు నేవల నాచరించు శ్ర
ద్ధమెయిమహా మహాత్వమునఁ, దన్ను జగం బభిలంబు నెన్నగన్. 4
- ఉ. ఆమె కనేకపుత్రుల వెసలారి, రటన్ శరచాపకోవిద
గ్రామణి, ధీరుఁ డౌ పరశురాముఁడు కట్టకడం జనించె ; న
క్కామిని వారిలో ముద మఖండము గాఁ దనరారుచున్, సతం
బామునివర్యుఁ డైన పతి కాచరణం బొనరించు నేవలన్. 5

ఉ. ఆమె సతంబుఁ బ్రొద్దుటనె యాపగకుం జేసి, స్వీయమా మహా
త్వామలరీతిఁ జేసి, సికతామయకుంభ మొకండుఁ జేల్చి, నీ
రా మెయి నందుఁ గైకొని, గృహంబునకుం జేనుచెంచు, నల్ల ప్రో
ద్దామమహత్త్వ మెల్లెడలఁ దద్బలు సన్నతులం బొనర్పఁగన్. 6

కా. ఆ కాంతామణి యొక్క నాఁ, డుదయ, మత్యంతంబు శ్రద్ధాగతికొ
వీడకొ వాహిని కేఁగి, క్షుంకులిడియొక నీరంబుఁ దేరంగ వే
వే కుంభం బినుకం ఘటింపుచు, దటోర్వీనుందరశ్రీదిద్య
క్షాకాతూహల మూని, యట్టానిటు గాంచేంగాఁ గడుకొ వింతగకొ. 7

నృపదర్శనము

మ. మృగయాలాసమానసంబున సతీమిత్రాస్త సర్వాంగనై
న్యగణంబులొ తనుఁ జేరి కొల్వ. నల కాంతారప్రదేశంబునం
దగుపట్టెకొ రవివంశమండనుఁడు, ప్రోద్బుధత్వ భూషావళీ
యుగనూనానామల నుందరాంగుఁ డగు నుద్యుమ్నండు తత్కాంతకున్.

ఉ. ఆ యమలాంగి యా నృపుని, నాతనివైభవ, మల్ల వాని య
త్యాయతనైన్య, మాతని నవాంబురుహాంబకలం గనంగ, నెం
తో యెదయందు నద్భుతము నొందియు, దన్నృపహువైభవ
శ్రీయుతరీతిఁ జూచియుఁ బొరిం గనె నంగజబాణవేదనన్. 9

వ. అపు డా పడతి యెడందం దలంచి. 10

సీ. త త్తతత త్తతకాంతు - లొలయు నాయుధములం
జేలిపించు చతురంగనైన్యములను,
లవమానపవమాన జవమానయుగనూన
యానమానిత తురం గాకరములు,
నేల కేతెంచిన నీలాంబుదాళి నాఁ
బోలెడి మత్తకుం డాలములును

శంపాలతాపాశి యింపు దింపు నిలింప

సతులట్టి శుద్ధాంత సతుల గమియుఁ

గీ. గల్లు వైభవంబును గల్గి, - కాలకంఠ

కంఠభయదహంకారంబు - గాంచేనట్టి

కంఠ రూపాంధు నీ ధరా-కాంతుఁ గాంతుఁ

గాఁగఁ గల కాంతయే భాగ్య - గణ్యురాలు.

11

రేణుకా మనశ్శాంచల్యఫలము.

మ. అని చెల్లాచెద రైన డెందమున న య్యంభోజపత్తాక్షి తా

దినముం దెచ్చెడి భంగిఁ గుంభ మినుకం దీర్చుం బ్రయత్నింప, నె

మృనపుం దార్ధ్యము లేమి, నయ్యినుకఁ గుంభంబు బొనర్చుంగ రా

మిని నాలస్య మెసంగె, నామె మతి తాల్మిక్రపీడి యల్లాడఁగన్.

12

సీ. ఆక్కటా! దినదినం బనువుగా నినుకతో

గుంభంబుఁ జేయఁగాఁ గుదురుచుండె ;

నీ దినం బేటికో యింతగా యత్నించి

కూడఁ గుంభము నేయఁ గుదుర దయ్యె ;

నిత్యవై మిత్తికనియమకృత్యంబు లీ

నాదు నాలస్యాన నలుపు చెడవె ?

చండశాసనుఁడు నాథుండు నా యీ కండ

కావరంబున కెంత గనలునొక్కొ ?

గీ. జీవితేశ్వరద్రోహంబుఁ - జేసినానా?

తలఁపు లేవి పాపంబుగాఁ - దలఁచినానా ?

కుండ యినుకతోఁ జేలుపంగఁ - గుదరదయ్యె”

నంచు నామె పశ్చాత్తాప - మాత్ర నంది.

13

గీ. స్నాన మొరించి, శుచి యయి, - సైకతమునఁ
గుంభమును జేయ నయ్యది - కుదురు టయ్యె
అంత నది ముంచికొని యామె - యరిగె నిక్క,
కట మునియు నాగ్రహోద్గ్రుం - డగుచు నుండె. 14

గీ. ఉండి, యామె యే తేడఁగా - నొసరు లోన
మాని యామె యాలస్యంపు - మాట కయిన
కారణము యోగదృష్టిమై - గాంచి, యామె
వచ్చినంత, నత్యంతకో - పంబుతోడ. 15

గీ. చండమార్తాండు పగిదిని - మండి పడియు
“ఏమి ? భాగ్యశాలిని ! యాల-సించినావు ?
కారణముఁ జెప్ప” మనఁ, గడ - గడ పడఁకుచుఁ
గాంత కాంతుఁ గాంచియు భయ-భ్రాంతిఁ బలికె. 16

గీ. “పాణపతి ! మీ కడను బొంతు - పనికి రాదు;
క్రీ సహజచంచలతఁ జేసి - చిత్త మేటి
కడను గాంచిన భూపాలుఁ - గనుగొనంగఁ
జెడరె, గుండ నేయఁగ నాల-సింపు గల్గె. 17

గీ. మూర్ఖురాల, నో మునినాథ ! - ప్రాప్త వలయు
తప్పఁ జేసితి ; క్షమియించు - ధన్యచరిత !
సరస కారుణ్యనాగర ! శాంతమూర్తి !
యీవు కోపింప నా కింక - నేది దిక్కు ? ? ” 18

గీ. అంచు దీనాతిదీనత - నా నెంత
తపసి పాదారవిందంబు-ల పయిఁ దలను
నుంచి వేడె, న వ్బేడికో - లజ్జిల్లదన
లోపహర్షి కోపముఁ బెంచె - నొగి స్ఫుర మయి. 19

జమదగ్ని తపశ్శక్తి నిరూపణము.

గీ. కడఁగి జమదగ్ని కాగ్రహ - గ్రహ మటులను
సోఁకి యాతఁ డస్తోకభ - యాకరముగ
నార్చి “మూర్ఖురాలా! నాదు - నంతికమునఁ
గలుగు సంపద నీ కింత - తెలియ దొక్కొ?” 20

గీ. అని యొక యవప్రమాణ మా - సంత పయిడి
గొనియు నామెచే నిడియు, “నో - కుండరదన !
యీవు కాంచిన నృపు కడ - కేఁగి యీ య
వపరిమాణనునర్థంబు - భరము గాఁగ. 21

గీ. పుత్రుడిం దెమ్ము! పా!” మృని - పుచ్చె ; సంత
నల్లమునికాంత యల్లరా-జాంతికంబుఁ
జేరి సంత సమర్థముశ్రీకరముగ
రాజవర్మణ డామెకును గౌరవము సల్పి. 22

ఉ. “తల్లిరో! నీవు ఎచ్చిన కతమ్మును దెల్పెద వేని, నేను నీ
యల్లపుఁ గోర్కొఁ దీర్తు” నని యుత్సవపండు వచించినంత, న
వృల్లవపాణి చేఁ గల నువర్ణము తన్నరనేత కిచ్చి, యో
నల్లలితస్వభావ ! యల స్వర్ణము పాటి నువర్ణ మీయవే ?? 23

మ. ఇది నా నాథుని యాజ్ఞ, యంతె యగు నా యిష్టంబు; నీ వద్ది యి
చ్చెదవేనికొ భవదీయ మై తనరు నుశ్రీ నెల్ల నా కిచ్చిన
వైద సంలోపము నంది వెల్లెదను; భూమికాన!”యం చొమె ప
ల్కఁ, దదుక్తులొ విని, యుత్తరంబిడె ధరాకాంతుండు తత్కౌంతకుకొ. 24

శా. “అహ్మ! బాగుగ నాన తిచ్చితి , ‘వెదే నాలింపఁగాఁ జేయు మీ
ప్ర, మ్మే నిత్తు’ ననంగ, నీవు కరిణీసార్థంబా ? యశ్వప్రతా

నమ్మో? స్వందనబృందమో? పురములూ? నవ్యాంబుజాక్షిని కా
యమ్మో? కాక, యవప్రమాణతపనీయం బద్ధంగా బాడియే? 25

ఉ. నాదు యశంబు నిత్యమయి నల్పు చెలంగఁగ, మీకు నెంతయున్
బ్రోదిగఁ బుత్రపౌత్రతరముల్ నుక మొప్పఁగ, నొప్పునట్టి ను
శ్రీఁ దగు కోర్కి నీరలు వచింపఁ దగున్; మఱి నే నిడం దగున్
బాదుగ; నెట్టి పాటి గనఁ బర్వని కోర్కిని గోరఁ నేటికిన్? 26

ఉ. నా దగు మాన్యతాగతికి నల్వగు కోర్కిని గోరుకొమ్ము! కొ
మ్మా దయమానమానస ముదారము గాఁ దగఁ దీర్చు వాడ; న
శ్వాది గజాది భర్తృవసనాది గృహాది మణిగణాది గా
నే దగు కోర్కయేని వచియింపు, మొసంగెద నిచ్చే మెచ్చేగన్. 27

చ. అనియు వచించినంత, నల యబ్జదళాక్షి ధరాధినేతతో
ననె; ‘‘మరుకేంద్ర! నే నడిగినట్టి నువర్ణ భరంబు గాక, దే
నినిమఱి గోరఁ జాల, నది నీకును సమ్మతియే నొసంగు, లే
దను మటు గానినొ’’ ననిన, నందుకు భూపతి సమ్మతించియున్. 28

యవనువర్ణ తులాభారము.

చ. ఒక తులఁ దేజఁ జేసి, యట నొక్కఁడు ప్రక్కను దద్దవప్రమా
ణక మగు భర్తృ ముంచియు, మ టొక్కఁడు ప్రక్కను గొంత పైఁడి నుం
చి కనుఁగొనంగ, మానితపనీయమె క్రిందకు వ్రాలె; నంత రా
జిఁక నొక యంత బంగరముఁ జెచ్చెరఁ దేరఁగఁ జేసి యుంపఁగన్. 29

చ. అదియును దగ్గ, నల్లి మనుజాధిపుఁ డంతట జాతరూప మిం
కఁ దులను నుంప, నద్దియు నొ కంతగఁ దగ్గ, నిఁ కింత బంగ రం
దదుకఁగ, నద్దియుం గొఱత నుదె; మఱొ నృపుఁ డాత్మసన్నిధిం
బొదలెడి సొమ్ము లేమి? మణిపుంజము లేమి? తులం దెమ్మియున్. 30

ఉ. తూచిననల్ల మానియవ తూనిక పైడియె వ్రాలుచుండె; దో
బూచిని దీని గాంచి, యల భూపతి నివ్వెఅడ గంది, యాసతికొ
జూచియు, “నమ్మ! నా కడను జొప్పడు సొమ్ముల నెల్ల నుంచియుకొ
నీ చినగింజే తూనికను నెక్కొనదయ్యెను; జూచితే కదా?!” 31.

మ. అనఘం డా జమదగ్ని నీ పతి, నుదీప్యద్యోగమాహాత్మ్య స
ద్భను; డాతం డిడు నీనువర్ణకణిక కొదప్పాభవం బెంతయుకొ
దనరారుం; గనుకకొ, ననుం బలె నిలం బైవారు వా రెన్ని యి
చ్చిన, నిద్దానికి సాటి రాఁ గలవె వాసికొ? మానికాంతామణి!! 32.

చ. అతులతపఃప్రభావుఁ డగు నా జమదగ్నిమహర్షి యెడ? దు
ర్మతి నగు నొక్క భూరమణమాత్రుడ నే నిది యెడ? యో ప్రభా
వతి! జనయిత్ర! నా యెడఁ గృపారతంత్రహృదంతరాధ్య వై
నతులను నావి గైకొని, చేనం గద వమ్మరో! నీదు నిక్కకుకొ”. 33.

చ. అని విచియింప, రేణుక హృదబ్జజమునం గడుఁ దేలు తెల్లమై
తనర మహామహుం డయిన తాపసనాథుఁడు భర్తయొక్క స
ద్భవతనుగొంతదాఁ కెఱిగి, తా నొనరించిన యెగ్గు నెంచి, “యా
ముని యెటు కోపగించునొకొ పో!” యని చీలఁగ భీతి నందుచుకొ. 34.

ఉ. ఆ యెడనుండియుం దిరిగి యాశ్రమభూమికి నేగు చేల్ల ప
ద్మాయతనేత్ర స్వప్నమునయందు మృగేంద్రునిఁ గన్న లేడియ
ట్లే యెడయందు భేఁ గొని, యచే తనువల్లిక యల్లలాడఁగా
నే యటు లా ముసేంద్రుకడ కే తఱికేనియువచ్చె వచ్చియుకొ. 35.

ఉ. అతని సన్నిధానమున నాతతభీతివిసేతమూర్తి యై
భీతకురంగనేత్ర యయి, పెం పగు కంపముఁజేసి యెంతయుం
జేతము ప్రంగి నిల్వఁగ, విశేషరుషాతిక సాయితాతుం బై
యా తరుణీమణిం గనియు, నా జమదగ్ని వచించె ని మ్మొయికొ. 36.

రేణుకా శిక్ష.

ఉ. “ఓ యమలాంగిరో! చేనితివో జనపాలుని చెంత? కడ్డినా
వా యతనికొ యవాయతనువర్ణ? మతం డిడెనా? యటేనిఁ దె
మా! యెది! చూత”మం చేనుడు, నా సతి గద్దదికావరుద్దవా
గాయత యై “పసిండి యవ యంత నృపుం డిడ లే; దధీశ్వరా!!” 37

చ. అని పలుకకొ మహాముని రుషానలకీలలఁ గ్రాఁగుచున్న నె
మృగమునఁ గామినిం గని, యమాంతము మ్రింగెడు వాడ పోలే, “నో
వనితరొ! యిన్ని నాళ్లుగను భార్యపు నాకయి యుండి కూడ, నా
ఘనత నెఱుంగ లేక యిటు కాని పనిం బొనరించినావు గా??” 38

ఉ. సారసనాశనన్నిధిని జేలఁగ వేల కొలంది యేండ్లు పెం
పారిన కప్పు యల్ల జలజాతసుగంధ మెఱుంగఁ జేల; దా
తీటున నా కిడం దనరి, లేఁకువ నా దగు తీటు నింత యే
నారయ లేని దాన ఎయినా విదె, నీ బ్రతు కేల? కాల్పనే??” 39

మ. అనియుం, బెద్ద కుమారుఁ బిల్చియుఁ, “గుమారా! యొక్కదుష్కార్యముం
బొనరించెకొ భవదీయ మాత, కనుకకొ బొ మ్మి సతిం గొం, చేటం
జేని ఖండింపుము దీని మస్తక” మనకొ, దత్తుత్రకుం “డక్కటా!”
యని మూర్ఛిల్లియుఁ, దెప్పిటిల్లి యవులకొ “హా! చేయ లే నే”ననెకొ. 40

ఉ. ఆ నుడి యాలకించి జమదిగ్ని ద్వితీయకుమారుఁ బిల్చి, య
వ్వానికి నల్ల యాజ్ఞ నిడె; వాడును “గా”దనినకొ ద్వితీయుఁ డా
వానిని రాఁగ జేసి, యల నానికి న మృదులకొ వచించినకొ
బూనఁగ లేదు వాఁ; డటులఁ బూతుల నాతడు పిల్చి యాదటకొ. 41

చ. తెలుపఁగ సాఁగె నాజ్ఞ ; నల తీటును నొక్కొక్కఁ డాలకించి, నేఁ
జేటపఁగ లే నటంచుఁ జేనసాఁగిన, దానికి నల్ల మాని క

ట్టలుకను జెంది, తుట్టకుది యాత్మజు రాముని బిల్పి, తల్లి దౌ
తలయును భ్రాతృశీర్ష ముల భాత్రికిఁ దెల్లఁగఁ జేయుమా ?! యనన్. 42

చ- రహి నలమాట కా పరశురాముండు భీకరమా పరశ్వధం
బు హవణిలం గరంబునను బూని, కరుష్కునఁ దల్లికంఠమున్
మహిఁ బడఁ జేసి, సోదరుల మస్తము లట్టులె సల్పె ; దాన, మా
ని హృదిని సంతసించియుఁ, గవిష్టమూరుని జీరి, యిట్లనున్. 43

పరశురామ వరప్రదానము.

ఉ. రామ ! కుమారరత్నమ ! కరం బగు బత్తిని నాదు నాజ్ఞ నీ
వీ మెయిఁ జేల్పినందులకు నెంతయు సంతస మయ్యెఁ; గోరుమా !
యే మయినన్ వరం ; బనఁగ, నిద్ధతరం బగు బత్తితోడఁ ద
ద్దీమహితుండు తండ్రికి నతిం బొనరించియుఁ బల్కె ని మ్మెయిన్. 44

క. "జనకా ! ఘనకార్య్యాం, బున నామన్ వరముగ, నిదె - పొలియించిన నా
జననీభ్రాతల ప్రాణముల, లనొసంగుము, వలదు మతోక-లా గెది నామన్.

ప. అనవుడు. 45

ఉ. అందుల కోంకృతిన్ మునిమహామహుఁ డాచరణంబుఁ జేల్పి, య
స్పందకృపాతిరేకమున బాలుని గాంచి, కమండలూదకం
బుం దగఁ దచ్చరీరములఁ బొల్పుగఁ జేల్లు మనంగ, నంత, న
స్పందనుఁ డాతఁ డట్టులఁ బొనర్పఁగఁ దేజిరి పుత్రు లందఱున్. 47

ఎల్ల మృదేవత.

గీ. కాని, రేణుకాదేవికి - గల్గె లేదు
ప్రాణ ! "మల్ల కతము గాన - రా" దఱుంచు
బరశురాముండు తండ్రితో - బల్కు నతఁడు
తనయుఁ గని రేణుకనుగూర్చి - యనియె నిటుల.

ఉ. “తావక మా మహావరశుధారల సోదరమాతృ శీర్ష ముల్
రీవిఁ గరుక్కునం దెగి వడిం బడెఁ ద్రుల్లియు సేల దూకమై ;
యా విధి మాతృమస్త మొక యంత్యజవాటిని బడ్డ దొటచే
నీవు కమండలూదకము నెక్కిలువం బ్రదు కొంద దాపెయున్. 49

చ. అయినను. 50

చ. హరియనుకంపచేత నల యంగనమస్తక మంత్యజాళి వా
టి రహిని జేల మాన్యతఁ గడించెడి, నద్ది దేవతాఽఽ
కరముల కింపునింపు, మఱిఁ గల్గఁగఁ జేయు ముదంబు నాకు, మే
ల్పరఁగఁ బడెన్మి దొ కులములం గొను నర్చన “లెల్ల” మాఖ్యతోన్. 51

చ కొలిచిన వారి వై పరఁగు కోర్కుల నెల్ల నొసంగఁ బొల్చి, వా
రలకును బుత్త్ర పౌత్రక కళత్రనాదివిభూతిబృంద మిం
పలరుపఁ జేయుచుండు భవదంబ శిరం బని నా వరంబు పెం
పాలనెడి; సందియంబు నల దోయి! కుమారక! యిందుకున్ మదిన్!!” 52

భూ దే వి.

చ. రహి నటు దండ్రుడి వల్కఁగఁ బరశ్వధరాముఁడు నాలకించి, భ
క్తి హృది నెసంగఁ దండ్రుడికినతిం బొనరించి, “మహాత్మ! తల్లి దొ
చు హరువు గన్న శీర్ష మెటు శోభను భూస్థలి మించునో? కరం
బు హవణిం నచించితితి; పొల్పుగ మొందెము రీతి యెట్లులో ? ? 53

చ. తెలుపఁ గదే!” యనంగరుణ దీప్తివహింప మునీశ్వరుం దొగిం
బలికెను “వత్స! మొండె మిది *భాస్కరనుష్ఠలజాలమందునం
బొలిచియు భూమిదేవి” యనఁ, బోల నుతా ప్తికిఁ బూజ లొంది, మ
ర్త్యులనగనీతలేహననుమానవపాళి కొసంగుఁ బుత్తులన్. 54

చ. ఇటు జమదగ్ని పుత్రులకు నిచ్చే జెలంగు వరా లొసంగె న
పుట, నది యాది న త్రనువు భాస్కరభూముల భూమిదేవి నాఁ
బటుగతిఁబొల్పుచేండు, నల భార్గవరాము యశంబు సర్వది
క్షటముల నద్దిదొట్టి యకుదారెడి దేవమునీంద్రవంద్యమై.

56

కా. భూదేవీ మహనీయతత్త్వ మిది, శంభుస్వామిశైలేంద్రపు
త్రీదేవీమణితోఁ దొలిం బలికె, నిద్దీనికొ విసం బొల్పు వా
ర్పాదుర్బాధతనిభూతి, మోక్షపద, పుత్ర, శ్రీ, యశః, పుణ్య, భూ
మ్యాదిస్ఫారమహానుభావముల వే నందంబుగాఁ గాం త్రొగిన్.

56

మ. అని భూదుర్లభ మా రహస్య మిది కంజారాతితోటిరుం డె
త్యనకంఘామతి శైలపుత్రికిని ము న్నాలింపఁ గావించి
ట్లును నూతుం, డతిధీసమేతుండు, సుధీలోకాతిపూతుండు తె
ప్ప నొగిన్ శౌనకముఖ్యమానితతి కథి నై మిగిల్చివెన్.

57

ఉ. గౌరిరీ ! కాశీయందు మృతి గాంచుటయున్, గురుభూమి దానముల్
సారఁబొంఁగవగ్రహణసత్సమయంబునఁ జేయు, టంక గే
దారమునందు సీరమును ద్రావుట, శ్రీగిరిశృంగదర్శనో
దారమహంబు, లింగవవకాలయవాసము దుర్లభం బగున్.

58

మ. అని,

59

క. స్కందపురాణంబున గిరి, నందిని కభవుం డెను శివ-నగపశ్చిమది
కున్దరవదతత్త్వకథల్; పొందుకొ బాల్మూఁడవదిది-“భూమినుకథ”గన్

వ. అంత,

61

మ. అపు దాహూతుండు శౌనకాదులకు, ‘నయ్యా ! యాలకింపుండు ! ని
ద్దపుఁ బెం పందెడి పాపనాశననుతీర్థశ్రీమహత్త్వంబు పా
పపు రూ పంతయు మాఁపుఁ, బాతకములకొ భంగంబు నొందించు, మో
క్షపుఁ బొందుం గలిగించు, నొక్కట నటన్ స్నానంబు గావించినన్.

62

పాపనాశనతీర్థమాహాత్మ్యకథనము.

చ. అనుడును నూతుఁ గాంచి ముని లాఁడిరి; “నూత ! గుణప్రపూత ! యే
యనుపమపుణ్యముం జేలిపి, యాదట మానవపాలి పుత్రుల
బ్ధిని గనఁ జెల్లుఁ? చెల్పు,”మన, ధీయుతుఁ డాతఁడు నూతుఁ డెంతయున్
మనమునయందు నందము ననుందముగాఁ గని వారి కి ట్లనెన్. 63

మ. మనులారా ! ఘనులార ! మీ రడుగు త్పుణ్యప్రకారంబు చే
లను బాగై నది, యొక్క వర్షము జనుల్ బాగీరిధీనేపఁ జే
ల్పిన బల్పున్నెము పాపనాశమును దర్శింపంగ నై నంతమా
త్రస లాభించును, గానఁ, దద్భవముహత్త్వం బానె వర్ణింపఁగన్? 64
ఉత్పలమాలిక.

నాలుగు వర్ష ముల్ తపము నర్పద యొడ్డునఁ జేసినట్టి యు
ద్వేలఫలంబు, తుంగనది తీరమునందలి తీర్థమందుఁ బెం
పా లలి నొక్కటం జలకమాఁడు నెడం దగు; నూజులో నుపః
కాలము తుంగభద్ర మెటుఁగారెడు పాపవినాశమందునన్
మేలుగఁ దాన మాఁడునెడ, నిర్మలతం గడియించియు, న్నరుం
డొలిని గోటి యా తరము లాయ్యఁ గులంబు సముద్ధరించి, కై
వాఽలఘులోకమందును సురాధిపముఖ్యునతప్రకారం దై . 65

కాదూలము—పంచపాది.

ముల్లోకంబులునేని పాదజలజంబు ల్లోచ్చ సద్భక్తి సం
పల్లాలిత్యముతోడఁ, దద్భువునిసంభావించు నాతండు శ్రీ
సల్లీలాకము, శంభులోకమును గాంచేం జేలి, కై వాతిమా
యోల్లాసంబుల కంద రాక, శివుతో నొప్పొందియున్, ముక్తియో
షిల్లీలానువినోదస్వాతుఁ డయి, వాసిం చెల్వించి గాంచెడిన్. 66

సీ. కలియుగంబునయందుఁ గాంచేఁగా నరులకు-మంచి సంతతి జనియించు టరుదు,
సంతులేని మనుజుఁ డెంతయు విహవర-సౌఖ్యదూరుం డయి శ్రమలఁజెందు,

వాడు వ్యభుక్షాడు, వాని వంశంబు నశియించు, పితృదేవమునిఋణయు
 తుడు వాడు,
 కొమరుమోమును గనుగొన్న, వానికిఁ బయిమూడు ఋణములు పాలియు
 నిజము,

గీ. పుణ్యులకు మంచి సంతతి పొనరు ద్వరగు,
 పాపకర్ముల్, పరద్రవ్యవారకు లగు
 వారు భార్యామత్రవాతదూరు లగుచు
 నిరతదుఃఖింబు గాంతురు ధరణియంగు.

67

శీలవతీ చరిత్రము.

మ. ఇపుఁ డిం దొక్క యుదాహృతిం బలుకఁగా నేపారుఁ, గంజారిపం
 శపు రాక్షేంద్రుఁడు తొల్లి నేలె ధరణి “భద్రాశ్వం”డక్ వాడు; త
 చ్చపలాక్షీమణి, యోగ్య, శీలవతి, కాంతప్రీతిసంయుక్త, బా
 గ్యపుఁ గాణాచి, పతివ్రతామణి, జితానంగాంగనారూపయుక్.

68

చ. అయినను దొంటిపుట్టువునయందలి కర్మఫలంబు గాఁగ, నొం
 డయిన నపత్యముం గనక, యాపె యదే మదిఁ జింత గాఁగ, నెం
 తయఁ గడు వంది కుండచుఁ, ‘దనక్’ గర మట్టి వనంబు నేర నె
 ద్దియొ కత’ మంచు లోఁ దలచి, తేటగ నద్ది యెఱుంగఁ గోరియుక్.

69

మ. చేనియుక్ శీలవతీసతీవణి, నమస్కారంబుగావించె, నె
 మ్మనమం దొప్పిన భక్తి చొప్పుడఁ, దపోమాద్యన్యహీనానికిఁ,
 ఘననుజ్ఞానికి, వారితాఖిలభవాఘ్లానికిఁ, శంభున
 మ్మననానూనతరాపధానికిని, దైన్యైత్రేయస్మానికిఁ.

70

ఉ. ఆయమ సచ్చి, జోత నిడినంత, మునీంద్రవియంత యామె న
 త్యాంతపైన వేర్చి దనరారఁగ గాంచెయు, ‘నేమి కారణం

బో! యట వచ్చినందున? కని యెయ్యన ~~అట్లు~~ మొనరి, మానరి
జ్ఞానముతోడ నిట్లనియె, ~~నానాభక్తిని నామె యవ్వదా~~.

మ. “మునిమాడామణి! మీ కృపారసమునకొ భూవుండు నా భిర్త నే
నును సంతోషముగాఁ జెలంగెదము; సన్నత్యప్రకారోరురీ
తిని దైవాఁడ, మెల్ల దేశముల పృథ్వీనాథు లక్రచ్చమా
ధనసంపద్విభవాతిరేకముల నత్యంతంబు నగ్గింపఁగన్.

72

వ. కాని,

73

ఉ. సరపద లెన్నియేనియును జేల నెసంగనుగాక; భవ్యవై
వింపవరేణ్యవై భవము లీల చెలంగును గాక; వైద్యపా
రంపరి యుండుఁ గాక; గడు రవ్యవిభూషలు వొల్పుఁ గాక; జీ
వింపున కింపు నింపునె భువికొ సతికికొ నుతపాళి లేనిచోన్.

74

ఉ. దానము లెన్నో గల్పిమి; ధర్మము లెన్నియొ సన్నిహము; ను
జ్ఞానలకుకొ సపర్యలను జేల్పితి మెంతయు శ్రద్ధతోడఁ, గా
నీ; నలు సంత బిడ్డఁడు జనింపఁగ లే; దకిటా! యిదే కడుకొ
మానసకంజమందుఁ బలు మాన్రిలఁ గుందు హిమాన్ది బోలెడున్.

75

ఉ. పాప మ దేసి తొల్లిటి భవంబున భూవరుఁ డాచరించెనో?
యీ పగిదికొ సదా నుకృత మే పాపరించియుఁ గూడ, సంతనకొ
లోపముఁ జెందె బ్రా క్తనజనవృజినంబు కతంబు దాని కే
దో? పలుకం గదే? మునికులోదధిచంద్రును! నీకు మ్రొక్కెదన్.

76

మైత్రేయమహాముని శీలవతికిఁ బాపనాశన తత్త్వంబుఁ జెప్పట.

మ. అన, మైత్రేయుఁడు యోగదృష్టి విషయం బాలోచనం జేల్పి, యి
ట్లనె నమ్మానిని; “కమ్మరో! తొలి భవంబు దీ వనూయకొ సప
త్నిని దుర్మాటకఁ జేసి, దాని తనయుకొ నిర్మాతృకుం జేసి; తా
ఘనపాపంబున నిష్ఠు పంధ్య వయి తో కాంతామణి! నీ విటున్.

77

ఉ. పాప మి దెండిపోవుటకుఁ, బాపవినాశనతీర్థమందు నీ
వోషిక భర్తతో జలక మున్నతభక్తిని జేల్పుదేనియ్యం,
బాపము తెల్లఁ బాసియును, బాపలు నీకును గల్గు వాదు, ని
ష్పాపచరిత్రు లై, కరము వంశసముద్ధరణైకపాత్రులై.” 78

చ. ఆని వచియింప, శీలవతి యా మునినాథునితో వచించె, “సో
మునివర ! పాపనాశ”మని పా బ్బుగతీర్థవరేణ్య మెందునం
దనరును ? డెల్పు!” మన్న, నల తాపసపుంశుల డామె కిట్లనుకొ
“వనజదళాక్షిరో ! వినుము ! పాపవినాశనతీర్థ తత్త్వమున్. 79

ఉ. శ్రీశిరి పశ్చిమాశను బొరిం దగు ద్యౌరము వారుణాలయం
బై గరిమకొ వసించు మహితావని యద్ది యలంపురాశ్శ్చితో
భోగినురామరేంద్రమునిముఖ్య సుతం బయిపొల్పు, నమ్మ ! యా
శ్రీశిరిఁ బోలు తీర్థముఁ బోరిం గన సాధ్యమెముజ్జగంబులన్ ? ? 80

కా. శ్రీకల్యాణద, మాశ్రితావనము, గౌరీనాయకానాస, ము
ర్వీకైలాసము శ్రీధరాధరముతోఁ బెంపందు నం బోల, ము
ల్లోకంబందును దీర్థరాజ మెని పొల్పుకొ ? దానికిం దీ టదే ;
యాకమ్రఫలమందుఁ దీర్థములు పొల్పొలున్ ఘనప్రశ్న మై 81

కా. ఆ తీర్థంబులు భూతజోటికి శరణ్యంబుల్, సమస్తాఘు
భీతిప్రాభవహరకంబు , లలులకొ వెల్లొందు తీర్థాశిలో
ఖ్యాతిం జెందియు, శ్రేష్ఠమై, తదవనిర్దాంభోజపత్రేక్షణా
ప్రీతిం గూర్చును బాపనాశము జగజ్జీవీయమానంబుగన్. 82

ఉ. దంపతు లేకవస్త్రమును దాల్చి, మెయిం దిలకల్కముకొ శరీ
రంపు నలుంగు వెట్టికొని, బ్రహ్మశివాఽఽశ్రితపాలియాజ్ఞుడౌ
పెంపునఁ దానమాడి, విధి వేర్చిని దైవతశ్చిప్తి సల్పి, నై
లింపరుతుకొ, మారుకొ జలక లీలలఁ బూజలఁ జేల్పుఁగా వలెన్. 83

గీ. అచేట లోకోపకారార్థ-మై నుమంగ, బల కలమిని మంగళవస్తువుల నొసంగి,
పార్వతీదేవి దరిఁ జేరి, భక్తి మీఱ-వందన మ్మిడి, సప్తకాండ-బ్రాధనంబు. 84

శా. “తల్లీ ! యాశ్రితకల్పనల్లిం ! భవత్పాదబ్జముల్ భక్తిసం
ఘట్టిలాగతి డెంద మొంద భజియింపం బూనితిన్, నా శ్రమల్
డల్లంజేసియు, నాకుఁ బాపముల చేటుం బాపి, మే త్వేర్మి రం
జిల్ల న్నామను మంచి సంతతిఁ గటాక్షింపం గదే ? శాంకరీ !! ” 85

ఉ. అంచును బ్రాధనం జేలిపి, యవ్వల, గోవును, భూమి, వైడి, నే,
యంచుల వస్త్రముల్, గుడము, నాదిగ దానము లొప్పుఁ జేల్చి, లా
భించును సంత; సం తోదవు పిమ్మట, నేయి, తిలల్, ప్రవాళముల్
కొందేక యీ వలెన్ బయిడి, గుమ్మడికాయయు, భండముం దగన్. 86

ఉ. బంగర మిన్ని చోటులను బల్క-గబడ్డది, మొల్ల చోటులన్
బంగరు దాన మిచ్చునెడ బంగరుకొండయె చేలి రాదు; కా
సం గడు రాగివట్టు లిడినం గడుఁ గూర్చును బైడి దాన మీ
యం గగ మొప్పు పున్నెమును, నందున బంగరు వొల్పియుండుటన్. 87

అ. వె. కంబలంబు నింక - గార్వాసవస్త్రంబు,
మఱియు నొగిని ముద్ద - మాషదళక
ములను, బాపనాళ - మున దాన మిడు వేళ
ద్రోణపరిమితి నిడ - దోడరు ఫలము. 88

శా వైసం చెల్పిన రీతి, శక్తికొలఁదిన్ బాపాంతకం బన్న తీ
ర్థానం దానము లాడు దంపతులు మె ల్పంతానముం గాంచెద,
ర్థాన, స్నివును, నీ మనోహరుడను, నీ గాణం బొనర్పంగ, సం
తానంబుం గను వారు స్వజగదంచత్పాత్రులన్ బుత్రులన్. 89

గీ. అవియు మైత్రేయముని పల్క-నాలకించి,
శీలవతి భర్త భద్రదాశ్వు-తో లలి నన,

నతఁడు భార్యతోఁ జేరి పాపాంతకాఖ్య
తీర్థమునఁ దాన మాఁడె భ - క్తి తగ మదిని.

90

గీ. దేవుఁ బూజించి, పార్వతీ-దేవిఁ గొల్చి,
దానధర్మంబు లిడియు, ను-ద్దామనుకృత
ఘనులఁ, బుత్రులఁ గనె వంశ-కురుల, శూర
వరులఁ, గీర్తిభరుల, భూత-పాపదరుల.

91

క. అని హరుఁ డద్రుమారిక, కను ననువున సూతుఁ డచేట-ననియు మునులతో
ననియె “నల పాపనాశన, ఘనతీర్థముఁ గొల్పి వలయుఁ-గా! మన?” మనుచున్.

క. ఈ పాపవినాశనతీ, ర్థాపారశ్రీకథ నొగి - నాలించిన వా,
రేవుపరియించిన వా, రిక, నోఁపిక లిఖించు వారు-నొందుదు రిప్పేల్. 93

ఉ. పాపవినాశనాఖ్యఘనపాపన తీర్థకథానకంబు నే
రోపికమైఁ బరింత్రో? యిక నొప్పుఁగ విందురొ? సంస్కరింత్రో? వా
ర్పాపము లెల్లఁ బాసియు, నభంగురిభూతలసౌఖ్యజాలముల్
ప్రాపుగ నంది యాఁలఁ గొను వారలు ము క్తి-చిరంటికామణిన్.

94

అశ్వాసాంతపద్యములు.

సీ. చెలఁగి మీ కడుపున జ్యేష్ఠుండ వై పుట్టి,
జ్యేష్ఠుడైద్యుని జేలనెసినాడ;
అందందు గురుల పాదారవిందంబులఁ
గొలిచి, యిందుక తెల్వి నొలసినాడ;
అవధానసత్కవిత్వానూనతం బూని
దేశదేశంబులఁ దిరిగినాడ;
రాజరాజులకన్న రహి మించు గౌరవ
భోగవైభవములఁ బొందినాడ;

గీ. కామినీసంగతిని గాయ - గాచె మేను;

తనయుఁడును బుట్టె; నికఁ గోరఁ - దగిన దేది

పొనరుఁ గౌటుఁబవసతియున్ - ముక్తిదప్పఁ?

దనర నివి యిది ! డహో తల్లి-దండ్రులారా !

95

మ. పటిమన్ ముక్తిసతీమణీ శుభపదప్రాప్తిన్ వినీతాళికిన్

ఘటనం జేల్పడి మేలి దైవము, సమగ్రశ్రీకరం, బుజ్జ్వల

న్నిటలాతానలదగ్ధమార, మగపుత్రీభాగ్యసందోహ, మె

క్కటి, న స్నాయజశంభులింగ మెలమిం గాపాడఁ దీవింపుడీ ! ! 96

నూలిని. కలితనుగుణులారా ! కంధిగంభీరులారా !

లలితకరుణులారా ! క్లాసునీయాత్ములారా !

దశదమలినకంజా-తాక్షసదృశులారా !

విలసితయశులారా ! వినుస్థరన్మూర్తులారా ! !

97

గద్యము.

ఇది శ్రీ . వేంకటస్వామి గుప్తచే విరచింపఁబడిన

శ్రీమద్రామాయణపురాణంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము

సంపూర్ణము.

శ్రీరామచంద్రాయనమః.

శ్రీజోగులాంబా బ్రహ్మేశ్వరాభ్యాన్నమః.

శ్రీబ్రహ్మేశ్వర పురాణము.

తృతీయాశ్వాసము.

- క. శ్రీమజ్జోగులనామాం, బామానసనాథ బ్రహ్మ-భవభవహరప
త్తామరసాఽఽశ్రితులారా ! యో మాతరపితరులార ! - యురుగుణులారా !
- వ. పేర్చితో వినుం ; డనంతగంబు సమస్తలోకవశంకరుండు, సర్వశుభంకరుండు
శంకరుం డాశ్రితాభయకరి, పాలితకింకరి యగు శాంకరి కానతి యొసంగిన
భంగిని నవాఁటవీరురాం బగు నైమిశకాంతారంబునందు నిఖిల పురాణ
వ్యాఖ్యానవై ఖరీసమేతుం డయిన నూతుండు శౌనకాదిమునిపుంగవసంఘం
యన కి త్తైఱంగున నెఱింగించె.

2

తీర్థసేవనపద్ధతులు.

శనివారము - పాపనాశనతీర్థము

- శ్రీ. అకలంకులార ! కంజా పుండు కటకల-గ్నమున నుండఁగఁ గొల్పఁగ నగు వార
తీర్థంబులను గూర్చి తెల్పెద; వినుఁ డయ్యా! మునులార! మీరలు పూన్కి మీఱ
శనివారమునాఁడు సరగఁ బాపవివాళ - తీర్థంపు సేవతో నర్ధి మొదలు
గావిం, పనఁగ నల కంజా ప్తసుతదిన-మున నరుం డుదయమందునను లేఁచి
- శ్రీ. కాలకృత్యనిర్వహణము-గడచు పిదప, బంధుమిత్రులతోఁ గూడి, పాపనాశ
తీర్థమునకేగి, సుకల్ప-దివ్యగతిని, స్నాన మొనరింప, నఘముల్ బి-రాన సమయము.

గీ. స్నాన మగుడు, సంధ్యావంద-సంబంధ జేల్చి, విధిమెయిని బిత్తయ్యజ్ఞంబు -
వెలయడజేసి

యభిలసంపద లిడఁ గల-యల్లి పాప, హరణతీర్థముహాత్మ్యంబు-నాలకించి కి

గీ. పిదప, వేదవేత్త, కుటుంబి, విజ్ఞతమండ, నయన బ్రాహ్మణోత్తమునకు, నానృ లోను
గాఁగ దానముల్ శక్తిని - గల తెఱఁగున
నిడియు, నింటికి నేతెంచి, యీశభక్త
వితతికిం భుక్తు లొసఁగియుం, బిదప దంప
తులు భుజించి, యా రోజు నం-దునె మన నగు.

4

ఆదివారము—కలక లేశ్వరతీర్థము.

గీ. భానువాసరంబందును, భక్తి మెఱయఁ
గలకలేశ్వరతీర్థంబు - కడకు వెడలి
తనర నట స్నానముల జేల్చి, తన్మహాత్మ్య
కథ వినియుం, బిత్తతర్పణ - కం బొనర్చి-

5

గీ. శక్తికొలఁదెని దానముల్ - నల్చి, కలక
లేశ్వరాఖ్యశంకరుని బూ-జించి, యింటి
కరుగుదెంచి, దంపతిపూజ - జేరివునెడలఁ
బుత్రసౌత్రపర్వార్థముల్ - పొనరు; నిజము.

6

క. అల కలకలేశమునకు సురలు, జేష్ఠులూ, గిన్నరులుఁబ-రఁగఁ దమ కాంతా
తిలకంబులతో రాఁ, ద త్కలకలరతి దానికి నల - గణ్యత గలిగెన్.

7

గీ. అచేట జలకంబు లాడె, యా-హరుని గొల్చి
నభిలపాపాల్ నటాపంచ-లగు, శుభములె
సఁగును, గోర్కుల్ ఫలించును, సంతతియును
దప్ప కొద్దును న్జన-తతులు మోగడ.

8

గీ. పరిహృతకురారవుం డగు-భైరవుండు

తగ వినిర్మించె నీ మహా-స్థలముఁ దొల్లి;

నిచేట రుద్రాభిషేకంబు, నితను దుర్గ

పూజఁ జేల్చు, సర్వార్థముల్-ముక్తి గల్గు.

9

శా. “కాలాకారుండు, భస్మదేహుండు, జటాగ్రామోల్లసస్మన్తుండఁడు

ద్వేలాభీలతరాసుహర్త, యభిలోర్వీదేశికుండున్, గహ

లాలంకారలంకృతుండు, నుదయోదారుండు, దిగ్విస్త్రిం డా

ధీలిత్యమనన్కు-భైరవుని భక్తిం గొల్తు నశాంతమున్.”

10

శా. ఈ లీల న్నుతిఁ జేల్చి, భైరవుని నేవింపంగ నా వారి కా

భీలాఘాఘుపరంపరల్ చొలగి, యుద్విం బ్రాజ్యరాజ్యాదికో

ద్వేలశ్రీనుఖముల్ దలిర్చి, యపులన్ బేర్చిన్ విముక్త్యంగనా

శీలం బెల్లను గొల్లలాడ నెసఁగున్, శిష్టాఘ లగ్నింపగఁ.

11

ఉ. భైరవు నంతికంబునఁ, బ్రవాళము, ముతైము, రత్న, మింక, బం

గారము, వస్త్రముల్ మోదలుగా నగు వానిని భక్తకోటికిన్

శ్రీరహిమీఱునట్టి శుభశీలరకుం దగ నీయ నాను; మా

న్యోరుతరప్రదానమును నొయ్యనఁ జేయఁగఁ బోలు నియ్యెడన్.

12

క. ఇది కలకలే శమహిమము, మదవతిగో ! విన్న వారు, మఱిఁ జేదివిన వా

ర్పదలఁగ వ్రాసిన వా రును, సదమలశుభము క్తులందఁ-జోలుదురెలమిన్.

13

సోమవారము - సోమసిద్ధేశ్వరతీర్థము.

గీ. సోమవారమునాఁడు విశుద్ధమతిని, దుంగభద్రదానసిం గడున్-రంగుమీఱు

సోమసిద్ధేశతీర్థాన-సారిసిం దాన, మాడి, బ్రహ్మయజ్ఞముచిత్ప-యజ్ఞ మొగిని.

గీ. జేరిపి వేదవేత్త, కుటుంబి, సద్గుణుండు, నయివ భక్తునకుం బ్రథ-మన్ని బియ్య

మంబరంబుతో నొసఁగి, ఘా-లాక్షుఁగొల్చి, పిదప నాపాపము సల్పు నెలయు

నంతు. 15

మంగళ వారము - అగ్ని శ్వర తీర్థము.

గీ. కుజదినంబున నెంతయుఁ-గూర్చి మీఱఁ
జేనియు, సగ్ని శతీర్థాస-స్నానసంధ్య
లాచరించి, కందుల ద్రోణ-మన్ని దాన
మిడియు, నటఁ బొల్పు శివుని బూ-జించి, భక్త
భుక్తులను గొల్పి, యశాల, గీ-మునను వచ్చి.

16

గీ. దంపతులభోజనంబులం - దనరఁ గొల్పి
వారియాజ్ఞపై భుజియింపవలయు ; నటులఁ
గ్రమముగాఁ జల్పు నార ల-ఖండమయిన,
స్వర్గలోక సౌఖ్యము గాంతు-సత్య మిదియు.

17

బుధ వారము - భుజంగేశ్వర తీర్థము.

గీ. నరుఁడు బుధవాసరము దివా-కరుఁడు వాడము
టకు మునుపుగా భుజంగేశ్వర మను తీర్థ
మున కరిగి, స్నానమును దాన-ములను బత్తిఁ
బొసరిచియుఁ, దీర్థమహిమంబు - వినియు, నలభు
జంగమేశ్వరుఁ బూజించి, శర్వభక్త
భుక్తులనుగొల్పు, నిష్టార్థ - ములు ఘటిల్లు.

18

గురు వారము - బ్రహ్మనారాయణ తీర్థము.

గీ. దేవగురునిన, మేకాగ్ర-భావ మొలయ, బ్రహ్మనారాయణాఖ్యతీ-ర్థమునందు
దాన మాడి, తీర్థముకతె-రగ వినియు, వచ్చి, బుధుల భుజింపఁజల్పు, నీరు
[లెనఁగు.

మ. వెలయుం దేవనికాయమాన్య మయి వృద్ధిన్ బ్రహ్మనారాయణ
ఫల ; మం దందముఁ జేద మొంద వనికాసంఘాతరహ్యవని

దొలి వాగీశ్వరుఁ డీశలింగమును సన్నుత్యంబుగా నిల్పె, న
ద్వి లలిం బాపలతాలవిత్ర మయి, ముక్తిం గొల్పు భక్తాళికిఁ. 20

ఆ. వె. తాన మిందుఁ జేసి, దానంబులను భక్త, తతికిఁ జేసెడిజన-తతికి నుక్కుత
మతితరంబుగాఁగ-నతుకు, శై వపదవి-కలుగు, నిలనుసంపదలును జేలఁగు. 21

శుక్రవారము - శుక్రేశ్వరతీర్థము.

గీ. శుక్రదినము శుక్రేశ్వర-శుంభదమల
తీర్థమునఁ దాన మాఁడియొఁ, దీర్చి జపము
శివశివాశితపూజలఁ - జేసి, దాన
ము లిడి, తీర్థకథను విని, బు - ధులకు భుక్తు
లాలయఁ జేయ, శుక్రేశ్వరుఁ - డొసఁగు ముక్తి. 22

శనివారము - పాపనాశనతీర్థము.

గీ. మందవారంబునందునఁ - మరలఁ బాప
నాశమున భాగ్యతోడను - స్నానమాఁడి,
ఫలముగోరియం దుండు న-భవునిగొల్చి
యొగ్గుఁడును, బ్రహ్మవేత్తయౌ - నొకని దాన
తృప్తఁజేసి, తీర్థకథ నా-లించి, బుధుల
కన్నవస్త్రదానముల మ-ర్యాదఁ జేల్చి,
యొక్క- నడ్చుత్తునకు ఘృత - ముండుపాత్ర
గుప్తముగ ఫలదక్షిణల్ - గూర్చి యిడిన,
బుత్రపాత్రభాగ్యము గల్గఁ, బొసర నింకను
భక్తులకు బీడలకు వెండి-బంగరముల,
నంబరంబు, నావులఁ, గంబ-లంబు విడిన,
నీ నుతీర్థపు శక్తిమై నెనఁగు ముక్తి. 23

గీ. ఇదియె వారతీర్థవిధాన ; మింతిమిన్న !

అర్కుడు కటక మెనసిన-యపుడు సేయఁ,

బుత్రపౌత్రాది సర్వాధ్య-ములు ఘటించు ,

వ్యాధు లాధులు నెన్నేని-నంతరించు ;

శంభుసాయజ్యమును గల్గ-సత్యమిదియు ;

మఱియు, ని వ్వారతీర్థ-సృషిమ శ్రద్ధ

మీఱి విను వారు, వినిపించు-వారు, వ్రాయు

వారు గాంతురు శివలోక-పదవి నెలమి.

24

క. స్కందపురాణమునందునఁ, బొందెడి శ్రీ శైలఖండ-మున, నపరద్వా

ర్మందేతరకథ, వారా, నందదతీర్థ మహిమకథ-న ల్వగు నిదియున్.

25

మ. అపుడుఁ శంభుఁ డదంభగుంభన సముద్యద్వాగ్నిజ్వంభిక్రియల్

విపులాభీలతరాజవంజవమహి-వేగప్రతీకారిగాఁ

జవలాక్షిమణి, కద్రజాతకును, శ్రీశైలాపరాశాచరి

త్రవటుక్రావణమందుఁ దెల్పె, నల తీర్థశ్రీకతం చిమ్మటన్.

26

కా. ప్రాలేయాచలకన్యకా ! వినఁగదే ? బ్రహ్మేశలింగంబు శ్రీ

శైలశ్రేష్ఠపుఁ బశ్చిమాశ దగు ప్రాంచద్వారమందున్ సము

ద్వేలశ్రీకరమై, త్రిలోచనమునై, తేజోమయంబై, కడున్

గ్రాలున్ మాక్షికరత్నకోటి కనకప్రాకార మన్యంబునన్.

27

అష్టాదశతీర్థములు:—

గీ. అల్ల పడమటిద్వారంబు-నాశ్రయించి

తీర్థరాజంబు లెన్నేని-నర్థిఁ జెలఁగు

నన్ని యఱువడినాలు, గిఁకందుయోగ్య

మయినదష్టాదశసతీర్థ-చయముమిగుల

28

గీ. అలకింపుము, పార్వతీ! యల్లవాని

మహిమ దెల్పెద “ననుడు, ను - మ హరుఁ గాంచి

“సరియె” యని, భక్తిమై బల, శంకరుండు

శాంకరిం గాంచి పలికె” శ్రీశైలమునకు.

29

(1) అంతర్గంగ.

గీ. ఆపరదిద్వారము నలంపు-రాఖ్య నొందె

నా యలంపురికిం దక్షి-ణాశఁ గ్రోను

దవ్వునం ద్రిశోకఖ్యాత-తత్త్వ మెనని,

యొప్పుచేండు నంతర్గంగ-యూరుమహిమను.

30

గీ. అద్ది పాతాళముననుండి-యవనిఁ గాంచే

వచ్చినట్టి దా శ్రీబోగ-వతియ , కాని,

వేఱు కాదు నుమి! యని కా-న్పించి నంత

నే పటాపంచలై విచ్చు-వృజిన విశతి.

31

గీ. పానర నని గన్న వారికి-ముక్తిగల్గు;

నందుఁ దాన మూడిన వారి - యశుము లవఁగు ;

నందు మునుకల నిడి, యట-నలరు బంగ

రంపు రంగు చెలంగు పు-రహరుఁ గొల్చి.

32

గీ. అవులఁ బితృతర్పణోర్వీను-రాచనములఁ

బొనరుచు జనము లై హికా-ముష్టిక నుఖి

ములను గాంతురు; తత్తీర్థ-కలితకథను

వినియు, నటం బొల్చు హరునకు - బేర్పిఁ బూజ

సల్చి, శివభక్తవితతిపూ-జను బొనరుచు

నెడను సంతాన హాని రా, దిఱకు ముక్తి

కరతలామలకం బయి - క్రాలు, నిజము,

తీ తొసఁగు ని దంతర్గంగ-తీర్థమహిమ.

33

(2) పాపనాశనతీర్థము.

ఉ. దానికిఁ దూర్పుచందు నరుదారెడిఁ బాపవినాశనంబు నా
జేను నెలంగు తీర్థము, విశంకటసంకటదాయకాతిఘో
రానలసామ్యపాపహర, మాశ్రితమానసికాంతకాంతికాఁ
న్యూనభయాపహం బగుచు, నొప్పుగ నాయువు శ్రేయ మీయఁగన్. 34

చ. పరమమునీంద్రనేవితము, పాపవినాశనతీర్థరాజ ; ము
బ్బరముగ గొడ్డురాండ్రు, మజీఁ బొబ్బుగ ద్వాదశవర్షవంధ్యులున్
మఱియును, నష్టపుత్రకలు, మారినపుత్రులె కల్లు కాంతలున్
బోరిగను గొల్వి, వారలకుఁ బుత్రకు లొప్పుఁగఁ జేయు నోలిగన్. 35

మ. తిలకల్కంబును మేనఁ బూసికొనియున్, దీప్యన్విసూత్నాంబరం
బులను దాల్చి, శివాఽఽశ్రితాజ్ఞ గొని, యిపు నైమృసిం గొల్చి, గం
గ లలిం దానము లాడినట్లు మునుకల్ గావించి, శ్రీకంఠుఁ గొ
ల్చి, లసన్మాసవభక్తియుక్తి చెలఁగన్ శ్రీనారసింహస్థలిన్. 36

కా. చేరం బోయి, విధిప్రకార, మల లక్ష్మీనాథుని గొల్చియున్,
సారానందమఁ, డాశ్రితావతుఁడు, తుంగాఖ్యాపగోదగ్దికాఽ
గానం, డెంతయు నామ నిష్ఠుఁ డగు న క్కాశాత్ముఁ డందన్మనో
హరీష్టంబునుదీర్చు గాత్రమను నొప్పొ మంత్రముం బల్కియున్. 37

(3) దుర్గామాతృకాసన్నిధులు.

చ. ఆని యిటు జోత సల్పి, జలజాతుని వేడియు, నాల, దుర్గనుం
గనియు, విధిప్రకార మెఁగంగను గొల్చియు, నాల, మాతృకా
చక్రమును జేల్చి, పైనఁ బది చేడ్చుల దానములం బొసల్చి, వా
యనముల నిచ్చి, భక్తులకు హర్షుగ భక్తులఁ బెట్టఁగా వలెన్. 38

మ. ఆగరాబ్బుత్రిక ! యిట్లానర్చునెడ, సత్యం బొ గతిన్ సంతతిన్
నగఁ గాంత్రంతియ కాక, కీర్తియు, సమస్తైశ్వర్యదుర్వత్సముల్

మగముల్ గల్గెడు; నెల్ల పాపములు డుల్లుం బంచబంగాళ మై;
యగు శ్రీపాపవినాశనాఖ్యఘనతీర్థాంచనమహాబిద్ధియున్.

39

(4) ప్రథమబ్రహ్మతీర్థము.

కా. ఓ కాంతామణి! యల్ల పాపహరతీర్థోపాంతమం దొప్పు స
త్రావకట్టం బగు తేజతోడఁ బ్రథమబ్రహ్మస్థలం; బండుబ్ర
హ్మకారం బగు లింగ ముండు; నది ము న్నంభోజగర్భుండు లా
తై కశ్రీకముగాఁ బ్రతిష్ఠ నిడె దేవానీక మగ్నింపఁగన్.

40

ఉ. అక్కడ స్నానదానముల నాచరణం బొనరించి, వేదస
మృక్క-మనీయమానసము హర్వగు భక్తునకేని కేనియున్
మక్కువ దానముల్ సలుపు మానవు లెల్లనఘంబు ఓగియుం
బెక్కువ నెల్ల కోర్కులను వేక్కును గాంచి విముక్తి గాం త్రొగిన్.

41

(5) ఛాయామల్లికాజ్ఞానతీర్థము.

మ. అనఘంబై, తదుదీచియందునను ఛాయాపూర్వ మా మల్లికా
జ్ఞానసత్తీర్థ మెసంగు, నందుఁ దనరున్ బ్రోద్దగద్విచిత్రమృగ
ష్టనవర్ణం బగు లింగ మొం; డెవఁడు తద్భవ్యేళలింగంబు నొ
య్యనఁ బూజించునో, వాఁడు శ్రీగిరిని దై వాఱంగ నా లింగ మొ
య్యన సేవించుఘంబు నొందు; నట ఛాయామల్లికాపూర్వ కా
జ్ఞానతీర్థంబునఁ దాన మాడి యను, నచ్చోఁ బొల్పు శ్రీమల్లికా
జ్ఞాను బూజించిన, నెల్లపాపములు డుల్లుం బంచబంగాళమై

42

కా. “సాలగ్రామము, నేయి, ముత్యములు” నా జొనొందు దానంబు లా
మే లా చోటనుజేయు వారు కడు నెమ్మిక్ బ్రాత్రసాభాగ్యము
ద్వైలక్ష్మికఁ గాంతు; రింకఁ దుని ముక్తిం గాంతు; నిక్కంబుగా;
నాలాపాతిగ మీనుతీర్థమణి మాహాత్మ్యంబు చింతింపఁగన్.

43

(6) వేదాసంగమేశ్వరతీర్థము.

మ. తదుదీచీదిశయందు నందముగ వేదాతుంగభద్రామహా
నదు లాండొంటిని జేరువోఁ దనరు లింగం బొండు, శ్రీసంగమా
ఖ్యుదురుద్యద్వజినాంతకంబు, ఐరదం, బత్సంతతేజోయుతం ;
బుదితం బౌ మతి నందు మున్న లిడియున్, బ్రోద్యన్మహాభక్తిమైఁ
బిదవన్ సంగమశంకరుం గొలిచి, పృథ్వీదేవతాదాసముల్
పాదలం జేసినవోఁ గృతాఘములు దింపుం జెంది, నైలింప భ
వ్యదశాలాభము లంది, ముక్తిసతితో నైక్యంబుగాంచేం దగున్. 44

శా. ఈ విధిఁ గాంత లా శివుని నింకను నందు నెసంగు శాంకరిన్
భావ మెల్లర్చ బూజలను బర్పఁగఁ దన్ము, నుమంగలీత్యముం
జీవము లుండు దాఁకఁ గని, చెల్లుగఁ బుత్తు లెసంగి, సంపదల్
వావిఁ గాఁ దలిచ్చెద, రవారితమోక్షపదాంతియొగృతన్. 45

(7) గణికాసిద్ధేశ్వరతీర్థము.

శా. వేదాసంగమతీర్థసన్మహిమ దేవీ ! వింటి ; వింకం, దదీ
యోదీచిం బది విండ్లదప్పునను నెంతో భక్తిమై నప్పుర
స్త్రీదీప్యత్కృతిమై నెలర్చుగణికాసిద్ధేశ్వరక్షేత్ర మీ
లోకస్తామసుభాకరం బగుచుఁ బొల్పున్ సన్మహత్వంబుతోన్. 46

మ. తగ గంధర్వసతీవతంఁము లటన్ దానంబు లాడంగ నొ
ప్పుఁ గడిచుం గర ; మందు నుండెడి శివున్ బూజించి, యిం కందు యా
లగు లోకాంబికయా మహరికిని ఐస్త్రాంక్రియాదికృపా
ఁక గడిందిం బొనరించి, యోగ్యుల కొగిన్ సత్కారముల్ సల్పినన్,
దగు న వ్యారల కెల్ల సౌఖ్యము, లిడన్, నైవావనీవాసమున్. 47

మ. గణికాసిద్ధిసతీర్థసన్మహిమనక్కాఁజింతు ; నాలింపు ; మం
దణామూత్రంబు దొసం గెసంగని జలంబు దొయ్య నానాప్పతో

మణు లేంతేనియుఁ దానమాడి, ఫలసమృద్ధ్యాసనాపుష్పముల్
 మణిభర్తృదుల నం దెనఁగు నుడురాజ్యాదృష్టజటామండలున్
 ఫణిమాలాయుతు, సాంబశంకరు ననుస్కారార్పణంగొల్పి, ప
 న్మణిమంజీరఝళంఝళాఝరవముమై నాట్యంబులం జేల్చి, ని
 ర్గుణుఁ డాదేవునకున్ ముదం బిడఁగఁ, దద్దోరాట్టరంగాదృతిన్
 మణి యౌ తీర్థములందు నిద్ది ; సురవామాత్మలోతదీశాను కా
 రుణికత్వంబున మేల్వరఁబు గొని, యార్తుల్ వో మనంగాఁ దగెన్. 46

శ్రీ. ఆగజరో ! యేరు తగ శాంతు-లై, జితేంద్రి
 యు లయు, యీ తీర్థమందున - నోలి నేడు
 రాత్రు లుపవాసముం జాగ-రములు సలిపి
 భక్తిఁ బంచామృతాదులన్ - భవునకుం ది
 పముల రాత్రులం బూజలఁ - బరఁగఁ జేతు,
 రల్ల వారికి నిద్రి చె-న్నారఁ; గాన
 నలరెడి గణికాసిద్ధేశ - మనఁగ దీర్థ
 రాజ మియ్యది , విసు ; ముడు-రాజవదన !! 49

క. స్నానము, దానము, శివసన్మానము, జపముం, దపోవి-ధానము, నట న
 త్యానందదమ్ములున్, మోక్షోనల్పఫలప్రదములు ; సంభోజముభి !! 50

ఉ. స్కందపురాణమందు, శివశైలపు ఖండమునందుఁ “బడ్రుటం
 బొందెడి ప్రోవ గొప్ప”యని పొల్పెడిభాగమునందుఁదీర్థస
 ద్భృందమహత్తీర్థవర్ణనఁ బొరిం దగు నాటవ కక్షి యిద్ది, లై
 నందినమానవాత్మవృణిప్రకరప్రమదాపహం బగున్. 51

(8) మోక్షేశ్వరతీర్థము.

మ. గణికాసిద్ధతలో త్తరఁపుఁ బదియౌ కాండంబు లౌ దవ్యసం
 గణనీయప్రభ మై, సుతీర్థనికరాగ్రణ్యంబు నై, దేవతా

ప్రవీణతంబై, యవవర్గదాయకనుతీర్థం బొప్ప మోక్షేత్వర
ప్రణాతిం బొంది, సమస్తపాపవనదావజ్ఞాలికాకారతక్.

52

మ. అటఁ దానం బొనరించి, శుద్ధి గని, చంద్రదాలంకృతుం గొల్చి, యు
త్కృత తీర్థమహత్త్వమున్ వినినచో, గాఢాఘజాలంబులున్
మటునూయంబగు ; ముక్తికామినియు “రహస్య” యంచు బల్షేత్రిక బి
ల్బుటనుం బూనుఁ, ద్రిలోకియం దిది కడున్ సొంపారు నిక్కంబుగన్.

53

(9) భుజంగతీగము.

మ. తదుపీచీచిశ నాదిశేషనియతస్థానం, బహిష్కేత్ర, మిం
పెదకుం గూర్చు నెఁంగు, నందును భుజంగేశానలింగంబు, స
ర్వదివౌకస్తతిమూల మై, సదవగర్తశీకరులై, శుభ
ప్రజమై, వజ్రమయంబు మై, ఎరద మై, వ్యాఖోరుమాలావిరా
జదనూనప్రభ మై చెలంగు రహి మించేం దుంగభద్రదాతటిన్.

54

గీ. ఈ భుజంగేశ్వరు నొగి నే-వించి, యీను
తీర్థమునఁ దగు తానత-తిని నొపంగి
భక్తులను గొల్చి, నిప్తలాభమును, బుత్ర
పాత్రలాభమున్, ముక్తిలాభమును బరఁగు.

55

గీ. అట్టి దాత లాశ్చత్యైశే-తావర్గ,
పదము గాంతురు శేషాహి - భవ్యకృతిని,
బరఁగు శ్రీభుజంగేశ్వర-పదము మహిమ,
దీని వినిచితి ; నింక, నే-దేని విందొ ?
తెలుపు “మని పొగ్గుతిని మహా - దేవుఁ డడిగె.”

56

ఉ. అందలకన్ నగేంద్రతనయామణి శంకరుతో ననున్ — “బ్రభూ !
పొందుగ నింకనొక్కడయి పొల్చెడి తీర్థపు సమృహత్త్వముం
గ్రఁదుగఁ దెల్పుమా ! “యనుడుఁ గాలగళుండు వచించె నవ్వు, డో
నుఁదరి ! ఛేల సొం పయిన చోటును దెల్పెద, నాల కింపుమా !!”

57

(10) బ్రహ్మనారాయణక్షేత్రము.

(11) మణికరి కాతీరము.

(12) ప్రయాగతీర్థము.

గీ. బ్రహ్మనారాయణశ్చేత్ర-వరముఁ గూర్చి
మఱియు మణికర్ణికను గూర్చి, మగువమిన్న !
మున్న తెల్పితి, నెంతయు మిన్న లంచు
ఇంకఁ బ్రయాగతీర్థము నాల-కింపు , మగజ !!

చ. ఆట సరిశంఖపంకజగదాఽఽఘృతయందును, వైజయంతివో
త్సటమణీయుక్తిరీట కనకాంబరయుక్తగళ స్థలీహిడః
కటియతుఁడు, డానమద్భరదగఃప్రా శుభాభయదుండు మొల్పు స
త్సటుతఁడు బ్రయాగమాధవుఁడు దారతగాఢనిదాఢు మఁగఁగన్.

ఉ. అల్ల ప్రయాగలో జలక మాడి, రమాధవుఁ గొల్చి, సావపుం
దల్లడ మీఁగ, నాలఁ, బిత్తకప్పగాముం బొనరించి, ప్రస్థనా
త్రోల్లిసితప్రయాగ మయి యొప్పెదనెద్దలు, గోవు, నొక్కఁడ
క్షుల్లిసితాత్ముఁ గొల్చి యిడ, నొందును వారికి మోక్షుఁడందల్.

కా. ముట్టోకంబులలోఁ బ్రయాగము యశశ్రుప్రోల్లాసము జెందు, భా
స్వప్తీలాప్తఁ జెలంగుఁ దుంగ యిట, నా సద్వాసీనికొ మున్దియున్
బెల్లావై భవ మొప్పు శ్రీహరిని నేవింపంగ నా వారికిం
డులుం బాపవరంపరల్ నుజజన్మోటుల్ 'మేలు మే'లం చేసన్.

(13) దేవద్రోణీతీర్థము.

శా. దేవద్రోణిని గూర్చి వింటి మను, పో దేవీ! తదీయోత్తరా
 శావిశ్రాంతిని నగ్నినాథ మనఁగా సల్లింగ మొప్పందుఁ ; ద
 ద్భావంగమృత నాలకించితివి ; పుండ్రప్రోక్ష శ్రీశైల స
 ద్భావేంద్రేతరదిక్కుధం బొలుపు నొండఁ స ప్రమం బిదియా.

(14) శుక్లేశ్వరక్షేత్రము

గీ. వింటి శుక్లేశ్వరక్షేత్ర-విరతమహిమ ; మెట్టితీర్థంబు లద్దాని - కేటి సాటి ?
యజ్ఞఫలముల మించెను-నట్టి ఫలము, నిచ్చు గాశికాపురితోడ-నెనయు నట్టి.

(15) నాగభోగేశ్వరతీర్థము.

గీ. దాని శుక్తరంబుదను - దనకుచుండు, నాగభోగేశ్వర మని నుశ్రీ గణించు
తీర్థరాజ మాశ్రతుల కి-ప్రార్థములను, గరతలామలకము సల్పు - గలది గరము.

శా. అం దందంగునఁ నొందు నీల మయి, రవ్యంబై, ప్రకాంతంబునై,
చందచ్చందనశీతలం బయి, జలేజాతాచూడామణీ
చంద్రప్రభ, ఘోషద్రభూమణ సమంచల్లింగ, ముల్లోలపా
పాంగత్యాపహనూర్బభింబతుల నోహరిత్వవిస్తామై.

65

మ. అట స్నానం బొనరించి, నాగవలయున్ హ ర్యోపు నర్పించియున్,
నిటలాక్షాశ్రితపాళి మేలుపాదలన్ నేవించినన్, సంతతో
త్కటంపన్నతయున్, బ్రజావితతియున్ దై నాటి, యంతంబునం
ఁటు నొపేర్చిని ముక్తికాంతయు వరింపం బొల్పు నిక్కంబుగన్.

66

న. మెటియం బ్రథమ గోధుమలను నెనగలకు వస్త్రంబుతోడ నజ్ఞునకు
నచ్చెల్లి నొసంగుట శివానుగ్రహఫలంగును బెంపొందించును, సంతానం
బును, సర్వార్థంగులను సమకూర్పు, నీ మేలి చోటి కత నదివినను వినినను
గొనంగులం దొలంగించును, బుత్తిముత్తులం గూర్పు, నిశ్శబ్ది నాగభోగేశ్వర
తీర్థ మాహాత్మ్యంపుఁ గత వినిపించినాఁడు.

67

(16) సోమసిద్ధేశ్వరతీర్థము.

గీ. సోమసిద్ధేశ్వర వి-స్ఫురితమహిమఁ
దెల్పినాడ ; నింత ! యయ్య-ది రహి మించు
నాగభోగేశమున కుదీ-చిగతిగను
సకల పాపహరణము, కామ్య-చయకరము.

68

(17) ప్రవాళలింగము.

చ. నలుపుగ దానికు త్తరమునందు న నాదవతీ తటంబునన్
బొలుచుఁ బ్రవాళలింగము, సమున్నతభక్తి యజించు వారికిం
జెలఁగెడు కామితంబులను జేర్చియు, ముక్తిసతీమణీకరం
బెలమిని గూర్చు సంగమమహేశ్వరనామక మై తలిరుచున్. 89

(18) నాదావతీ తుంగభద్రా సంగమక్షేత్రము.

శా. ఆ నాదావతీ తుంగభద్రయును సాంగత్యంబును గాంచునో
స్నానంబుం బొసరించి, సంగమశేవుక్ సంపూజనం జేల్పినన్
నానాపాపవిమోచనంబును, సమంచత్కామితావాప్తియున్
మానొందం దగు, ముక్తికామినియు సన్మానించు నవ్వారలన్. 70

చ. పరమరహస్య మిద్ది యశుఁ ; బార్వతిరో ! వినిపించినాడ ; నీ
పరమశివస్థలంబునను భక్తులకుం ధూళీప్రదానముం,
గరవున బీడవారలకు నల్పుగ నన్ను పు దానముం, బొరిం
జేరపిన, నెల్లపాపములు జేర్రున జారును మాడి వీడియున్. 71

మ. ఇది యాలించిన బున్నె మబ్బు ; నిటపై, నీ రీతి నింతి ! వినం
గదె ? నాదావతీ తుంగభద్ర యటు సాంగత్యం బగున్ చోటి కీ
శదిశక్ బొల్పు శుభస్థితిం గలకలేశఖ్యాతతీర్థం, బటన్
బొడలున్ లింగము శుభ్ర, ముభగ, మొగిం బ్రోద్దవృత్తహాజ్వాలికా
స్పదతేజోయత, మిప్తకామ్యఫలదంబున్, ధూతపాపాశ్రమున్. 72

శా. స్పృందంబందున, శ్రీగిరీంద్రమహిమం జేసొంద నౌ నారణా
శం దైవాలు కవాటపుం బెరిమనెంచేం బొల్పు రీతిన్, రహిం
బొం దౌ నప్రమథాగ మిద్ది ; మఱి నిందుం జేసి యప్తదశా
స్పందోదారసుతీర్థరాజముల సవ్యత్వంబు తెల్పంబడెన్. 73

ఆశ్వాసాంతపద్యములు.

మ. ఇది బ్రహ్మేశ్వరపురాణ నామకముగా, నే వేంకటాఖ్యుండఁ జే
ల్చుదగున్ సత్కృతీయందు, మూడవది యాశ్వాసంబు; నాతల్లిదండ

డి దివంబుడున దీని కారణమున నిత్యంబు బైవాఁగా,
చదయుం డౌ హరుఁ డొప్పు, వ్రాసితి రసజ్ఞశ్రీకృపాలభిక్షై.

74

మ. పరమేశానమనైకమానసులు ! దీప్యల్లైకికామషిక్రక
న్మరణానూనను ధగ్మకర్మరులు ! మణ్ణోకంబు మీ రొంద, నా
చరితంబెంతయు ధన్యతంబొరయఁగా, స్వాతంబునం దెంచి, యి
తైఱఁ గేపార రచించినాడెఁ గృతి మాతృశ్రీ పితృశ్రీయుతుల్.

75

శా. “ఆయువ్యంబు కరంబు నల్పము కలిక్, బ్రాంపద్దతిం జనన్తముం
గేయం బై పొలాపొండఁ జేయటకు భక్తిం బార్వతీశాచనం
జేయంగాఁ దగు” నంచు మీ గుఱుతు నధిక్ సద్రసాలంక్రియా
శ్రీయక్తిక్ రచియించినాడె నిది ; మాతృశ్రీ పితృశ్రీయుతుల్.

76

గ ద్య ము.

ఇది శ్రీ భుంగభద్రదానదీతీర విరాజమాన కందనవోల్ని గరమందిరుండును, శ్రీమ
దేవంకటేశ్వర కరుణాకటాక్షపీఠానందిత హృదయారవిం దార్వ
వై శ్శరత్తు దోమాన్వయపయఃపారావార రాకానుభాకరి గోవిందార్వ
తత్సహధర్మచారిణీ కోటాంబికామణీ నందనాగ్రజుండును, శ్రీరామ
చంద్రపాదారవింద మరంద పాసేందిందిరాయమాన మానసుం
డును, సరస కవితారచనాభిప్రాయుండును, సకలనుగ్ధజన విధే
యండును, నానాదేశబుధానీకప్రదత్త శ్రీమదాంధ్ర
విద్యావాచస్పతి, సాహిత్య సరస్వతీ, విద్యా
వివోది, కవిభూషణాది బిరుదాద్యతుం
డును నగు వేంకటస్వామి గుప్తచే
రచింపఁబడిన శ్రీమద్రృపేట
శ్వర పురాణంబునందుఁ
దృతీయాశ్వాసంబు.

శ్రీరామచంద్రాయనమః.

శ్రీజోగుళాంబాబ్రహ్మేశ్వరాభ్యాన్నమః

శ్రీబ్రహ్మేశ్వరపురాణము.

చతుర్థాశ్వాసము

క. శ్రీమద్వేంకటగిరిపతి - కోమలతరపదజలరుడ-కుంఠితభక్తి
ప్రామాణ్యహృదయులారా ! నామాతరపితరులార ! నయమతులారా !! 1

వ. దయతోడ వినుం, డవుల సర్వులొకవశంకరుండును బాలితకింకరుండును
నయన శంకరుండు శాంకరిం గాంచి, యీ ఘక్కిని వక్కాణించె, నట్లు
వైమిశాటవిని శౌనకాదులకు సూతపౌరాణికవతంసంబు దెల్పె. 2

మ. అగజా ! దేవి ! వినంగదే? నిజగుణం బాలించు మాత్రానఁబా
వగణం బాఁపెడు శ్రీనగాఢరదిశాద్వారం, బలంపూర్వచూ
ఖ్యగురుక్షేత్రము సన్మహత్త్వమును జేయ్యం దెల్పెదన్. — దాని దా!
మగమప్రక్రియ లెల్ల సూరులకు నిచ్చున్ మెచ్చు నచ్చేంబుగన్. 3

శ్రీమద్బ్రహ్మేశ్వర లింగము.

మ. ఆట బ్రహ్మేశ్వరలింగ మొప్పెడి, నజాం డాలింగము న్నిల్పె, ను
త్కటమా భక్తిని “శంభు! శంకరుడ! శ్రీకంఠా! మహాదేవ ! స
త్పటలారాధిత! సర్వగా! శివ ! మరాధ్యతా ! సతుల్ నీకంటన్
వటుభావం బగు మంత్రముం జేడివి, సంప్రాధ్ధింపఁగా నొప్పుగన్. 4

న. అప్రార్థనామంత్రం బెట్లనిన, 5

శ్లో. హర! శంభో! మహాదేవ! విశ్వేశాఽమరనల్లభ!

శివ! శంకర! సర్వాఽఽత్మక! నీలకంఠ! సమాఽస్తుతే! !

6

నవబ్రహ్మలింగములు.

చ. అటులఁ జతుర్ముఖాజనిచితాభవలింగసమర్పనంబు ను

త్కటమతిఁ జేయఁ బోలు; నవకంజభవుల్ తగ నిల్పినట్టి వా

నటలతటాక్షు లింగములు నిన్తులవై భవ మొప్పి యొప్పు, ని

చ్చేట భవబంధమోచనవిశంకటశక్తియుతంబు లైకడుక.

7

శా. (1) బాలబ్రహ్మశివుండు, (2) నర్మ-ఁడు, (3) గుహారబ్రహ్మముల్, తారకా
ఖ్యాలీలండును, (5) విశ్వనాథుండును, (6) బద్ధాఖ్యాతుండు, (7) గారుడ
క్షేపాహరుడు, (8) స్వర్గనాయకుఁ, డింక (9) వీరుండనంగా నవ
ప్రసాదాభవప్రతిష్ఠితము లర్థిక్ లింగముల్ వైవముల్.

8

జోగుశాంబిక.

మ. పారి బ్రహ్మేశుండ విశ్వనాయకుఁ, జలంపూ రల్ల వారాణీ

పురి, యా బాగీరథి తుంగభద్ర యిది, సంపూర్ణంబుగా నిక్క; మీ

తెలుఁ గి ట్లాపైడి; నింక న య్యెడను సద్విఖ్యాతచారిత్రమే

దైర నొప్పారెడి జోగులాంబ నతి భక్తిం జేరి, భక్తావళుల్.

9

శ్లో. లక్ష్మీస్వరూపేఽఖిలపుణ్యదాత్రీ! పుత్రప్రదాత్రీ! తపదృష్టిమాత్రాత్
కరాళవస్త్రే! కరుణాలవాలే! భజామిత్వాం జోగుశాంబుధేయాం

10

పయినిశ్లోకమునకుండెల్లు.

గీ. “స్రీస్వరూపసమస్తమకృతప్రదాత్రీ! దృష్టిమాత్రఁ బుత్రులఁజెలంగించు తల్లి!
లో! కరాళముఖీ! కరుణాకరమతి! సారిది నిన్ను భజింతును; జోగుశాంబు!!”

గీ. అనెడి భావముగల మంత్ర-మమగడజేదివి, జోగులాంబను బ్రార్థించి-శుద్ధమతిని,
జెంది, యా మెక్కిపను జెంగు-శిష్టులకును, సకలవాంఛితంగాలు దీటు-సత్వరముగ.

వీరభద్రుడు.

వ. పిమ్మట శ్రీవీరభద్రుని సన్నిధానంబును జేరి, 13

శ్లో. హేవీరభద్ర! హరపుత్ర! సుదీర్ఘమూర్తే
దక్షప్రజేశకృతయజ్ఞవినాశకారిణ!
శంభోజ్జటోద్భవ! మహాహవకోపమూర్తే!
కందర్పనుందరపపుర్వననాదికారిణ! 14

వయిశ్లోకమునకుఁ దెనుఁగుపద్యము.

మ. “శితికంఠోరుకనజ్జటాభవ! మహాశ్రీకాత్మ! దక్షప్రజా
పతిదీప్యద్వనయజ్ఞనాశక! రిపుప్రాంచన్మహాదైర్యప
ర్వతసంపాటనభీకరాహవరసారాష్ట్రకారార్భటే
యత! దేవా! సుకుమారమారహరణోద్యోగప్రచండాకృతి
పుత్ర! నిస్సంచెద; భక్తవందిత! యదంశూ! వీరభద్రప్రభూ!!” 15

వ. అచెడి భావంబు గల మంత్రంబుఁ జేదివి, యతని నేవించి, జపేశ్వరుని
గొల్చి, విఘ్నేశ్వరునకు సమస్కారంబు గావించి, శివాలయంబు వెల్వడి
త్రిమూర్తులకు జోత లిడి, యచేటనె వేంచేసియున్న నూర్వనారాయణ
స్వామికిఁ బూజానమస్కారంబు లొనరింపవలయు, ఇ దెల్లఁ జేయుట
మోక్షప్రదంబు; 16

ఉ. పున్నెము, మోక్షముకొ, శుభముఁ బొందఁగఁ జేయఁగఁ బొల్పు భాస్కర
ప్రోన్నతతీర్థరాజమయి పా ల్పెసలారు నలంపురంబునం
దున్నసమస్త దైవతమహోన్నతరూపములం భజించి, భ
క్తి న్నశినాంబకారి దగు దేవశమందున నుండి వచ్చియుం. 17

ఇతరదైవతములు

ఉ. అక్షయరీతి బైట సరుదారెడు దైవశకోటి మేటి, కా
మాక్షి, సమస్తలోకచయహారి మహామహిమాభిరామ, న

త్యక్తుయభక్తి మొక్కియును, నవ్వలఁ జండిక మున్నుగా నటన్
విత్తుతి లేని రీతిఁ దగు వేల్పులఁ గొల్పఁ దగున్ యథామతిన్.

18

శ్రీలక్ష్మీనారసింహులు.

ఉ. ఆపల నారసింహుని నదంతిక మందియు, నాదిమ
ధ్వావరణాతిదూరుని, దరారికరాంబుజు, నబ్జవాసినీ
భావజలేజభాస్కరుని, బద్బదభాతుని, నల్ల దేవతా
దేవుని, దీనబాంధవు నుతించియు, నందున వెల్లు మాధవీ
దేవికి, నాదిశక్తికి నతిం బొనరించియు. నౌల, నిందిరా
దేవి చెలంగుదండ కరుదెంచి నమస్కరణంబుఁ జేల్చియున్.

19

శ్లో. నాక్మాయే! త్వంహారేశపత్ని, సర్వసంపత్ప్రదాయకే !

20

ప. ఆను మంత్రంబుతో న మ హాలక్ష్మీదేవిని నుతించి, యామెకు సంతృప్తిని
గల్గించి, మాధవీశక్తిం జేరి, నలువది రోజులూ, యందునగంబో, యుప
వాసం బుండి, దేవిని బూజించి, పుత్రసంతానలభిక్తై ప్రార్థించినవో, నా
దేవేరుల యనుగ్రహంబునం జేసి తప్పక పుత్రసంతతి గల్గుఁ ; దత్తమయంబు
నందు జ్ఞాను లయిన భగవద్భక్తులకు శ్రద్ధ సులకు, భోజనమజ్జన స్రవ్యందన తాం
బూల జాంబూనదాంబరా భరణాదిమర్వాదలం బొనరించి, వీల్కొలందిం
దిక్షిణ లోసంగవలయు, వారి యాశీర్వచనంబు నీప్సితార్థసిద్ధికిఁ దోడ్పడఁ
గలదు.

21

శా. ఈ రీతిం దగ నైమికాటవిని మానీంద్రుండు నూతుండు చె

న్నారం బల్కె నమందనుందరమందాకారతం ; దుంగభ

ద్రారాజత్తటవారుణ స్థలనుత్థి బ్రహ్మశంభుక్రమ

స్సాస్త్రిగిరి పశ్చిమాల్లఘుతరద్వారప్రభావంబునం,

దో రాజాననరో ! మ తొక్కవిషయం బొప్పార నాలింపుమా !!

22

అ. వె. మిగుల నుత్తమంబు - మేటి రహస్యంబు,

తీర్థమహిమ మిద్ది - తెలిసినట్టి

జంతు పెద్దియేని - జరయు మృత్యు లేక

యెడలగు, మోక్ష పదము - నెనయు ; నిజము.

23

అ. వె. ఒరుల కేరికేని-నొప్పు జెప్పుగరాని, యీ రహస్యము విని-పించుచుంటి

భార్య పయిన నీకుఁ ; బరమ సాధ్విమణి ! కాన, దీని శ్రద్ధ-గల్గివినుము.

తుంగభద్రా మాహాత్మ్యము.

శా. శుక్లద్వాదశి, నూజామాస మెవఁడుకొ జొప్పొంది, సంసారదు

ర్వైక్ల బ్యాంతక మిల్లి కాజునకుభృదాడ్వారుణాశక్ మహ

త్యాగిన్మప్రభ, దుంగభద్రను గడుం బాటిం జలంబాడుఁ, బా

వశ్శేకంబులు వానిఁ దత్పితరులకొ బాయుకొ, నుకంబబ్బెడికొ.

25

సీ. అలఁబిల్లిలును లే కల్లాఁడు వారును, నగ్ని సంస్కృతి హీనులయిన వారు

శ్రాద్ధకర్మములేక రహిఁ జెడ్డ వారలుకొ, బిందొదకాల్ లేక యుండు వారు

అగ్నిలోపలఁ బడి, యనువు లీఁగిన వారు, భృగుపాతమునఁ జేసి నగిన వారు

నీటిలోపలఁ బడి నీల్గిన వారును, మృగతతిచేత నీలిగిన వారు

గీ. విష, పశు, కిరాత, చండాల-వితతిచేతి

మృతిని గాగచిన వారలు ప్రేతరూప

మాని, యంతరిక్షమునం-మాఁగుచేర్చు

బహులకష్టముతోడఁ ; బర్వతకుమారి !

26

మ. అటులం బొల్పెడి పాపివారల కులంబం దొప్పనేఁడేని, ను

త్కటపుణ్యప్రభ తుంగభద్రను రహిఁదానఁబూ లాఁడుంగ, ని

ష్టుపుణ్యంబునఁ ద, త్తదీయయువతీ, వంశస్థులుకొ, వారివా

రటునుండిం గను వారు దేవపదలాభానూనసౌఖ్యంబుకొ.

27

- గీ. తుంగభద్రాతటంబునం-దునను భక్తి
తో గయాశ్రాద్ధములు చేయఁ-దొడరు వాఁడు
తనరఁ బిల్చిదేవతలఁ గూడి-వనజవైరి
ధారిలోకంబునందు నం-దంబుఁ జెందు 28
- సీ. తుంగభద్రాతీరరంగంబునందు రం - గారు శ్రీకుఠరాపరావకాశ
విలసితద్వానాన వెలయు గోపీజన-ప్రియుని శ్రీకృష్ణ సేవించియును, దు
లాపూరుషాశ్వుసత్కృ-మయుక్తి శక్త్యను - సారదానంబును జేల్పునట్టి
సంకల్ప మెదయందుఁ జేల్పుఁగా వలయును; ముక్తిస్థలికా, గయాభూమియందు
- గీ గంగ యమునయుఁ గలియువోఁ, గడఁగి ధర్మ
పు టెడ యగు కరుణైత్రానఁ, బొరిని దండ
కాటవిని, నై మిశవనభౌ-గంబునందు,
బదరికాస్థలంబున, హిమ-వన్న గమున. 29
- గీ. ఇంక మేదినిఁ గల్గు నె-న్నేనిఁ జోట్ల
దావధర్మంబులను జేయఁ-గా నెసఁగు మ
హాఫలము తుంగభద్రాస-దాపగాజ
లంబునం జేసినం గల్గు-డంబుగాఁగ. 30
- గీ. నూర్వృండు కటకరాశిని-జొచ్చినపుడు
శ్రీనగాపరాశ్రాద్ధలిం-జెలఁగు తుంగ
భద్ర నీ రుట్టిసంతసే-వరఁగఁ బ్రతిది
నమును గంగ నొ క్కే-డుకా-లమగు వఱకు
మునుక లిడిన పుణ్యం బది-పొందు; నిజము. 31
- క. గంగాయమునాసంగమ, రంగస్నానంబు వత్స-రము సల్పు ఫలం,
బుం గల్గుఁ దుంగభద్రా, మంగళనదిని రవిసంక్ర-మపు తొక మున్నక. 32
- ప. మఱియును, శూర్పాకారము, నివృత్తియును, గంగాపాతాళసంజ్ఞకభాస్కర

తేత్రము (శ్రీశైలము)ను లోకంబునందు నసమానతీర్థరాజంబు; లీ యలంపురి
యును భాస్కరతేత్రంబు; దీని పడమటిచెనను బద్మాకరంబు గలదు; 33

మ. పడతీ! యే నరుఁ, డర్ధరాత్రమున దీప్యతీర్థమం దిందు నె
క్కుడు భక్తిం జలకంబు లాడి, శుచి యై, గోమొంద సంధ్యాదికం
బడరం జేల్చి, శరీరమంతటను భస్మాలేపనం బూని, యొ
క్కడుగా నూరికిని బ్రదక్షిణమునుం గావించునో, వాని కా
మృడలోకంబున వాసమొప్పు, ఘననూరిప్రస్తుతప్రక్రియన్. 34

కా. స్పందశ్రీకపురాణమందు, నిది శ్రీశైలాపరాశాకథా
బృందప్రహ్లాదివాభివర్ణనము నాఁ బెంపొందె భాగంబు తా
నందంబై నవమంబుగాఁ, దొలి నుమానారీమణింగూర్చి, య
ద్ధేందూదారకిరీటయక్షుఁ డను న; ట్లిం కల్ల నూతుండు న
స్పందప్రక్రియ శౌనకాదులకు రేపం దెల్పుచేదంబునన్. 35

తీర్థమాహాత్మ్యము.

కా. ఈ తీర్థంబుల, వారతీర్థచయమం దేడింట నేస్త్రీలు సం
జాతప్రీతిని వారవారమును స్నానంబుల్ పొన, ర్తల్ల వార్
జాతిన్ వంద్యులె యయ్యు, సంత గలుగున్; బ్రాంచద్వరిద్రత్వంపుం
భాతిం బొల్చెదరేని, సంపదలతోఁ బర్వంగ నా హర్షుగన్. 36

నీ. నలుకొలంబులవారు నలువుగా నీతీర్థ-ముల మున్న లిడఁ, బాపములు నశించు;
పలుకలుడ్డ తెఱంగు పరఁగంగ, వారతీర్థస్నానములఁ జేయఁ దనర వలయు;
ఆతీర్థములయందు నేతీర్థమునఁ గాని, స్నాన మాడంగ మనంబునందు
సంకల్పమూనంగఁ జేనినంతమాత్రనే, రాజత్వసంసిద్ధి యోజు గల్గు ;

గీ. ఎల్ల తీర్థములను మున్న-లిడెడు వారు;
ప్రహ్లాదాత్యాద్యుఁడుమలేని-బాసి, యిహము

నందు రాజ్యంబును, బరంబు-నందు ముక్తి
గాంతు రెంతయు మోదంబు-గడలుకొనగ.

37

ఉ. శాంతియు, దాంతియుం, ధృతియు, సత్య మిడక, శుచి, లోనుగాఁగ న
త్యంతలనద్దుణంబులు గలట్టి మహామహుఁడైన బ్రాహ్మణుఁ
సంతసమొప్పు గొల్చియును, జయ్యన మేల్కొనిలంపు టావు న
త్యంతముఁ బేర్చి విచ్చునెడ, నయ్యది కోటి మడుంగు లా ప్పిడుక.

38

గీ. బ్రాహ్మణుం జేంపిన పరమ-పాపి యయినఁ,
బడఁతి జేదిపిన యత్యంత-పాపుఁ డయినఁ,
దల్లిఁ దండ్రిఁ దునిచిన పా-తకియు, నీను
తీర్థముల మున్న లిడిన, ము-క్తిని గడించు.

39

గీ. వారి కిహముక సర్వసం-పదలు గలుగుఁ,
జరమునందును మోక్షంబు-పరిధవిల్లుఁ,
బుత్రపౌత్రాభివృద్ధియుం, బొరిని జెలఁగు
నెప్ప రీ తీర్థవరము నే, వింతు రెలమి.

40

సీ. వే యేల? కాంతను, విప్రుని, దల్లిని, దండ్రిఁ జేదిపిన పాతకుఁడై యయినఁ,
బరసతితోఁగాని, వైదిక సతితోఁడఁ-గాని రమించిన కలుషి యయినఁ,
బరమసేవవ్యాధిబాధల నెంతయు, దుర్వ్యభ లందెడు దోషియయినఁ,
ప్రేతభూతపిశాచబేతాశదుర్గ్రహ-వితతిబాధితుఁ డగు వెకలి యయినఁ,

గీ. ఈ నుతీర్థంబులందు-నెసక మెసఁగు
భక్తిమై ముగ్ధు మాత్రస-పరమయోగ్యుఁ
డింద్రియవిజేత యయి, ముక్తి-నెనయఁ గాంచు:
నిందు సందియమే యుండె; డిందువదన "

41

దుర్గాదేవి.

గీ. భూతబాధ గల్గిన వారు-పారి నలువది,
శోజులు జితేంద్రియు లయి, పొ-ల్పుగ నిల శయ

నింపుచు, హవిష్యభోక్త లై, యెలమిదీర్ఘ,

ముల మునుగుచు దుర్గచు గొల్వఁ-బొనర నిలయు.

42

ఉ. ఈ ఘనతీర్థరాజముల నెంతయుఁ బోలియు, సర్వదేవతా

జ్ఞానుకుఁ బ్రాత్ర మైనవి, యిలాతలమందున నెందునేని లే,

వో ఘనవేణిరో! యిడను నుండవు, తొల్లిని లేవు, వీని పు

ణ్యోఘముతోడ సాటియగు నొప్పున వీని నుపుణ్యరీతియే.

43

మ. ప్రతితీర్థమున, రేయి రెండు తరు లాప్పకొ స్నానముం జేసి, భ

క్తతతిం దానములిచ్చి కొల్పియును సంభావించు న వ్హారికే

శితికంఠాంతికలాభముకొ, మఱియుఁ దచ్చీకంఠసన్మానముం

గుతుకం బొప్పు ఘటిల్లు సర్వదివిషతోక్తిప్రణాత్యంబుగకొ.

44

గీ. పశ్చిమద్వారతీర్థదీ-వ్యజ్జలముల, మును-క లిడి, శివదశానం-బును బొసర్చి,

యును, గదాధరుఁగొల్చి, రు-ద్రోరుషవము, గొల్చి, శ్రేణిగిరిని గాంచి, గురు

మతిమెయి,

శ్రాద్ధముల నిడి, నవి గయా-శ్రాద్ధతుల్య, మగుచుఁ బితరులకుకొ ముక్తి-నలరఁ

జేయు.

45

గీ. పితరులదలంచు దినములకొ-వెలయ నొక్క, సారి-నలరఁ బంచారామ-సత్ప్రదేశ

దశానము నేయ నగు; నవి-తామసజ, లింగముం గాంచే బాషములో-తీటఁ

గలవు.

46

శ్రీజ్యోగుళాంబ.

గీ. ఆపరదిద్వాచమున కుత్త-రాశయందు,

నిర్వతి దిగు మూలగాఁ దగి-నెగడు నొందు

బిలము, బ్రహ్మదిదేవతా-విలితి నేవ్య

మాన మగుచుఁ గృతముక్తి-గాన మగుచు.

47

ఉ. ఆ బిలమధ్యమందు సకలాతిశుభా భగవాభిరామ యై

ప్రబహుశాంగియై, కనదరిప్రముఖాయుధయుక్తహస్తతే

జోబలయుక్తి, మంగళవిశోభిమనోజ్ఞ ముఖారవిందయై,
వేద బరంగు సమ స్తనురవిశ్రుతసౌఖ్యద, జోగులాంబయ్యున్.

48

గీ. ఒగిని దద్దేవికిని పోడ-శోపచార
పూజలను జేయఁ, దరతరం-బునను దనరు
వారితోడ ముక్తినిఁ గాంచే-బరంగు; నమిత
వరద యా జోగులాంబ దౌ-భవ్యకృపను.

49

శ్రీబ్రహ్మేశ్వరతీర్థమాహాత్మ్యము.

మ. అలఁ బ్రహ్మేశ్వరతీర్థమం దెవఁడు తాఁ బ్రాణంబులం బాయు? వాఁ
డెలమిం గాంచు శివాంతికాప్తి; యిఁక, బ్రహ్మేశ్వరకాలయంబందు నె
ఱ్ఱలయ్యున్ వారలు ముక్తి గాఁతు, మదిలో నొప్పొందియో? లేకయో?
యలనో నొండొక నాడె యుండినను, మోక్షవాప్తి; ప్రాణేశ్వరీ !!

50

సీ. బ్రహ్మేశ్వరక్షేత్రపదమందు శ్రాద్ధాది-కార్యముల్ నేత మోక్షపదంబు ;
శనివారము త్రయోదశిని శివలింగముఁజేసినన్, శివుపదక్షిణములయినఁ,
జండీప్రదక్షిణసత్కృతియేనియుఁ-బరపినఁ, నైలాసపదవి గలుగు ;
బిల్వప్రతములతోఁ జెల్వగా శంకరుఁ-బూజింప సకలాఘములు దొలంగు ;

గీ. స్కందనుపురాణమందునగ్రథిత మయిన
శ్రీమధరవశ్చిమద్వార-రీతి దశమ
భాగకథ యిది వినినను, వ్రాసినను, ని
హమున ముఖముఁ, బరమున మోక్షాప్తిగల్గు.

51

ఆశ్వాసాంతపద్యములు.

మ. తగ బ్రహ్మేశ్వరపురాణమందును జతుర్థం బైన యాశ్వాస మి
ద్ది; గడించిం దగు దోమ. వేంకటసుధీదీప్యత్కృత్రికమై,
నిగమానీక మహాపురాణయన్నిర్దిష్టస్తవౌఘూర్వా మై,
నుగమంబై, యవవర్గభవ్యపదవీ శోభానుసంధాన మై.

52

మ. “పరమేశానకథానకం బయిన యీ ప్రాంచత్కథా, సజ్జనా
దరణీయాకృతిమై కృతిం దగ భవద్ధన్యాంఘ్రికంజాంకిత
న్మరణా మించే బొనర్ప, నైహికనుఖంబుకొ ముక్తియుం గల్లు”నం
చిర వా రీతి నిటుం బొనర్చితి; గరం బింపార నాలింపుడీ !! 53

ఉ. నా కృతిలోని నైపుణి ఘనం బగు కీర్తిని దానుగానె బల్
మీకును గూర్చు నంచు గడిమిం దలపోయను; గాని, తద్దతా
స్తోకశిష్యుఁ డాకథనశుభదనూననుకారణంబునకే
బ్రాకటకీర్తి మీకు దయివాఁతుడు; నేను నిమిత్తమాత్రుడ౯. 54

మ. శరణానూనతరంగభంగికయశశకల్యాణపల్వాణు లౌ
పరమేశుండు భవానియుం దయను, “రావా? పోవ?”యం చొదృతి
న్మరణంబల్కెఁ, నింకనుం దమరిలోఁ బూర్ణైక్యముం జెందఁ జే
యు రీతిం బొల్పెడి మీ కృపారసము మా కొ ప్పీదె? యస్మద్దురుత్ !! 55

మ. దయయుకొ, ధైర్యము, సత్యముకొ, శమమనస్తైర్యంబు, లాడంబరా
మయదూరత్వము, సంపదల్, సిరియు, సమృద్ధీర్తి మర్యాద లెం
తయు మించుకొ భవదీయసత్కృప యఖండం జాటచేనే కదా ?
నయకారుణ్యనిధుల్! మదీయజనకుల్! నానానుధీమానితుల్!! 56

గద్యము.

ఇది.....వేంకటస్వామిగు త్తచే రచింపఁబడిన శ్రీమ
ద్బ్రహ్మేశ్వరపురాణంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసంబు.

శ్రీరామచంద్రాయనమః.
 శ్రీబోగుళాంబాబ్రహ్మేశ్వరాభ్యానమః.
శ్రీబ్రహ్మేశ్వర పురాణము.
 పంచమాశ్వాసము.

క. శ్రీమద్వేంకటరాట్టద, తామరపైకాలయ నుహ్మ-దయులార! యశ
 స్సీమంతిన్యూపలాలన, ధామాంబాజనకులార! తతమతులారా!! 1

వ. అవధరింపుఁ డనంతరంబున, 2

రసాసిద్ధ చరిత్రము.

ఉ. శంకరుఁ డద్రజాతఁ గని చేయ్యన నిట్లా వచించె ; న మ్మెయిన్
 బొంకము మీఱ నూతుఁడు, ప్రపూతుఁడు, బుద్ధిసమేతుఁ డందు ని
 శ్చంకత శౌనకాదిమునిసత్తములం గని నైమిశాటవిన్
 బింకము గల్గు శ్రీగిరిపవిత్రచరిత్రముఁ దెల్పె నొప్పుగన్. 3

ఉ. శ్రీగిరి పశ్చిమస్థలిని జెన్నలరారు నలంపురంబునం
 బాగు చెలంగు దేవళము బాగుఁ దొలిన్ విలసత్సమాఖ్యభూ
 భాగవరుండు విఘ్నముల పా లొనరించె" ననంగ, గౌరియన్
 వాగమృతంబు లొల్కు నల ఫాలవిలోచనుతోడ ని ట్లునున్. 4

కా. “ఓ లోకేశ్వర! ప్రాణనాథ! శివ! శంభ! దేవ! జీవేశ! మీ
 రోలిం బల్కిన దేవళంబు నట నేఁ దొప్పారగాఁ గొల్పె! వఁ
 దే లా గా నరనేత విఘ్నమిడె? నా కీ లాగు సర్వంబు ను
 ద్వేలం బొ కరుణన్ వినం జుపుమా! వీనుల్ వినం గొరెడిన్. 5

ఉ. అందులకున్ హరుం డను ; “శివా! వినవే! కృతకాలమందు సం
 క్రందనుఁ డాదిగాఁ గల నురల్, మఱియున్, ఘన మా పురాణముల్

పొందుగఁ బల్కినట్లు మునిముఖ్యుఁడు నూతుఁడు శౌనకాదు లిం
పొందఁగ నైమికాటవిని నూక్తిమహత్త్వము మీఱ నిట్లునెన్. 6

ఉ. “మేరుయమాశయందుఁ గడిమిం దగు జాహ్ను వితీరమందుఁ జె
న్నారు నసీనదీతటిని హర్యు చెలంగెడుఁ గాశి ; తత్పుర
శ్రీరమణీయరీతి వివరింప నిలింపముసీంద్రకోటికిఁ
వారక యెంతయత్న పడినం దర మంచు వచింపఁ బోలునే ? ? 7

ఉ. ఆరమణీయపట్టణ ముదారధరాతలమందు భగ్మప్రా
కారచిరత్న రత్న మయగణ్యమతోరణమండితంబు నై
సారసపత్తినేత్ర జలజాసనవాసవముఖ్యభవ్యబృం
దారక నేవ్యమాన మయి, నల్పు గనుక విభవాభిరామమై. 8

మ. జటులుక, జోగులు, సిద్ధులుక, గములుగా సద్భక్తిమై బొల్చి, యె
ప్పటికిం గొల్వ, ననబువై భవముతో బాగొందెడుం దత్పురో
త్కటనాథుం డగు విశ్వనాథుఁడు, జగన్నాథుం, డుమానాథుఁ డ
చ్చేటఁ గారుణ్యసనాథుఁ డై ప్రమద మెచ్చెం బొల్చు భవ్యాకృతిక.

ఉ. పొందుగఁ దెల్పినింగలిగి, పూర్ణతరం బగు భక్తిమై జిదా
నందుని విశ్వనాథుని గనం దగి, యర్చన నేయు వారు దై
నందిననేవ్యమానముదనాంతక మా శివలోక లాభముం
జెందుదు ; రిద్ది విశ్వపతి నేవఫలంబు, నుతింపశక్యమే ? ? 10

మ. అల గంగాతటినీతటివలసితం బౌ వారణాసీ పురిక
దొలి నొప్పెక నుమతీసమాఖ్య, వనితాస్తోమైక రత్నంబు, ని
మ్రుదీవ్యత్వతిదేవతామణి, యికం బొప్పొందె దద్భర్త శం
భులసత్పాద నవారవింద మధుపంబోనాఁగ, ధీగణ్యుడై. 11

ఉ. ఆ యమలాంగి యౌ నుమతి యందముఁ జందము నిట్లుంటుచు నే
న్యాయముతోడనేని దరమా ? కవిమండలికిఁ వచింపఁగా

- నీ యిలయందు నెందున ? నహీనతదీయ మనోజ్ఞ తాహతిన్,
బాయక పుష్పసాయకుని బారికి దేవతలే వెతల్ గనన్ ? ? 12
- చ. పదియును నెన్ని దేండ్ల దగు పాయముతో నల యింటిమిన్న యొ
ప్పొదవె సమాంగకప్రకలితో త్తమయావనయు క్తయై, సమం
చదమలహాపభావమహితాదరణప్రచురోపచారస
మ్ముదితనిజేశమై, నుగుణమోదితసర్వబుధప్రకాండయై. 13
- వ. మఱియును, 14
- ఉ. వందనముం బొనర్చు నల పంకజనేత్ర నిరంతరంబు సం
క్రందనముఖ్యుడై ఐతశిరస్థస్థికిరీటసముల్లసన్మణీ
బృందపరిష్కరియామితపవిత్ర చరిత్రపదారవిందని
వ్యందిమరందతోపిత నతాశ్రితపాలికి, నిందుమోలికిన్. 15
- మ. నిరతం బా సతి కాశికాపురమునం జెన్నెందు శ్రీవిశ్వభ
ర్త రహిం బొల్పు శివాలయంబున కొగిం దా నేఁగి, యెంతేనియున్
సదనూనం బగు బత్తితోడి, బహుధా సన్నత్యనీకంబునన్
ముద మొందించును విశ్వనాయకు, నమత్పూజార్థసంధాయకున్. 16
- చ. ఆనుదిన మట్టు లా సతి యదారనుభక్తిని వచ్చి ప్రేమక్మచేం
డినఁ, గని, విశ్వనాయకుఁడు డెందము సందము వొంది, యొక్క నాఁ
డొనరెడు పేర్పొంగనృడియ, “నో తిరణీమణిరో ! భవన్మనం
బునఁ గల కోర్కెఁ దెల్పు; నది పొల్పుగఁ దీర్చెద” నంచుఁ బల్కుఁగన్. 17
- ఉ. అమ్మెయిఁ జెంత నిల్చిన యమాధిపు, శంకరుఁ గాంచి, యామె పూ
ర్ణ మృగు భక్తితోడి నతులం బొనరించి, యఖండము క్తేలా
భ మ్మిడియన్, భవవృథలఁ బాఁపెడి శంభుని గాంచి, పుత్రతా
భ మ్మిడుమంచుఁ గోరె, నల పద్మసు దమ్మిడి గోరుకై వడిన్. 18
- ఉ. అందుకు “వల్లె” యం చేని, పురాంతకుడందునె మాటు నొందె; నా
నుందరి “యట్టులే తనకు నూనుఁడు వుట్టైన యేని, దీపముల్

పొందుగ నేతితో నునిచి, పోలు నివేదన లొప్పు పూజ ఖం
డేందుధరుంగుఁజింది పొనరింతు నటంచు వచించె మ్రొక్కుగన్. 19

వ. పిమ్మట,

మ. తగ న క్కామిని శంభుసత్కృపను సంతానంబును గాంచుటన్
సుగమోదారచరిత్ర, పుణ్యవతి నాఁ జొప్పొంద నౌ నొక్క కాం
త గనంబొల్చియు, బుత్రభాగమునకై యుల్లంబునం గోర్కొమె
చ్చేగ, న య్యంతి వితంతు వెంతయు నెడన్ సద్భక్తి రక్తిం దగన్. 20

కా. శ్రీవిశ్వేశ్వరు దేవశంబున కొగిం జేరంగనై, భక్తిమై
నేనం జేల్చి వితంతువామె యదేటన్ జెన్నొందు విశ్వేశ్వరన్
దేవాధీశ్వరు ; నందు కాతఁ డెద నెంతే సంతసం బంది, తా
నా వామేశ్వరుం గనంబడియు, “గాంతా ! నీదు కొర్రే?” మనన్. 21

కా. పానఃపున్యముగా నతుల్ నుతులు సల్పంబూని, యా నారి, “శం
భో ! నారాయణ ముఖ్యవందిత ! నమఃపుంజం బిదే చేసెదన్,
సూను న్నా కొకనిం గృపం గొలుపు, మా చొ మ్రైవన, నీరాన దీ
పానీకం బిడి, నిన్నుఁ గొల్తు,” ననె నా యంభోజపత్మాక్షియున్. 22

మ. అది యాలించి, సనాతరుండును, సమస్తామ్నాయగేయాత్ముడగున్,
ద్రుదశాధీశ్వరముఖ్యవంద్యుఁ డగు నా శ్రీకంఠుఁ డింపార, నా
నుదతిం, బుణ్యవతిం బొడంగనియు, “నా శోభన్ రహిం బుత్రకుం
డొదపు న్నిమ” నటంచుఁ బల్కి, యటనే యుంచెం దిరోధానమున్ 23

ఉ. ఆపయి న వివితంతువున కా యగజాధిపు నంశఁ జేసి ని
స్సాపుఁడు పుత్రకుం డొ, కడు జన్మము నొందె శివాంకధారియై ;
పాపములేక మిందునను బర్వదు ; కాని, పురంబునంతటన్
“బాపినిరా” యటంచు నపవాదము మించెఁ దదంబుజాక్షికిన్. 24

ఉ. “రండల మేటి, పుణ్యవతి అంకుదనం బొనరింపఁ బుట్టెఁ బు
త్రుం డితఁ”డంచు, దత్తుతుని దోరముగా జను లాడఁగూడ, గడున్

“రండ నుతుం” డటం చేనెడి నామము వానికి రూఢి యయ్యె, దే
వుం దొకరుండు నామెయును నుల్లములం గను వారు నిక్కమున్. 26

శా. వాఁ డా కుష్టి పదేండ్ల వాఁ డయి, మతిం బా గొంది, యందందునకే
“వీఁ డొఁ బూర్వనువాసినీనుతుఁ”డటన్ విఖ్యాతి త న్నొంద నా
జాడం గాంచి, కరంగు గుంది, జననీసాన్నిధ్యము జేరి, బల్
గాఢంబైన విషాదవేదనను ఎక్కాణించె నక్కాంతకున్. 26

ఉ. “అమృతో ! నన్ను “ముండకొడు”కంచు వచించెద రెల్ల వారు గ్రా
మమ్మున ; నాకు నద్ది చెడు మాట యటంచును నేటిదాక న
ర్థ మొద నంద లే ; దటుల దజ్జను లాడెడి నిందకల్లం బా
త్రమ్మును నేను గాఁ దగు కతమ్ము వచింపఁ గదమ్ము ! మ్రొక్కెదన్.” 27

ప. అనవుడు. 28

చ. తొడరఁగ నప్పు డా సతి సుతుం గని పల్కెఁ ; “గుమరకా ! యొగిం
బుడమిని నీవు పుట్టు నల మూలము శంకరు చెంత కేఁగియే
యడుగును ? యాతఁ డే కల యుదంతము సంతయుఁ దెల్పు” ; నాఁగ, నా
బుడుతుఁడు శంభు సన్నిధికే బోయి, నకుల్ నుతులుం బొనర్చినన్. 29

చ. శివుఁడు కనంబడంగ, నల శ్రీగళుఁ గాంచియుఁ, గుడ్డి మ్రొక్కియున్
మివులఁగ సన్నుతించి, “కడిమిం జననీమతిమేర కిందు నీ
దవు దరిఁ జేరినాడను ; భవా ! దయ నాదు భవంబురీతి బల్
నువిశదమైన పేర్చి దగు చొప్పునఁ జెప్పవె ; నీకు మ్రొక్కెదన్. 30

చ. అనవుడు, శంకరుండు దిరహాసమనోజ్ఞ ముఖారవిందుడై
తనయునిఁగాంచి పల్కె ; “బుడుతా ! జనకుండను నీకు ; నాదు నం
శను జనియించినాడవు ; రసన్ “రససిద్ధుఁ” డట టన్ను మేర నీ
కెనయును ; నాదు కొర్కియు రహించెడు నొక్కటి ; నీవు దానినికే
బనిగొని తీర్చఁగా వలయుఁ బాయక, పాపడ వైన యందుకున్.” 31

వ. అనవుడు,

32

గీ. అట రసాసిద్ధుఁ డభవు పల్కాలకించి

“యేమి యజ్ఞ ? ” యని యడుగ, నీశ్వరుండు

పలికె బాలుని గాంచియుఁ - బ్రచరమధుర

జలదగంభీరదివ్యభా-షణముతోడ.

33

సీ. “ఈ వారణాశికి నెనయ దక్షిణమంగు

శ్రీశైలకుధరంబు చెలఁగుచేండు ;

దాని పశ్చిమదిశాద్వారంబునందు బ్ర

హ్మేశుండు పొల్పెడి నింపుమీఱ ;

నీ వటకొ వెడలియు, నెఱిని బ్రహ్మేశ్వరు

నకును దేవాలయం బొకఁ డపూర్వ

తరనైపుణిశోభితమ్ముగా నిర్మింపఁ

జేయుమా ! “యని పల్కె, శివుని గాంచి,

గీ. కుట్ట కేల్కొట్టి, “తండ్రీ! నా-కు నిటువంటి

యాన తిడినావు ; ధనము లే-నట్టివాడ!

బాలకుడ ; నాకు నదిసాధ్యపడునె ? ” యనఁగ

దరహానితముఖుం డగుచు శంకరుండు పలికె.

34

మ. “అట, బ్రహ్మేశుండు, జోగులాంబికయు, విఘ్నాధీశుఁడుఁ డై రవుం

డెటనుం గీర్తిసి గన్న పార్వతియు, వర్తింతు, ర్మఱి న్నివు వే

నటకుం బోయియు, వారికి న్నగులఁ జేయక, వారు ప్రేమైకలం

పటహృద్రితి రసానుకూలతనుగొల్పిం బొల్తు, రెంటేనియున్.

35

ఉ. నీ వట కేఁగి వేడ, నల నిమ్మలదైవత జాల మెంతయున్

భావుక మైన పేర్మిఁ గన, భిన్నతరం బగు శక్తి యథ్లు నీ

కావహిలున్ ; దదాదృతిని నాడటఁ గార్హముఁ దీర్తు మీరు ; పా

మ్మా ! ఏమీ నాదు మాట వినుమా ! యనుమానము మాని, పూనుమా !! 36

పుణ్యవతి నీటి దీపములతో విశ్వనాథుని బూజించుట.

మ. అని పున్నాగతరుష్టలఘ్నఁడు శివుం డంతర్హితుం డయ్యె ; నం
తను, నద్దేవుని యానతికొ శిరమునం దాఁ దాల్చి, గేహంబు నే
రి, నెఱిగొ దల్లికి నల్లరీతి యన, నీరేజాక్షి య క్కాంత య
ష్టనుమానింపని భక్తి యొప్పు, గిరికన్యానాథ సంప్రీతిగఁ. 37

గీ. నీటితో వేయి దీపముల్ - నిలిపి, యనుక
నిడియె నై వేద్యముగ ; నల - నీరు నూనె
యయ్యె, నినుక శిర్కర యయ్యె, నామెను దొలి
నవ్వి నట్టిరు మనిని జింతను గనంగ. 38

మ. ఇటు లా కామినిచే సమర్చనము నెంతే శంకరుం డొందు పి
మ్మట, బాలుండు హరాచానానిరతుఁ డై మవ్వంబుగా నెమ్మదిగొ
నిటలాక్షనుమతికొ నిపించి, యది పోజిం దీర్చు, యామ్యుష్ఠీ
పటలాంచన్ముఖుఁ డై నేనెక బెరిమమై బ్రహ్మేశ్వరం గాంచేఁగఁ. 39

ప. ఆ రసాసిద్ధుండు బాలుం డటు సనిచేసి, 40

మ. పరఁగం జేరె నురాసురప్రణతిముకొ, బ్రహ్మేశ్వరావాసముకొ
బరమామ్నాయని కాయగేయమును, విద్వ స్మండలీమండనా
దముకొ, సంసరజాబ్ధితారణగుణోద్యత్తుంగభద్రామహా
సరిదంచ త్తటముకొ, మదిం జెలఁగు దోసంబుల్ ప్రశాంతిం గనకొ. 41

మ. ఇది శ్రీస్కందపురాణమందుఁ గల శ్రీపృథ్వీద్రుపూర్వోతరా
శఁ దగం దెల్పు నుభౌగమందుఁగడు నంచద్రితి నొప్పొఱెడుకొ
ఒగొకొండో దగు పాలు ; వేంకనను నే వ్రాయకొ, రసాసిద్ధ మం
చుఁ దగుకొ దెల్లననుం బ్రబంధకవి తామంభత్ప్రకారంబునకొ. 42

మ. అటు లా బాలుండు శ్రీగిరిద్రవరణాశాంచన్మహాక్షేత్ర మె
క్కటిమై జేరియూ, బ్రహ్మశంకరుని, విఘ్నాధీశ్వరుకొ, జోగుశా

పటుశక్తిఁ, గిరిజాత, శైరవుని, సద్భక్తిం దహారీతియు
త్కటతం దన్ని, నతుల్ నతుల్ సలిపి తద్భవ్యాంతికం బందునఁ.

43

రసాసిద్ధుఁడు రసార్థమై దేవతలను వేఁడుట.

సీ. “బ్రహ్మదీపంద్వాయ, బ్రహ్మేశ్వరాయ, దే-వాదిదేవాయ, తుభ్యన్న మోఽస్తు;
విఘ్నేశ్వరాయ, పాపహూయ, కరిరాజ-వదన పద్మాయ-తుభ్యన్న మోఽస్తు;
అఖిలాండకోటినియంత్ర్యై, మహాజోగు-లాంబికాయై చతుభ్యన్న మోఽస్తు;
అగరాజకన్యకాయై, దేవపతిముఖ్య-వందితాయై చ త్యుభ్యన్న మోఽస్తు;

గీ. శైరవాయ, దిగంబరా, యారవాతి
భయగతారిబృందాయ తు-భ్యన్న మోఽస్తు
శ్రీకుఢరయామ్యభాగప-ర్తిష్ఠ భవ్య
దేవతాభ్యో నమో” యంచ-నా విమలుఁడు.

44

చ. కరముల మోడ్చి నిల్చి, సదఖండతరం భగు భక్తితోడ, నో
నిరుపములార! కాశిపురి నిస్తలరీతిని విశ్వనాయకుం
డొరిమ వచించినట్టా లిట నొయ్యన దేవశముఁ రహింపఁ జే
య రసము నిం ; డొసంగునెడ, నమ్మెయిఁ జేల్పెదమీ మహాఽఽదృతిఁ.

రసలబ్ధి.

సీ. అనవుడుఁ వారు మహాహ్లాదమొంది, ర-సాసిద్ధునకును రసంబు నిడిరి;
తలచుండి బ్రహ్మేశ్వర, డొలయంగ నాభినుండి గణేశుఁ, డెడమ కాల గిరి
జయును,
మోముఁ దామరనుండి మొగి బోగులాంబయు, వడిఁ గుడి తొడనుండి భైర
వుండు,

సరగ నీ రీతిరసంబు రసాసిద్ధునకు నల దేవతల్ నలువుగ నిడ,

గీ. తద్రసం బెల్ల నొక్క పాత్రమున నిడియు,
దాన శివగోపము మహోన్నతముగఁ గొల్చుఁ

బూని, నెమ్మది నెంతయుం-బూన్కి చెలగఁ

గాశికావిశ్వనాయకా-జ్ఞాప్రకృతిని.

46

దేవాలయనిర్మాణములు.

సీ. చతురాసనాంబుజాసనశివలింగ-గే-హము, నాల నవపద్మజాగజేశ
లింగాలయములు, లలిమెయిఁగామాక్షి గే-హమును, నేకామ్రేషు నాలయంబు,
జోగులాంబాదేవి చొప్పొందు నిలయంబు, వీరభద్రదాలయశ్రీరుచియును,
దేవతాద్రోశ్యాదితీర్థస్థలాలంక-రణవిధానంబులు రంగుమీఱ,

గీ. మఱియు, ధైరవదుర్గా వి-మలతలములు,
కలకలేశ్వర త్రైతంబుఁ - గ్రాలఁ జేయు
నంత, నా రసాసిద్ధున-కంత మంతి

క మయి, విన నయ్యె నప్పు డా-కాశవాణి.

47

ఆకాశవాణి.

గీ. “అందుమా! శంకరునితోడ - నైక్య మీ ప
హా! రసాసిద్ధుఁడా! యని-సారభటిని
నింగి వచియించె నప్పు డ-నేకములుగ
నవశకునముల్ గలిగె భూన-భోం తరముల.

48

ఉ. చుక్కలు రాలె, నగ్ని గొని నూడియు మాడిన భంగినిం బొగల్
దిక్కులయందుఁ గ్రమ్మె, గడుఁ దీర్చడముగా నఱచెన్ భరాష్టలిక్
నక్కలు మున్నుగాఁ, జేదలునందుననుండియు నల్ల వాక్కు స
వ్యక్త-మనీయబుద్ధి యగు నాతనికిన్ విన వచ్చినంతటన్.

49

చ. ఇది వచియించి, నూతుఁడు మునీశ్వరకోటిని గాంచి యిట్లనున్
“సదమల బుద్ధులార! యిట జేర్చిన రీతిని వింటి రొక్కఁ, డిం
కడనరు నన్య, మయ్యది వినం దగు” నన్న, మునీంద్రు లెంతయున్
ముదమున వాలకింపఁగను బూనిరి, నూతుఁడు వారి కిట్లనున్.

50

విలసదాఖ్యసృపాలుని చరిత్రము.

గీ. ద్వాపరయుగాంతమున నొక-ధరణిధవుడు

విలసదాఖ్యం డిలను ధర్మ-విమలసీతి

నేలుచేండ్లెను ; గాలక-శ్చేదరీతి

నతఁడు ధర్మదూరుడ డయి దు-ర్యశము నందె.

51

విలసన్నృపాలరసాసిద్ధుల యుద్ధము.

మ. పారి నా భూపుడ డమాత్యబృందములతోఁ బోల్పార యోజించియున్

ధరణీన్ సంగరయాత్రకై తరలె నుద్యుక్తమాటోపసం

భరితస్యందనదంతిఘోటకభట వ్రాతైకభీమంబుగా,

నురుతద్ధాళి నకాలసాంధ్యరుచితోవ్యోమంబు రంగారంజక.

52

ఉ. ఎండఱినో యరాతుల దిన్నేంద్రకుమారుని చెంపజేర్చె ; మ

ద్యుందినసూర్యమానిత పరాక్రమశాలుర నెంత మంచినో

ప్రమందగఁ జేసె ; నేనుఁగుల రం గడఁగించె , దురంగమంబులం

డిందఁ బొనర్చె ; డుల్చెను గడింది వడిం దగ న్ద్యుందినంబులన్.

53

మ. ఇటులన్ సంగరరంగరంగదతిభీమేంద్రప్రభావమ్ము

త్పటువోర్దండపరాక్రమండు, విలసద్ధారుణ్యధీశుండు, మి

క్కుట మా గర్వము డెందముం దొలయఁగా, ఘోరాస్త్రశస్త్రాళితో

దిటమై మార్కొన నేఁగె, శంకరనమద్ధీరున్, రసాసిద్ధు, ను

త్కుటమానీడ్యనుధీసమ్మద్ధు, శుభకృతార్వాతిసంబద్ధునిన్.

54

గీ. అల రసాసిద్ధు మహిమచేనల్ల చోటు

తొలిని నిజానమై యుండి-యు, లలి నిఘడు

సమదచతురంగబలభరిత మయి తోఁచె

విలసదాఖ్యునితోఁ బోరు-సలుపుకొఱకు.

55

చ. హరులు హరుల్, భటుల్ భటులు, హస్తులు హస్తులు, దేర్లు దేరులు
బొరిని జెలంగి, మార్కొనుమ, బూర్జుపరాక్రమపుం బ్రదర్శనం
బొరిమను జేయుచున్ విలసదుద్వితలేద్రససిద్ధపక్షముల్
పరంగంగ బోరుటం దగె నభంగురసంగరంగమందునన్. 56

శా. బై వోదారకృపారసోదితచమూతండం బఖండంబుగా
నేవం జేసియుం దోడు నూపంగ, రసానిద్ధండు శ్రీగర్వదు
ర్భవాధ్యున్ విలసన్నుపాలుం జిటికల్ పర్వించు మాత్రంబులో
తీవిన్ సర్వము డుల్లం జేసె దన ధాటిన్ మేటు లగ్నింపంగన్. 57

సీ. కొండల పిండు నా దండిగా నుండిన - కుండాలతండంబు గం డడింగ,
ననిలానిలాహార హరజవాజకవహారి-హరినికాయం బెల్ల హరుపు చెడంగ,
ప్రాప్తాత్పయోధరభంగి నెసంగు శ-తాంగసంఘం బెల్ల నంగు బాయ,
ఖండితాంగకపాదకరమూలకరశిరః-కంఠవత్సల్ భటుల్ కరము బెగడి,
గీ. భయదమై, సర్వథాఽతిబీ-భత్సమగుచు, శాకినీ ముఖాభీలపి-శాచదత్త
షడ్రస్నానమై, యట్టిహ-సద్విలయక, శంజెలంగె నా సంగ్రామ-రంగమపుడు

మత్తకోకిల. ఈ రహీన్ విలసన్నుపాలుని యింపు సొంపు సమస్తమున్
సారు డా రససిద్ధ విక్రమశక్తి ముందట డీల్చిడన్ ;
“భూరిసత్కృతి దా బొనర్పంగ బూన, నేమిది?” యం చొగిన్
సారె కా రససిద్ధం డెంతయు స్వాంతమందున నెంచియన్. 59

శా. ఈ గాఢార్తికరాజవంజవభయం బెంతే మనం బేచంగ,
వాగీశాదికలోభనీయ భవదభ్యంచస్మహానేపత్నే
రాంగా, నిందుచుగూడ విఘ్నము లిటున్ రా నయ్యె ; విశ్వేశ్వరా !
దాగం బోయిన చోట దయ్యముల బాధల్ గల్గు చెందంబునన్. 60

మ. విలసన్నామకుం డీ నృపుండు “నృపు”డన్ పే ర్దాల్చియుం గూడ, ని
య్యల రక్షింపంగబూన, కార్తి కర, మెంతే బాపభూయిష్ట మా

లలి డెందంబునఁ బూని, నాపయికి సంగ్రామాభి యై వచ్చె, లోఁ
దలపం డయ్యెనునే భవత్పదఁతోడ్యద్బుద్ధి నం చేసియున్. 61

క. పచ్చెను దన్నుపుఁ, దనిలో, నొచ్చెను నాచేత; నీఘనోద్రేకమునక
విచ్చెను, నా మది మఱియున్, వచ్చెను నీ కృతిని; దండ్రీ! పరమగురుమణి!

చ. కువలయనాథచూడ! జనకుండపు నీ వయి యుండ నాకు, ని
క్కువలయనాథమాత్రుఁడు దిగుల్ గలిగింపఁగఁ జేలు నొక్కొ? నా
కు వలయు నర్థ మేదియును గుంభినియందును గాన రాదు; భో
గివలయ! తావత్కృమను గీల్కొలుపంగెదె? నీకు మ్రొక్కెదన్, 62

మ. సకలార్థంబుల నీయఁగా నగు భవత్సంప్రీతిలాభంబు నా
కకళంకంబుగ నుండ, నన్యఫలమేనాత్మస్థలింగిరనే
టికి? శంభో! యఖిలాండకోటివిభు! తండ్రీ! యెట్లు నీనుండి పు
ట్టుకనుం గొల్పితి, వట్లు లోఁగొనుము! మోడ్పుంగేలు సంధించెదన్. 63

కా. నా పున్నెంబున నిద్రముఖ్యుడివిషాన్నాభాతిసంలోభనీ
యాపారోరుశుభాభిరామభవదీయాంచత్కృపాలాభ మే
నేఁపారం గనినాడ, దానిఁ దగినట్లేవాడుకోమిన్న, నా
సాపత్నంబునఁ బొల్పు మూఢులను గాంచేక వచ్చునే యొందునకొ?? 64

నీ. అంచ వేడు కొడుకు నారాటముల నెల్ల-నాలకించియు, నల్ల యాలవాయి
దయ్యంబు బమ్మకినయ్య నెయ్యము డెంద-మందు నందం బొంద, నవ్వు, డా ర
సాసిద్ధ ముంగలక వాసివైఁ గనుపట్టి-నెన రెంతయేనియు నిగుడ, నంగ
సాఁచి, వేరిమి కుర్రజేయ్యనఁ దిగిచియు, సంకెకుఁ దార్చియు, ననమిమినియు

గీ. వెలుగు వెలుగునం దేర్చిన-లలిని జెలఁగ
నా రసాసిద్ధుఁ దనలోన-నట్టై చేర్చి
కొనియు, నొకటి నొందించె మే-లెనయ, వేల్పు
మూఁక లెల్ల “జే” యంచును-బొగడుచుండు.

ఉ. ఆమైయి బ్రహ్మశంకరుని యైక్యము నా రససిద్ధుఁ డొంద, పై
ర్యమ్మునఁ గ్రుంగియున్, విలసదాఖ్యుఁడు తా రససిద్ధుఁ గాంచి, యు
ద్ధ మొత్తనరించు పూన్నిని నుదారజవంబున సిద్ధు వెన్ననే
యమ్మహితాభవాలయము నంతరమందునఁ జొచ్చి, యప్పుడున్. 67

గీ. గర్భగుడియుఁ, గవాటాదికములు, సందు
గొందు లన్నియుఁ, దెగఁ గాంచి, యందుఁ దన వి
రోధిఁ గాంచే లేక, పరాభ-వాధాకిక్య
తాళయండయి, యప్పు డా-యవనివిభుఁడు. 68

గీ. నిండుకొని మెండుకొని యుండు - దండుతోడ
“నొక్కటై రాగి నా చివ్వు - నొంచె” నంచు
నాత్మ సవమానభరముతో-నరిగె నింటి
కప్పతితముఖ్యుఁడు విలస-దాఖ్యుఁ డపుడు. 69

ఉ. పాపయుతుండు తాఁ జేలుపుఁ పాపనికాయపుఁబంట గాఁగఁ బ్రే
రేపునుదైవ మీయఁగఁ, బొరిం భయదాఽరిజితత్వ మొంది, ను
శ్రీపటురాజ్యమెల్లను హరింపఁబడంగ, ధనమ్మువోయి, య
త్యావదనొంది, కాననమునందు వసింపఁగఁ బోయె నొంటిమై. 70

ఉ. అలియు వీఁడె నా నృపుని, నాత్మజులుం జేసి, రెంతయేని ను
జ్వేలత నంగసంగతవిభేషణసేనలు రూపుమాసె, ని
ష్టోలిగ నొక్క భృత్యుఁడు మహోన్నతభక్తుఁడు వెంట రాఁగ, దు
శ్శీలుఁడు వాఁడు కానను వసించెడుఁ దా విలసన్నపుం డొగిన్. 71

ఉ. కింకరయుక్తుడై ఎని నొగి న్నివసించుచు, నా నృపుండు లో
డొంకును గొంకు నూనక, కడుంగడు దుష్టతతో, సతంబు, ని
శ్శంకత మద్వమాంసములు చేయ్యన భృత్యునిఁ దేరఁజేసియుం
బింకము మీఱి మెక్కుచును బెక్కువ నిక్కుచు నుండె నోలిమై. 72

మ. ఒక నాఁ డాతనికై పొలం గనుచు, దా నొక్కటనుం గాంచె నే
వకుఁ, డుద్యత్తుణఖాదనోత్సుకను, దీవ్యత్కాంతిమన్మాంసలాం
గక, సత్యంతమనోజ్ఞ మాదృఘయుతకౌ, వాయుఃఖ్యసద్వేగ, స
త్యకలంకామలతామనోహరయు, నై హర్షిండు నేటిమణికౌ. 73

శా. దానిం గాంచియు, రాజభక్తి కది తద్దం బొల్పు సం చెంచి, వే
గానకౌ వాఁ డురితాఁడు దానిపయికిం జే నేయఁగాఁ గాంచి, యా
యేజీరత్నము విస్మయాస్పదముగా నిట్లంచు వాక్రుచ్చె న
వ్వానిం గాంచి, మనోజ్ఞ మానవవోవ్యాపారమేఁపాఱఁగౌ. 74

శా. అన్నా! భృత్యుఁడ వీవు; సామిపనికై యాత్మం దగం బూని, యి
ట్లు న్నున్నుం జేదుపంగఁ బూనితివి! యిట్లు న్నాదు విజ్ఞాపనం
బు నీ వొక్కటి యాలకింప వలె, నీ ప్రాద్దే తగం బిడ్డలం
గన్నా, నే నల కాబకంబులకు స్తవ్యం బిచ్చి యేతెంచెదకౌ. 75

శా. ఆలస్యం బొనరింప! నా దయన నాక్యం బాలకింపం దగుకౌ ;
మేలుం దీనిఁ బొనర్చవన్న! “యని నెమ్మిక్ లేఁడియొక వేఁడఁగా
నా లాగుకౌ మది నమ్మ లే దతఁడు; తద్వ్యాపారముం గాంచి, తా
నా లేఁ డిట్లనె స్వీయవాక్యముల, నొయ్యొక వాఁ డెద న్నమ్మఁగౌ.” 76

మ. “వినవా? తేఁపటి కిందు ఎత్తు, నటు రిపిం జేయనేనికౌ, దొలికౌ
ఘనపాపుం, డపకీర్తి మూర్తి, విలసన్నామావనీఁద్రుండు దు
ష్టలముండేనిని జెందునో? యదె ననుం బ్రాపించు, నిద్దాననే
నెలమి నీ వెద నన్ను నమ్మ వలె; నోయీ! భృత్యుఁడా! యెంతయుకౌ.” 77

శా. ఈ యానకౌ విని యల్ల భృత్యుఁ డపు డ య్యేణీమణిం గాంచి, “లేఁ
డీ! యి ల్సేరియు, బిడ్డలం దనిపి రిమ్మా!” యంచు వాక్రుచ్చి, లో
నా యానం గుఱియించి, యందుఁ గల స్వీయాధీశు పే రెంచి, యెం
తో యాశ్చర్యముతోడ వాఁడు సనె స్వీయోర్విశ్వరం జేఁగౌ. 78

ఉ. చేరియు, రాజుఁ గాంచి. నతి చేసియుఁ బల్కె:— “నృపాలచంద్రమా!
మీతిన వింత నొందు గడిమిన్ విసఁ గల్గితి నేడు; నీకు మేల్
కీరితి బుడి నున్న, యశశీర్తి ప్రపూర్ణము, పాపమెంతయున్
బారములేక యున్నదని బాధముగాఁగ నెఱింగి వచ్చితిన్.

79

గీ. తిండికై మృగములఁ బట్టఁచిరుగుచుండి,
యొక్క లేడిని గాంచియు, నురిని బన్నఁ
బోతి; నంత నయ్యదియు “నీ-ప్రాదై బిడ్డ
లఁ బ్రసవించితి, వానికీలలిని బాల
నిచ్చి తీఁపు వచ్చెద”నని-నచ్చేఁ బల్కి,
యందును దప్పిన, విలస-దాఖ్యసృపుఁడు
చెందిన దొసంగు నేనును-జెందెద” నని
యొట్టు వెట్టికొనియె; నంత-నొగిని నేను
దానికిం గడు విడి వచ్చి-నాడ; తేడ!!

80

మ. ఆన, ఘోరాశనిపాతభూపతితపన్యాఁగంబు చేందంబునం
జనవర్మం డిలవైన వ్రాలి, తెలివి జేయ్యం బొడంగాంచి, నె
మృనమం దెంతయు వంత నొందియును, నామాద్యస్మహాఘంబు నిం
తని వల్కం దర మానె? భృత్యవచనం బావంత లెక్కించినన్.

81

మ. హరిశీరత్న మ దేవో? యద్ది యను నట్లా నా దొసం గేదో? దు
ర్ముతం బ య్యది యెంత యున్నో? యదియుం దోరింప నే యుక్తిపా
ల్పరనో? యెప్పుడు తెల్లనాటు? నెపుడుం బాటంగ నా కాన? కె
ఘ్నర లే కేను బునీతభావమును జెన్నారం గనం జెల్లనో? ?

82

ఉ. కానకు నేగఁ గావలయుఁ గంజహితుం దుదయించు నంతటన్ ;
గానఁగఁ జెల్లనమ్మగిని ; గాంచి, మదీయమహాఘ మేదియో
దాని వచోగతిం దెలియఁ దగ్గ; దెఱింగిన యంత, నా యఘం
బే నిరతిం దరింప నగు నెంతయుఁ జేక్కఁ గనుంగొనన్ వలెన్.

83

చ. అని, నిమగ్నము వర్షముగ నా నృపుఁ డా నిసి దాటఁ జేసియున్
 దినమణి వ్రట్టివంత, సముదీర్ఘజవంబునఁ గాల్చుకృత్యముల్
 వొనరిచి, భృత్యు వెంటఁ గొనిపోయియు, నిన్నటి తెంకిఁ జేరునం
 తను జేనుచెంచె న మృగి యధార్థవచో విలసత్ప్రకారయై. 84

ఉ. వచ్చియు, రాజభృత్యుఁ గని, “పావసుఁడా! ననుఁ జేంపి, నా పాలిన్
 జెచ్చెరఁ గొంచుఁబోయి, నృపశేఖరు భక్షణ సేయఁ జేయుమా !
 మచ్చిక మీఱఁగా”ననుడు, మానవనాథుఁడు లేడి చెంతకున్
 హెచ్చిన పేర్చి వచ్చియు, “మృగీ! విను! నాపలు!” కంచుఁ బల్కియున్.

ఉ. భావిపురాతనాద్యతనభావములం గనఁ జేలు దాన వై,
 వాఱితిల్వితోడఁ బాలుపారెడి నీకు నమస్కరించినన్,
 శ్రీ వెలయున్, మృగీమణి! పారిన్ ; విలసన్నరనేత సేను ; నా
 దై వెన నొప్పు దోసము నుదార మటంచును బల్కినావు గా
 దా ? తనీ నద్దొసంగెయ్యె ? దానికి నిష్క్రమి యేదో ? తెల్పుమా !
 నీ వచనంబు సేవకుఁడు నిన్ను ఎచినిచిన దాది, చూల దుః
 ఖావిలమయ్యె డెందిము; మహాభయంబునఁ జేసి యెంతయున్
 బోవఁ గదే నుపుణ్యమునఁ, బోలఁగ నా కిది మేలుఁ గూర్చియున్?? 86

కా. “ఈతండే విలసన్న పాలుఁ” డని య య్యేణీవతంసంబు, “భూ
 నేతన్, బాపిని వానిఁ జూడఁ గడుఁ బాపం”బంచు, నన్యాయమో
 మై తా నిల్వఁగ, రాజు న దైసకు నొప్పున్ వచ్చె ; న య్యేణి మో
 దాతాత్పర్యముతోడ మాటు దెస కాన్యం బూన్చుగా, భూపుఁడ
 ప్లే తా నా దెస కేఁగె, లో వినుఁగు నింతేనిం గనం డా శ్రీయన్. 87

ప. అట్లా జనవరుం డొనరించి, యామృగిముందట సాగిలపడి నమస్కరించి,

ఉ. “పాతకుఁడక్షి, ఖిలాత్మకుడ, బాలికుఁడన్ ; మఱి నా మనోవృథా
 గీతిని నిదై తెల్పితిఁ ; బారిన్ మదఘం బది తెల్పి, దానికే

దో తరణప్రకారము ? మహోన్నత సత్కృపమై వచింపవే !

నా తెలియగల జనంబులఁ బెనంపఁగదే ? మృగి ! నీకు మ్రొక్కెదన్. 89

చ. అనవుడు రాజేఁ గాంచి, హరిజాంగన వల్కుఁ—మహోఘవర్తనం
బునఁ దగు దాన నే నగుటఁ, బూర్వ తరాఘండవుక్, శివాలయో
ల్బణతర నిర్మితికొ నిలుగుఁ గ్రాలఁగఁ జేసిన నిన్నుఁ గాంచేఁగా
నొనరెఁ గదా ? దొంగ ; గిది యెటో తరియించు నుపాయ మారయన్ ? ?

ఉ. పాపము సల్పు నీకు, నల పాపిని నిన్నుఁ గనంగ నాకునుం
బాపపులోక మొందు టది పర్వదు ని ద్దతి ; కి వ్లపాయమో
భూపతి ! నిన్నుఁ బోలుచును బొల్పెడి బొమ్మ నొకండు, సింక, నా
రూపున నొక్క బొమ్మఁ గడుఁబ్రోదిని గొల్పుము జేఁపు తాలపైన్. 91

కా. “దేవద్రోణి”యఁ టన్న తీర్థ మది యెంతేదా నలంపూర్వరిక్
భావంగమ్యముగా నెఁంగు ; నల చెంతం గంబముల్ సల్పి బల్
రీవి నిల్చియు, ద్వారబంధమును గొల్పింపఁగఁ, బార్శ్వంబులకొ
దావెల్లొక ప్రతిమాద్వయం బరుగు యత్కాలంబునం , దంతదా
కే జేవో జనులందుచుండువు, కడుక్ హేయక్రియల్ సల్పుచున్ 92

సీ. పయి జని న్ని వొక భల్లూకమ వగుదు ;

వాపయిఁ బల్లివి నగుదు ; వికను

గ్రద్దవై పుట్టెను , క్రిమముగాఁ గుక్కవు

నగు ; ది ట్లిరువది యొం డగు జననము

నందుఁ గిరాతుండ వై పుట్టి, యొక నాఁడు

మృగయకై యడవికి నేఁగి, యచట

జంతుపులం జేంపి, చేయ్యన నల మాంస

మును గొని, రాత్రిగాఁ బొసర, నొక్క

గీ. జీర్ణశివగేహముం జేరి, చెలఁగ దాని

లోన సమృజ్జనము సల్పి, ప్రోది దీప

మిడియుఁ, దెలవారు వఱ కట - నెసఁగి, వెళ్లు

చేండ, నొక వ్యాఘ్రము గొను నీ - యనురు లపుడు

93

ఉ. ముందటి రేయి, శైవగృహముం జేని, దానిని బా గొనర్చి, యం

దుండియు దీపము న్నిలిపి, తోఁగల మాంసము నల్ల శూలికే

ముందఱ నుంచి, మేల్కొనియుఁ బోవుట, శంభుప్రదోషజాగరా

స్పందనమర్చన క్రమలసత్కృతి యై, యటుపైని జన్మలోన్.

94

గీ. నీ వొక నృపాలకులమున - నెఱిగ బొడముదు,

వార్ధ్య ధర్మవర్తనమునక - హరువు గాఁతు,

వటవయినినుండి మోక్షంబు-నందఁ గాఁతు,

విపుడు వెల్లి నా ప ల్కాన-రింపు మొగిని.

95

క. అని మాయ మయ్యె నచ్చేట-ఘనవిస్మయ మొదవ మృగియు, త్కృపతి యపు డొ

య్యన తాఁగంబుబుల పైఁ, దన రూపమ్ము మృగిరూపుఁ దనరించి, వెసన్.

కా. దేవద్రోణికిఁ జెంతఁ దచ్చిలల వర్తిల్లింబొనర్పించి మేల్

తీవిం ద్వారము గొల్పె; లేడి యనినట్లే భూవరుం డందె నా

నావిన్యాసము లైన జన్మముల, సంతంబందు బోయండు నై

తావెల్లొందియు, నొక్క నాడు మృగయార్థంబై వనింజేరియున్.

97

ఉ. ఈటె, లురుల్, వలల్, జిగురు, లెంతయు వాఁడి, మృగంబులకొడుక

బోటుతనంబునం దునిమి, పొల్పుగ వాని కశేబరంబులక

మూటగఁగట్టియుం, దనదు మూఁపునఁ గైకొని పోవుచుండె నా

యాటవికుం డిఁకం దనకు నా నుకమో ? సిలుగో ? యెఱుంగకే.

98

వ. అంత,

99

నీ. వనమునందును వనపుతు లెల్ల నీరెండ-చేత బంగారంపుఁ జెల్లు నంద,

పగటి యెండకును, మాపటి నీతునకు సంధి-సమయమై శీతోష్ణసమత దనర,

పరిసరసరసీజ సరసీరుహకషాయ - గంధయుగ్వాతార్థకము లెసంగ,
అనీయమాననానావోరభరచంచు - కాఖగంబులు గూండ్లకడకుఁ బాటు,

గీ. అంత కంతకు నవరది-శాంగనామ

ణివటాంచేలావృతుఁడుగా - నోఁచె ననఁగ
నతని వెనువెంట నల కాంతి యడఁగుచుండ,
గ్రమత నస్తంగతుం డయ్యెఁ గంజహితుఁడు.

100

వ. అపుడు.

101

చ. క్రమముగ జారవోరుల కఖండముదం బిడువేల్పుఁజెట్టు, ప
ల్లము నిఁక మిట్టు నేక మను లాగును గొల్పెడు న్యాయమూర్తి, య
ల్పమయిన కాంతి గల్గు నుడువర్గము నిక్కు మహావకాశ, మి
చ్చే మెయిని దుష్టసత్వములు సాగు తమంబు చెలంగె నంతటన్. 102

శా.అంతకొ మించె దినాంత, మంతటను వర్షాకాంతమై సంతత
ధ్వాంతం బెంతయు నిండె; భీమజలము క్తండ్రోరుగజాఘ్రనుల్
స్వాంతంబుల్ వగులింప సాఁగె; నపు డా వ్యాధుండు విశ్రాంతికా
కాంతారంబున నొక్క జీర్ణపు శివాగారంబు జేరం జేసెన్. 103

సీ. అంటినమాత్రాన నవనివై దడదడఁ - గూలెడి గోడల తాలతోడ
సకలజంతువ్రాతసతతవిశ్రాంతిజా - సహస్యపురిషవాసలతోడ
ఎండవాసల చెల్మి యెసఁగి పుట్టిన క్రిమి-కీటకంబుల కిచ్చేకిచ్చేతోడ
అంతటనాకాంతమై, మొగంబుల వ్రేలఁ - బడియెడు సాలిండ్ల వలలతోడ

గీ. “గర్భగుడి యిద్ది, యిద్ది ప్రాకార”మనెడి
భేద మింతయుఁ గన రాక, వెలయు చుట్టు
పట్లఁ గల చీకటిని దల్ల - వన్నెఁ దోచు
జీకటి కొటా రెనఁగె నల్ల - శివుని గీము.

104

సీ. సాలిండు వెట్టిన సన్న దారపువలల్ - మంచి మల్లీపుష్పమాలిక లట,
కలసి మెలసి యొప్పు లలి జంతువు లిడు నీ-ర్వాకలే తీర్థాభిషేక మచేట
కుటిలాటవీరధ్వోరడాకిన్యాది-భూతంబులే భృత్యపుంజ మందు
ఉద్దండతపనతాపోల్లసచ్చండమా-ర్తాండుడే యాతపత్తృ మల చోట

గీ. నయ్యె హరునకు ; నిట వింత-యలరునొక్కొ?
తనరు శ్రీకాళహస్తీ-సత్కథయ కాదె ?
సాలెపురుఁ గేఱుఁ దిన్నఁడు సల్పు సేవ
లెట్లు, లవి తానె యిట నంద నెనఁగె శివుఁడు.

105

సీ. చేరియుఁ జెకుముకిచే దూది వెల్లింది,యొక పెంకులోనఁ గ్రొవ్వానరఁ బోసి,
ప్రేకలి యిడి, దివ్వె వెలిగించి యుంచి, యా-పాంతఁ దెచ్చిన పొల మాట
నుంచి

తోలుసంచిని నున్న తోయముతో శివు-తోఁ గూడు - శిలలఁ జేతులను గడిగి
మృగభీతి నా రే యరుగు దాఁక మేల్కొని, చింత మది లేక యుండె నందు

గీ. నల్లవ్యాధుఁ ; డవలఁగోడి - యఱచెఁ ; జోక్క
వొడిచెఁ ; దెలతెలవారె ; నూ-ర్యుండు వొడిచె ,
వ్యాధుఁ డటనుండి యిలుమొగం - బగుచు నడిచెఁ ;
గాని, తనకురాలల ముప్పు - గనఁ డతండు.

106

ఉ. “తా నొకఁ డెంచే దానికిని దైవము వేఱుగ నెంచుచుండు”నఁ
జోను జగంబునం దెనఁగుఁ ; జేయ్యన నమ్మెయి బోయ యాతఁ డెం
తేని రహిం గృహంబునకు నేఁగుచు నుండ, వినంగ నయ్యె న
వాని కజాండభాండదళనామితభీమమృగాదనధ్వనిం.

107

కా. గాండ్రం పయ్యది యాలకించి, మృగయాగ్రణ్యండు వ్యాఘ్రుం బుడొ
వేండ్రం బ య్యది యంచులో నెఱిగి, వేవే నీటె నొం డందుపైఁ
దీండ్రం బొప్పఁగనేయఁ, గాలగతి నెంతే నద్ది వ మ్మయ్యె ; నా
గండ్రం దండ్రులఁ జేరఁ బంచె నల వ్యాఘ్రుం బంతటం గిన్నమై.

108

ఉ. చెచ్చెట నిట్లు చిత్రవధఁ జెందిన బోయని జీవుకోసమై
వచ్చిరికాలుసన్నిధిని బర్పెడి దూతలు, కీలికీలపై
మచ్చేరమూనియుం గరము మండెడు కన్నులు, ధైర్యరీతి మేల్
పెచ్చు నడంగఁజేయఁ గల భీషణవేషము లూని యప్పుడున్. 109

చ. కరములయందు దండము, లఖండరుపానలకీల మోములం
దొరికును దాండవింపఁగ, మహోన్నత మా ధృతి గల్గు వానికేన్
గరముభయంబునుం గొలుపఁ గల్గు భయఁకరవేషముల్, కరం
బరుదు గ, నల్ల కాలభటు లాతని జీవుని లాఁగ సాగఁగన్. 110

ఉ. ఆ యమకింకరుల్ తివియు నట్టి మహావృథ కల్ల వార “హా
బోయాడ ! నీదు పాపముల పున్నె మిదె !” యను నూటిపోట్ల, “క
మా!” యని యార్చుదున్, వనఁట నందుచునుండె నతండు ; వింత యొం
డా యెడ నట్లు సాంపెనగె, నాన్యజనస్తవనీయమై కడున్. 111

ఉ. ఆతతరీతి వచ్చిరి పురాంతకదూతలు, సంస్కృతివృథా
త్రాతలు, మోక్షదాతలు, దురింతపు జింతల పాలి కెంతయున్
మాతలు, పైరిజేతలు, వికాసము గోరు ముముక్షుపాలికి
న్నేతలు, వేఱగాని నల నీలగళాలయ మందఁ జేయఁగన్. 112

ఉ. ఘోరనిదాఘతావమునఁ గూరెడువానికి శీతిలాంబుకా
సారము గానుపించినటుఁ జేల ముదంబును గాంచె దన్మృగ
న్యారతు జీవ మప్పు, డల యంతకదూతల వంతనుండి త
న్నా రహి శంఘదూతలు భయంబును బాఁపియఁ బ్రోవఁ బూనఁగన్.

చ. ఒక్కట నెండ మాడ్చఁగ, ని కొక్కట వెన్నెల యింపు గూర్చఁగా,
నొక్కట నగ్ని యేదేగ,నిఁ కొక్కట మంచు లలిం బొనర్చఁగాఁ,
జిక్కును జెల్వఁ జెందుచును జీవము బోయని దప్ప జెంతయున్
నుక్కుచు నిక్కుచుం దనరె సూర్యనుతాభవదూతలందునన్. 114

మ. అపు డా శంభుని దూత లంతకుని దూతాళిం బొడంగించి, “మీ
రిపు డీ జీవుని వీడుడే ! లలి నితం డెం లేనియొక దేవమా
న్యవదంబుం గన నర్హ మౌ నుకృతముం గావించియున్నాఁడు ; పా
పపుం బొ ల్పెంతయు వీనికిం దగదు” నాఁ ; బ ల్కడ్డి యాలించి, తా
పు డర్కాత్మజు దూతలొక వికవిక హాసంబు గావించి, “చి
త్రపు టాశ్చర్యము గంటి మిం దకట ! యీతం డన్న, ఘోరాఘతం
డపు రూపం ; బిటువంటి వాఁడు కరముకొ భవ్యాత్మ లౌ మిమ్ముఁ బో
లు పటుశ్రీకులఁ గాంచుటా ? విడుఁడు ! దుష్టోక్తాత్మ నిష్టేని యొక. 115

చ. జననమునుండి జంతువులఁ జేంపుట దక్క మ తొక్క చేక్క నౌ
పని జరుపండు, వీనికిని బర్వంగ జేయంగ నారకవృథల
ఘనతనకుఁ దగ్గ వుండ, విడఁ గ్రన్ననఁ గ్రొత్తవి గొల్పఁగావలెకొ,
గనుకను వీని వీడుడే ! గుణప్రచురాత్మకులార ! మీ లొగికొ. 116

చ. పొరవడి యుండ మిరు ; పొరవోవుటసాజ మ దెల్ల వారి ; కే
త్తెరమెయి నెన్ని సార్లుగనొ తెచ్చితి మొక్క డెటంచు నొక్కనికొ ;
నెఱను నెఱింగి వీడితిమి ; నిక్కము మీ రటులే పానర్చియుం
దు; రది తలంపుడే ! “యనిన, ధూజుటిభృత్యనికాయ మి ట్లనుకొ. 117

చ. “సరిగఁ దలంప రీ ; రితఁడు సర్వమహాఘవరంపరాఽఽవని
జేరపియె యుండుఁ గాక ; ఘనస త్తముఁ డీతఁడు శింభుసత్కృపా
గరిమకుఁ బాత్రుఁ డయ్యె ; నల కాలగళొజ్జ నె వచ్చినా మిటకొ ;
మఱిమఱి మాట లేల ? యనుమానము మానుడే ! కాలకింకరులొ !! 118

ఉ. నిన్నటి రేయి నీతఁడువనిం జరియించి, పొరికొ మృగంబులం
గొన్నిటిఁజేంపి, యింటి కవి గొంచును వచ్చుచు నుండఁ, ద్రోవలొ
న న్నై తసంజ గ్రమ్మి, నళినాత్మఁడు గ్రుంకి తమంబు నిండఁగాఁ
గ్రన్నన దుష్టసత్వ భయకారణ మొప్పుగ, నవ్వు డీతఁడుకొ. 119

కా. ఆ మార్గంబున నుండు జీర్ణశివగేహం బొం ; డటం జేరియున్
దీముం గ్రొవ్వునఁ బెంకులో నిలిపి, నిద్రింపంగ, సమ్రాజ్యనం
బే మైఁ జేర్చియు, భస్త్రికాగతజలం బీశానునైఁ జిందె ; నీ
లో మాఁ పేఁ గ, నతం డటం గదలియున్ ద్రోవం బడెన్ వ్యాఘ్రిచేన్.

సీ. హరుదేవళము వీడు టాది నామరణంబు-నే యథుం బితఁడు గావింప లేదు;
నిన్నటి రాతిరి నీలకంఠాలయం-బున దీప ముంచుట పొరిని శంభు
నకును పారాధనం బయ్యె; మాంస మా-తనికడ నుంచుట తగెనిజేద దీ
నంబుగా ; భస్త్రిజలంబులఁ జిందుట - యభిషేక మయ్యె నంబాధిపునకు;

గీ. రాత్రి యట మేల్కొనియె, జాగ-ర మది యయ్యె;

తొడరి జాగర ముండి ప్ర-దోషపూజ

శివునకుం జేసిన ఫలంబుఁ - జెంద వలదె

వీడు ? స్వర్గపత్నాత్ముండు - గాఁడె వీడు ??

121

మ. శివపూజానియమంబు లెల్ల లలిఁ దీర్చెన్ వీడు; పూర్వోర్వనై
భవపుణ్యంబునఁ జేసి తోనె మృతి ని వ్వాఁ డొందె , కేల్ కంకణాల్
రవమొప్పారఁగ ముక్తికాంత పిలిచెన్ “ర” మ్మంచునివాని ; శాం
భవ మీ నిర్దయ , మంత్రకాశ్రతులు! మీ ర్పాఁకుండు దూరంబుగన్.”122

వ. అనుడును

123

ఉ. అంతట నేఁగి రంతకభటావళి; పిమ్మట శర్వదూత ల
త్యంత కుతూహలంబు దనరారు మనంబులతోడి, దేవతా
కాంతలు గొల్చుచుండఁగ, నఖండరమావిభవంబు నిండు బల్
సంతస మా పదంబును నెసం గఁగఁజేసిరి నాని కిమ్ముగన్.

124

క. పిమ్మట వాఁ డొక రాజకు

లమ్మున జనియించి, ధర్మ-లలితుండై, తా

నిమ్ముగ శివుఁ గొల్చియు, ని

త్యమ్ముగఁ గై లాసపదవి - నందె ననఘుండై.

125

మ. విలసద్భూపచరిత్ర మిద్ది పెరిమన్ విన్నట్టి వాఁ డెంతయున్
జేలు వొందం భువియందు సర్వసుఖముల్ శ్రీ మించేఁగాఁ గాంచియున్,
లలి నంతంబున నాకలాకనుఖముల్ గాంచుం గరం బిమ్ము డం
బొలయ న్నిక్కువమంచు నూతుఁ డ నె మాన్యుత్తంనులం గాంచియున్. 126

మ. ఇది శ్రీస్కందపురాణమంచుఁ గలశ్రీవృద్ధీధరేంద్రాపరా
శఁ దగం దెల్పు కథకశేవుండు శివకున్ జేయున్ వినంజేసి న
ట్టిది, బ్రహ్మేశపురాణనామకము; ధాటిన్ ద్వాదశాధ్యాయ ము
య్యోఁ దదాదిత్యసుభాష; నైదవదిపా లేపాండు నాంద్రంబునన్. 127

ఆశ్వాసాంతపద్యములు.

శా. లీలం గానఁగ వచ్చు దేవతలు, తల్లిందండ్రీయుం; గాన, మీ
ర్వాలాయంబుగ ముక్తి గూర్తు రను భావంబందు సందేహ మెం
దే లాగేనియుఁ గాన రాదు; దయ మీ రీ గ్రంథముం జెంది, నా
కీలాలోపమితాఘముల్ సదుపుడీ! కీర్త్యంబితుల్! మద్గురుల్! 128

ఉ. పొందుగఁ గోటమాంబిక నుపుణ్యచరిత్రము లోక మెక్కు; గో
విందనుధీంద్రు కీర్తి కడు వెల్లుత దిబ్బికరంబునందు; న
ధేందుకళాకిరీటుఁ డతిహృద్యకృపారసధారఁ జించి, య
స్పందతఁ దల్లిదండ్రులవి చేందము లందముగాఁ బొనర్చుతన్. 129

మ. శివుఁడేదైవము, శైవనామమహిమం జెప్పంగ బ్రహ్మరులే
ని వెసం బొలరు; శంభుపత్నరుణ వన్నెన్ వాసినిం గూర్చు; వే
దవిదుల్, మానులు, దేవతల్, సతము తత్సాంబాఁఘికంజాతపూ
జవిధానం బవనర్గలభిక్య మించేం జేతు రత్యంతమున్. 130

ఉ. ఇందుధర వ్రకారమును నెంతయుఁ జెందిన కోటమాంబ గో
విందనుధీంద్రులం జనకవిశ్రుతి నూనఁగ, వారిగుర్తుగాఁ

బొందఁగఁ, బేర్పి నీశివుని పుణ్యకథానకముం బొనర్చి నా,
నందముఁ జేందముం దగ, మహాఘోషరంపర లూడి పోవఁగఁ.

131

గీ. ఆంగిరసగోత్ర మనెడి వై-శ్యకుల “పగిడి
కుల” నుగోత్రంబు గల “దోమ” - విలసితాస్వ
యమునఁ దనరిన గోవింద-యూర్యునకును
గోటమాంబిక కిది కృతి - పాటి మీఱ’.

132

శా. భూమిజేశకృపాకటాక్ష కవితాపుతాత్మకడై, శ్రీగిరి
శ్రీమద్వారుణ దిక్కువాటమహిమకై జెల్వార నాచిధ్రంబునం
దీ మై వ్రాసె, నలంపురేనిలయ బ్రహ్మేశ్వరార్చనోద్భవృత్తికై
దోమ. వేంకటస్వామిగుప్త కవి, కన్యాశ్రమిని యుం డొప్పుగన్.

133

గద్యము.

ఇది శ్రీతుంగభద్రదానదీతీర విరాజమాన కందనవోల్తుగరి మందిరండును, శ్రీమ
ద్వేంకటేశ్వర కరుణాకటాక్ష వీక్షణానందితార్థ వైశ్యరత్నదోమాస్వయ
పయఃపారావారరాకానుధాకర శ్రీ గోవిందార్థ తత్సాధర్మచారిణీ శ్రీ
కోటాంబికామణి నందినాగ్రజుండును, శ్రీరామదండ్ర పాదారవింద
మరందపానేందిందరాయమానమానమండును, సర్వకవితారచనా
భీప్రాయుండును, సకల సుధీజనవిధేయుండును, నానాదేశ
బుధానీకప్రదత్త శ్రీమదాచార విద్యాహవస్థతి, సాహి
త్యసరస్వతీ, విద్యావినోద, కవిభూషణాది విరుదా
ద్యతుండును, నగు వేంకటస్వామిగుప్తచే రచిం
పఁబడిన శ్రీమద్రుహ్యేశ్వర పురాణంబునఁ
బంచమాశ్వాసంబు సంపూర్ణంబు.

సమాప్తము

శ్రీమద్రుహ్యేశ్వరార్పణమస్తు.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీరామచంద్రాయనమః.

కొన్ని ప్రాస్తావిక పద్యములు.

కొడంగల్లు శ్రీకృష్ణమతము - శ్రీవిరూపాక్ష స్వాములవారి గురువు అయిన
శ్రీబసవలింగస్వాముల వారిని గుఱించి:—

శ్లో. నిత్యాహార్యకుమారికారముణ పాదాంభోజమోద క్రియా
రంగ ధృష్టంగశుభాంతరంగకలితానందాతిరేకాంచితం
అంతేవాసినికాయ మానసగతధ్వంతార్కబింబోదయం
పండే తం శివయోగినం బసవలింగస్వామినం సర్వదా.

శ్రీవేంకటేశ్వర స్తవము.

సీ. విడు కొండలపైన నింపుగాఁ గొల్పండి
యీరేడు జగముల నేలువాఁడు
అలమేలుమంగమ్మ యను మహాలక్ష్మితో
నమితమోదమ్ముతో నలరువాఁడు
బ్రహ్మాదిదేవతాపబలవందితమై వి
డంబించు పాదపీఠంబు వాఁడు
పుండరీకంబుల పాలు పొందు కన్నులఁ
జేల్లని దయ వెదజల్లు వాఁడు

గీ. అరిదరమ్ములు కరములఁ - బరఁగు వాఁడు
రంగుబంగారుకొంగు నీ-రాడు వాఁడు
నల్ల నయ్య, బ్రహ్మాండాళి - కెల్ల యయ్య
క్రాలు వెంకటేశుండు మా-కన్నతండ్రీ.

శ్రీకేశవవాచనాలయము - కొడంగల్లు.

ఉ. శ్రీకృపాతిరేకము పొరిం దనరారఁ గొడంగ లక్ష్మ పురిక
లేకము సందియం బెసఁగ లేని తెఱంగున నెల్ల వారికిఁ
బేళలభావవైఖరులు వృద్ధి గనుంగొనఁ జేయు చెంతయుఁ
కేశవవాచనాలయము కీర్తికిఁ దానక మై చెలంగుతఁ.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

రాఁ బోవు పొత్తములలోని మచ్చుపద్యములు.

చ. నయనము గ్రుచ్చుకొన్నను గనంబడ నంతటి రాత్రి యుంటఁ గా
దె ? యినలు జంద్రచంద్రికల యందము తాఁ గనునీయ మయ్యె ? న
మ్రొయిఁ గద ; దుష్కువీశ్వరులు మేకొను దాననె సత్కవీశ్వరుల్
నుయశము నందుటల్ ? కనుకఁ జొక్కుచు మ్రొక్కెద దుష్కువీశులన్.

(ప్రథమాశ్వాః శ్రీపరకాల విలాసము ప్రబంధము)

సీ. శ్రీకృష్ణభక్తి రాజిల్ల దే గురునిచే,
గురువు గాఁ డతఁ డొక్క పురువుగాని,
శ్రీకృష్ణభక్తి రాజిల్ల దే తండ్రిచే,
దండ్రి గాఁ డతఁ డొక్కయెండ్రిగాని,
శ్రీకృష్ణభక్తి రాజిల్ల దే రాజుచే,
రాజు గాఁ డతఁ డొక్కఁగాజుగాని,
శ్రీకృష్ణభక్తి రాజిల్ల దే హితులచే,
హితులు గా ర్వారు దుర్గతులుగాని,

ఆ. విష్ణుభక్తిలేని ద్విజునికన్నను గృష్ణ । భక్తి గల్గినట్టి శ్వపచుఁ డెచ్చు ।
శ్వపచుఁ డైనఁ గృష్ణభక్తి గల్గినఁ, దన ! వారితోడ ముక్తిపదవిఁ గాంచు.
(ద్వితీయాశ్వాః శ్రీ బ్రహ్మవైవర్తపురాః బ్రహ్మఖండము).

శా. ఆ సాయంసమయం బతివసుఖదం బై యిట్లు చెల్వార, “నా
వై సూర్యుం డపరాశవేరి తరుణిన్ బాణిగ్రహం బొందనే
మో సల్పుం జలకం బనంగ, నవరాంభోరాశిఁ గ్రుంకెం దదా
శాసద్రాగము రాగ మై తనర దృష్టాంతంబుగా నేంతయున్.

(తృతీయాశ్వాః ప్రేమాభిరామము. ప్రబంధము).

౬. కాలినయందు సంత్ర మను గణ్యనమరబహుమాన ముఖంగా
 నోలేనీ బైటాట్ట నిడుటోయిటు బన్నటువంటి మాడ్కి దా
 మేలి తెలుగునాడు కౌశల్యమును సక్రమముగా
 ప్రాంత నేపూర్వదక్షిణసరముఖమున వివరమును జ్ఞాని.

(ద్వితీయాంకము. చంద్రకళాను దర్శనము (నాటకము)).

మ. మతి లేకో, యధికారగర్వముననో, మా లేని వేళధరా
 నుతనుం గైకొని పోతి; వామెను వివేక సాం పొందు; లేకున్న, ను
 ద్ధత సామిత్రివిముక్తమార్గగణోద్యచ్ఛేదరక్తాతప
 త్రతతచ్ఛాయ గడల్కానన్, యముని జేరం బోదు విప్రశిరోన్.

(దూతాంగదము—శ్రీసుభట మహాకవి విరచిత సంస్కృత
 చామూనాటకమునకుఁ దెలుగు).

ఈ గ్రంథము లన్నియును శ్రీదోమా. వేంకటస్వామిగుప్త
 గారిచే రచింపఁబడినవి. త్వరలో గ్రంథమాలా ముఖమున వెలు
 వడి యెడిని.

పయిని పుస్తకములందుఁ బయిఁదెల్పిన, పాటి పద్యంబులు పరకృతంబు
 లుగా నున్నవని పెద్దలయభిప్రాయము. ఈ పద్యములు మచ్చుగాఁ జూపుట
 వలన ఈ పద్యములు మాత్రమే యందమయిన వనియు, ఇట్టివియును, నింత
 కన్నఁ బొంకమయిన పద్యములును పయిని పొత్తములో లే వని తలంప రాదని
 మనవి. ఈపద్యము లాపాతముగా నెత్తి యిటఁ జూపఁబడినవి. సాధారణముగాఁ
 బయిని పొత్తము లన్నియు నన్ని పట్టులలోను బాగుగా నుండు నని పెద్ద లనిరి.

శ్రీవాఙ్మయ వినోదినీ గ్రంథమాల,

జి. టి. మద్రాసు.

